

Josep Martines (coord.)
Josep M. Escolano
Jaume Fornés
Glòria Gómez
Josep Martines
Vicent Martines
Caterina Martínez
Sandra Montserrat
Carles Segura
Marisa Tomàs

Prova d'accés a la Universitat
PAU

**RECURSOS I
ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES**

**PARAULES
I LLETRES-2**
Valencià: llengua i literatura
2n batxillerat

Coordinador de l'edició: Josep Martines

Disseny coberta: Equip Marfil

Disseny gràfic i maquetació: Equip Marfil

© Editorial Marfil, S.A.

© Josep Martines (coord.)

Josep M. Escolano

Jaume Fornés

Glòria Gómez

Josep Martines

Vicent Martines

Caterina Martínez

Sandra Montserrat

Carles Segura

Marisa Tomàs

Fotomecànica, fotocomposició i impressió:
Artes Gráficas Alcoy, S.A.U. • Sant Eloi, 17 • 03804 ALCOI

Edita:

Editorial Marfil, SA

C/ Sant Eloi, 17

Tel.: 96 552 33 11 • Fax: 96 552 34 96

www.editorialmarfil.com

03804 ALCOI (Alacant)

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra sols es pot realitzar amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes per la llei. Si necessita fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra s'ha d'adreçar a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos. www.cedro.org).

Paper

Producte
Ecològic

ÍNDIX

PRESENTACIÓ I METODOLOGIA.....	5
OBJECTIUS GENERALS DE BATXILLERAT I DE SEGON DE BATXILLERAT.....	7
OBJECTIUS PER UNITATS DE PARAULES I LLETRES-2n Batxillerat.....	11
CRITERIS D'AVALUACIÓ	21
UNITAT 1	
PARLAR, ESCOLTAR, LLEGIR I ESCRIURE.....	23
UNITAT 2	
CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT (I)	47
UNITAT 3	
CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT (i II).....	63
UNITAT 4	
VARIETATS, MANERES DE DIR (I).....	79
UNITAT 5	
VARIETATS, MANERES DE DIR (i II)	97
UNITAT 6	
LA COHESIÓ I LA COMUNICACIÓ (I)	119
UNITAT 7	
LA COHESIÓ I LA COMUNICACIÓ (i II).....	137

PRESENTACIÓ I METODOLOGIA

El llibre *Paraules i lletres-2*, completa els estudis del batxillerat que es va encetar amb *Paraules i lletres-1*. Reflexionar sobre el **llenguatge** i desplegar la **competència comunicativa** són els dos grans objectius de *Paraules i lletres-2*.

Aquests materials convidaran a analitzar què és això del llenguatge, quin paper fa en la construcció de l'ésser humà, què és això de les llengües i quina funció els correspon en la vertebració de les societats. És un inici en els secrets que governen el fet, quotidià i extraordinari, de la comunicació oral i escrita. S'hi tracta la diversitat lingüística i cultural com a característica indestruïble de la mateixa naturalesa humana; la diversitat lingüística és un fet, real, saludable i universal, a casa nostra, a Europa i al món sencer. Mostrarem com actuen la variació i el canvi en la configuració constant de la llengua al llarg del temps, de l'espai i dels diversos estrats socials i les diverses funcions comunicatives. Assistirem al procés que segueix la codificació de les llengües i com poden arribar aquestes a ser instruments de comunicació i de cohesió social. Finalment, ens acostarem a la nostra realitat sociolingüística: al present i al futur de l'ús social de la llengua.

Ha arribat el moment de tractar aquests temes amb una certa profunditat i segons una **metodologia** que vol convidar a la **recerca**, a la investigació, a l'**anàlisi** reflexiva i crítica. És per això que *Paraules i lletres-2* planteja l'exposició teòrica d'una manera **activa**: sovint serà l'alumne qui elaborarà els continguts a partir de les activitats, de les interrogacions que plantejaran aquests materials. Sovint també haurà de fer petites tasques d'introducció a la **recerca**: haurà de consultar bibliografia específica, enciclopèdies, diccionaris i l'oceà d'Internet; haurà de donar forma a les pròpies opinions bé per escrit bé oralment; haurà de discutir-les i de defensar-les davant els companys i les companyes, i, finalment, haurà d'arribar a conclusions sotmeses a crítica.

Tot açò ocupa habitualment el primer i segon bloc de cada unitat de *Paraules i lletres-2*; concretament, l'apartat **CONTACTE (I)** i, sobretot, l'apartat **COMUNICACIÓ (II)**. El **CONTACTE (I)** pretén acostar la temàtica de cada unitat als **coneixements previs**, als interessos, a qüestions d'actualitat...; no es tracta sols de començar cada unitat «amb bon peu»: el **CONTACTE (I)** parteix de la idea que només aprenem, només fem veritablement nostre allò que de debò ens interessa, allò que ens resulta significatiu i que connecta amb nosaltres, amb les nostres opinions, al capdavant, amb la nostra **experiència**. Vet ací un principi rector d'aquest llibre: no hi ha aprenentatge durador i creatiu sense experiència.

L'altre gran punt d'atenció de *Paraules i lletres-2*, vinculat estretament amb l'objectiu de millorar la competència comunicativa, és el **treball dels textos**, que impregna tot el llibre i, d'una manera especial l'apartat de **COMUNICACIÓ (II)** i, més avant, el de **LITERATURA (IV)**. Llegir i escriure són habilitats importants en la vida quotidiana de bona part dels ciutadans i de les ciutadanes d'aquesta societat. La lletra escrita ha pres actualment un valor que potser no havia tingut mai; emmirallats pels mitjans audiovisuals, arribem a oblidar que al darrere hi ha la paraula, i, molt sovint, la paraula escrita, com a mitjà bàsic, com a fonament. Una cançó de moda, un telenotícies, una telesèrie, un anunci o una pel·lícula són impossibles sense l'elaboració de discursos vinculats a la lletra escrita.

Ser un bon comunicador implica, entre altres moltes condicions que *Paraules i lletres-2* vol mostrar, ser un bon productor o productora de textos (orals i escrits). Construir un text és una destresa certament complexa, però ben assolible amb un treball metòdic, pausat i reflexiu. No podem perdre de vista que un estudiant és un gran elaborador i un gran devorador de textos de mena diversa. La paraula ha de ser per a ell o per a ella el mitjà fonamental per a l'adquisició, l'emmagatzematge i l'expressió del coneixement. I més encara: ha d'arribar a ser un instrument per a entendre críticament la societat i a si mateix.

L'apartat de COMUNICACIÓ (ii) de cada unitat de *Paraules i lletres-2* va adreçat a mostrar com s'estructura el **text** com a unitat comunicativa bàsica i a practicar l'**anàlisi del text** com a introducció a la lectura crítica. No hem d'oblidar, a més, que hi ha una motivació utilitària molt concreta que demana insistir sobre aquest vessant de la formació: molts dels alumnes hauran de superar una **prova** que els permetrà accedir als **estudis universitaris**; aqueixa prova dóna molta importància al comentari de text. Ací els proposem un entrenament en aqueixa tècnica progressiu i acumulatiu: cada unitat tracta un aspecte concret del comentari. La pràctica d'anàlisi de textos que es planteja en COMUNICACIÓ (ii) no sols s'ajusta al model de la Prova d'Accés a la Universitat (PAU) sinó que té com a objectiu millorar la competència com a lector i com a productor de textos: dir el tema d'un text, aïllar-ne les parts, resumir-lo, advertir-hi els recursos comunicatius i les marques textuais bàsiques (registre, modalització, etc.) i, finalment, expressar un judici crític i propi sobre el contingut del text són els punts d'atenció de la PAU i constitueixen habilitats fonamentals per a tot futur universitari.

Uns textos que mereixen una atenció especial són els **literaris**. La **literatura** també és comunicació: per una banda, **comunica** una manera de veure el món, individual i col·lectiva, i, per una altra banda, és també un **text**, un missatge, amb totes les característiques que aquest presenta. Per això, el tercer bloc de cada unitat (LITERATURA) està dedicat al discurs literari, des de finals del segle XX fins a l'actualitat. Aquesta presentació cronològica permet situar els fets literaris en el context històric i social en què s'han produït, sense oblidar l'evolució de cada gènere al llarg del segle passat. Els continguts d'història de la literatura es tracten de dues maneres: d'una banda, s'ofereix de manera explícita, sintètica i clara la informació essencial sobre els autors, les obres i, cosa fonamental, el context cultural, polític i sociolingüístic en què se situen; de l'altra banda, com hem avançat adés, *Paraules i lletres-2* convida a recercar més informació sobre els aspectes més interessants de cada etapa i de cada gran escriptor: són freqüents les activitats que pretenen traure les pròpies conclusions sobre el contingut d'un text, sobre les causes o les conseqüències d'un fet històric, sobre les relacions d'un determinat moviment literari amb la ideologia o amb l'art de cada període de la història... Arribar a tenir informació sobre la nostra literatura i valorar-la adequadament és fonamental per a aprendre a estimar la llengua, els escriptors i el país que l'han produïda: per a descobrir-nos a nosaltres mateixos. A més, són constants les activitats que demanen que l'alumne faci d'aprenent d'escriptor: que produïska textos literaris (poemes, relats...).

L'apartat de LES PERSONES I LES LLENGÜES (iv) se centra en l'estudi de **la llengua com a fet social**: la diversitat lingüística, la construcció de la norma lingüística i de l'estàndard, la variació, la planificació i el futur de la nostra llengua... són atesos ací amb una metodologia centrada en la **informació** i en la **reflexió**.

Cada unitat inclou també un seté apartat dedicat a l'estudi dels diversos components de la gramàtica (la fonètica, el lèxic, la sintaxi i la morfologia): l'apartat PARAULES. En aquest apartat, revisem qüestions de la normativa lingüística que ja deuen ser més o menys familiars als alumnes i altres aspectes de la descripció de la gramàtica que poden ser útils per a entendre com funciona la llengua, aquest instrument precís i creatiu. PARAULES fa molta atenció a la pronúncia: és molt important que l'alumne aconseguisca un bon model fonètic. PARAULES pretén, a més, que adquirisca criteris de correcció: que sàpiga què és i què no és correcte i que ho sàpiga d'una manera reflexiva i fonamentada. La sintaxi té ací un espai important: sobretot, tots aquells aspectes que tenen a veure amb el coneixement (una volta més) reflexiu del funcionament d'aquest component tan important de la llengua.

En el **CD** que acompanya el llibre hi ha textos que seran útils per a practicar la comprensió i l'expressió oral, un vessant que és present en tot *Paraules i lletres-2*. Hi ha material d'aprofundiment en la gramàtica, la fonètica i el lèxic en forma de **quaderns**.

Cal veure en *Paraules i lletres-2* un instrument per a avançar cap als estudis superiors i per a encomanar el plaer, fins i tot, el desfici per interrogar-se, per dubtar, per recercar, per reflexionar. Ací trobareu pàgines purament expositives i moltes d'altres que inciten a dir-hi la seua, a elaborar una resposta personal o, almenys, a buscar-la en les opinions dels altres, en els llibres o en el món.

Paraules i lletres-2 pretén de servir en un curs molt important en la vida d'estudiants, un curs dens en assignatures i, potser, escàs en temps. Per això podran fer-lo servir com a llibre per a estudiar i, alhora, com a llibre per a investigar. Convé mesurar els esforços i triar aquelles propostes de *Paraules i lletres-2* que puguin anar més bé, segons les necessitats i les possibilitats de temps i de funcionament de la classe.

OBJECTIUS GENERALS DE BATXILLERAT I DE SEGON DE BATXILLERAT

Els objectius generals del batxillerat i els propis del segon curs d'aquest nivell educatiu van ser fixats pel decret 102/2008, d'11 de juliol del 2008, del Consell de la Generalitat Valenciana (DOCV) (núm. 5806, 15-07-2008), tal com els reproduïm tot seguit.

I. Introducció

Llengua i Literatura II requereix els coneixements de Llengua i Literatura I.

L'ensenyança de la Llengua i Literatura té com a objectius primordials l'ampliació de la competència comunicativa dels estudiants de Batxillerat en les dos llengües oficials de la Comunitat, especialment en els discursos científic, tècnic, humanístic, cultural i artístic; i el desenvolupament de la capacitat de comprensió dels textos literaris per mitjà del coneixement dels aspectes més rellevants de la literatura de les dos llengües.

Aquestes dos matèries [castellà i valencià] comunes per a totes les modalitats del Batxillerat, en concurrència amb altres matèries i d'acord amb les finalitats educatives establertes per a l'etapa, incideixen en el desenvolupament del raonament lògic, en l'adquisició de nous sabers per mitjà de l'accés a la documentació i al tractament de la informació, en l'educació de la sensibilitat artística i en l'anàlisi i la valoració crítica de la realitat. L'educació lingüística específica del Batxillerat es referirà a l'ús actiu de la llengua en aquells àmbits que resulten especialment significatius per a la formació dels estudiants d'esta etapa: discursos de l'àmbit acadèmic (científics, tècnics i humanístics), discursos formals de la vida social, discursos dels mitjans de comunicació i discurs literari.

S'atendrà, per tant, l'aprenentatge de la producció oral i escrita de les formes convencionals del discurs acadèmic (memòries, informes, monografies, exposicions orals, etc.) i dels esquemes textuais predominants en aquests gèneres discursius, a través de l'anàlisi i la interpretació de textos de divulgació científica, estudis de crítica literària, assajos, etc.; així com la utilització d'estratègies per a seleccionar la informació i per a reelaborar-la per mitjà d'esquemes, resums, fitxes, quadres sinòptics, bases de dades, etc., i tots aquells elements que la tecnologia posa al nostre abast.

És important, a més, que l'alumnat es familiaritze amb l'anàlisi i la posada en pràctica dels esquemes argumentatius i les estratègies orientades a la persuasió, així com amb el desenvolupament d'actituds crítiques i, en general, dels discursos que regulen la vida social. Els discursos d'expressió de l'opinió, atesa l'especial rellevància dels mitjans de comunicació social a través dels quals els ciutadans amplien els seus coneixements del món alhora que reben valoracions i aportacions ideològiques que es manifesten en diversos àmbits (polític, periodístic, religiós, publicitari, etc.) i que es transmeten a través de canals i suports diversos diaris, cartells, ràdio, pamflets, etc. Quant als discursos reguladors de la vida social, es localitzen fonamentalment en l'àmbit de les institucions, tant públiques com privades, i en la relació interpersonal formal.

L'aprenentatge se centrarà, per tant, en el desenvolupament d'habilitats i destreses discursives, és a dir, el treball sobre els procediments ha d'articular l'eix de tot el procés d'ensenyança i aprenentatge. Així, l'estudi del discurs literari ha de contribuir, de manera molt especial, a l'ampliació de la competència comunicativa, ja que l'objectiu bàsic d'aquesta etapa consisteix en l'ampliació de la competència literària entesa com la capacitat per a llegir, analitzar i interpretar textos produïts amb intencionalitat artística o considerats actualment com a literaris. Aquest objectiu implica consolidar l'hàbit de la lectura, aprofundir en el coneixement de les convencions de la tradició literària, ampliar els coneixements relatius al context cultural, ideològic i lingüístic en què s'han produït els textos literaris. Considerem la literatura com a memòria universal de la humanitat, arxiu d'emocions, idees i fantasies, raó per la qual col·labora en la maduració intel·lectual i humana dels lectors. Un aprenentatge de la literatura ben dirigit contribueix a l'autoconeixement, a la comprensió del comportament humà i a l'enriquiment cultural en una diversitat de direccions; objectius formatius d'aquesta etapa. La progressió en l'aprenentatge,

respecte a etapes anteriors, radicarà en l'aprofundiment del coneixement sobre les transformacions històriques dels gèneres encunyats per la tradició i els seus contextos culturals sobre l'ús crític de fonts bibliogràfiques i documentals amb finalitat interpretativa, i, en general, sobre la modalitat especial de comunicació que representa el discurs literari.

La reflexió sobre les unitats lingüístiques en els diferents àmbits d'ús serà objecte d'aprenentatge en les dos llengües, la variació lingüística i els factors que l'expliquen, l'adequació dels registres i usos socials, les exigències dels discursos científics en l'ús de terminologies, les formes lingüístiques que indiquen la presència dels factors del context, els procediments que contribueixen a cohesionar el text, les diverses possibilitats lèxiques i sintàctiques que són utilitzables per a expressar un mateix contingut, els procediments gramaticals per a integrar diferents proposicions en un enunciat cohesionat, els mecanismes per a la formació de paraules, el coneixement de les relacions entre sons i grafies en relació amb la varietat i amb les normes socials en usos orals i escrits. L'activitat gramatical és un component dels processos de comprensió i producció de textos i contribueix a assolir aquestes capacitats. La reflexió gramatical haurà de contribuir, a més, a sistematitzar i consolidar els aprenentatges sobre l'estructura de la llengua assolits en etapes anteriors, així com a ampliar aquests coneixements en la mesura que la reflexió sobre la llengua s'aborda en relació amb pràctiques discursives més complexes. L'educació lingüística de l'alumnat de Batxillerat ha de referir-se també al coneixement de la varietat lingüística, que dependrà de factors geogràfics o històrics, així com de les variacions relacionades amb l'ús. Això inclou la comprensió del caràcter plurilingüe d'Espanya, del bilingüisme i de la situació actual del valencià i del castellà, continguts que són rellevants per a eradicar prejudicis i estereotips responsables d'actituds negatives cap a les llengües i cap als que les utilitzen, i, amb això, per a promoure canvis afectius i de conducta que afavorisquen una convivència democràtica.

D'acord amb tot l'anterior, el currículum s'organitza en quatre nuclis de continguts: estudi del discurs, estudi de la llengua, tractament de la informació i el discurs literari.

II. Objectius generals

El desenvolupament d'aquesta matèria ha de contribuir a fer que les alumnes i els alumnes adquirisquen les capacitats següents:

1. Comprendre diferents tipus de textos, orals i escrits, i les seues distintes estructures formals, i, especialment en l'àmbit acadèmic i en el dels mitjans de comunicació, posar atenció en els elements del context que en condicionen una adequada interpretació.
2. Expressar-se oralment i per escrit, especialment en l'àmbit acadèmic, per mitjà de discursos adequats, coherents, cohesionats i correctes, sabent utilitzar i valorar la llengua oral i la llengua escrita com a mitjans eficaços per a la comunicació interpersonal, l'adquisició de coneixements nous, la comprensió i anàlisi de la realitat i l'organització racional de l'acció.
3. Conèixer la realitat plurilingüe i pluricultural del món actual, prestant una atenció especial a la Comunitat Valenciana, a l'Estat Espanyol, a Europa i als estats americans castellanoparlants, valorant la diversitat lingüística com a manifestació de la naturalesa social de les llengües, afavorint una actitud respectuosa cap a totes les llengües i els seus parlants, coneixent els distints orígens i històries, i valorant, especialment, la importància de la normalització del valencià per a aconseguir la seua plena incorporació en tots els àmbits d'ús.
4. Adquirir uns coneixements gramaticals, sociolingüístics i discursius per a ser utilitzats en la comprensió, l'anàlisi i el comentari de textos i en la planificació, la composició i la correcció de les pròpies produccions.
5. Analitzar críticament els discursos orientadors de l'opinió i els discursos reguladors de la vida social, i valorar la importància de l'acostament a aquests discursos per al coneixement de la realitat.
6. Utilitzar adequadament la llengua com a instrument per a l'adquisició de coneixements nous i per a produir i interpretar textos propis de l'àmbit acadèmic, obtenint, interpretant i valorant informacions de diferents tipus i procedències, sent capaç d'emprar tècniques de busca, elaboració i presentació de la informació, utilitzant, amb autonomia i esperit crític, mitjans tradicionals i les noves tecnologies.

7. Interpretar i valorar críticament les obres literàries a partir del coneixement de les formes convencionals específiques (gèneres, procediments retòrics, etc.), de la informació pertinent sobre el context historicocultural de producció, així com sobre les condicions actuals de recepció, i dels trets identificadors dels grans períodes en valencià i en castellà, així com d'obres i autors significatius, utilitzant de manera crítica les fonts bibliogràfiques i documentals adequades per al seu estudi.
8. Llegir i valorar les obres literàries com a manera d'enriquiment personal i de trobar plaer, com a manifestacions de la sensibilitat artística del ser humà i com a expressió de la identitat cultural dels pobles, apreciament el que el text literari té de representació i interpretació del món.
9. Analitzar críticament els usos socials de les llengües i evitar, en les produccions pròpies, aquells que manifesten actituds discriminatòries o d'abús de poder, evitant estereotips lingüístics que suposen judicis de valor o prejudicis.

III. Nuclis de continguts

D'acord amb els objectius fixats per a l'ensenyança i l'aprenentatge de la llengua i literatura en el batxillerat, s'estableixen tres tipus de continguts:

- *a) Procediments que es refereixen a destreses per a la producció i interpretació del discurs, així com per a la reflexió sobre el funcionament de la llengua i per a la sistematització i aplicació dels coneixements gramaticals i literaris.
- *b) Conceptes o coneixements explícits i organitzats sobre les unitats lingüístiques i el seu funcionament en el discurs, sobre la variació en la llengua i en els usos, i sobre les convencions del discurs literari i els seus contextos de producció i recepció.
- *c) Actituds afavoridores de la normalització de l'ús del valencià, d'un comportament lingüístic no discriminatori i, en general, de la interacció comunicativa satisfactòria. Aquests tres tipus de continguts recorren els quatre nuclis següents:
 1. ESTUDI DEL DISCURS
 2. ESTUDI DE LA LLENGUA
 3. TRACTAMENT DE LA INFORMACIÓ
 4. EL DISCURS LITERARI

La interrelació dels continguts és un factor que s'haurà de tindre en compte en la seua seqüenciació al llarg d'aquesta etapa educativa, en l'elaboració de materials didàctics, en la planificació de les activitats i tasques per a l'aula i en l'avaluació dels processos d'ensenyança i aprenentatge.

VALENCIÀ: LLENGUA I LITERATURA II

1. Estudi del discurs

Els continguts que corresponen a aquest nucli són:

Anàlisi del tema, de l'estructura organitzativa i del registre de textos de caràcter expositiu i argumentatiu, procedents de l'àmbit acadèmic.

Composició de textos expositius orals i escrits propis de l'àmbit acadèmic, a partir de models, atenent les condicions de la situació i utilitzant adequadament els esquemes textuais.

Anàlisi del tema, de l'estructura organitzativa i del registre dels textos periodístics i publicitaris.

Composició de textos periodístics, prenent com a model els textos analitzats.

2. Estudi de la Llengua

Els continguts que corresponen a aquest nucli són:

Reconeixement i ús de connectors, marcadors (conjuncions, adverbis, locucions conjuntives, prepositives o adverbials i expressions de funció adverbial) i procediments anafòrics que contribueixen a la cohesió del text.

Coneixement de les relacions que s'estableixen entre les formes verbals com a procediments de cohesió del text, amb especial atenció a la valoració i a l'ús dels temps verbals.

Reconeixement i anàlisi de les relacions semàntiques entre les paraules en relació amb la coherència dels textos i de la seua adequació al context, amb especial atenció als contextos acadèmics i socials.

Valoració de la importància de les terminologies dels distints coneixements acadèmics.

Coneixement i ús reflexiu de les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques, apreciament-ne el valor social.

Reconeixement i ús de procediments lingüístics i paralingüístics d'inclusió del discurs d'altres en els propis.

Aplicació reflexiva d'estratègies d'autocorrecció i autoavaluació per a progressar en l'aprenentatge autònom de la llengua.

3. Tractament de la informació

Els continguts que corresponen a aquest nucli són:

Interés per la bona presentació dels textos escrits, tant en suport paper com digital, i estima per la necessitat social de cenyir-se a les normes gramaticals, ortogràfiques i tipogràfiques.

4. El discurs literari

Els continguts que corresponen a aquest nucli són:

Comprensió del discurs literari com a fenomen comunicatiu estètic, via de creació i transmissió cultural i expressió de la realitat històrica i social.

Consolidació de l'autonomia lectora i estima per la literatura com a font de plaer, de coneixement d'altres mons, temps i cultures.

Lectura, estudi, comentari i valoració crítica d'obres breus i de fragments representatius de les distintes èpoques, gèneres i moviments, de manera que es reconeguen les formes literàries característiques, es prengui consciència de la constància de certs temes i de l'evolució en la manera de tractar-los.

Composició de textos literaris o d'intenció literària a partir dels models llegits i comentats.

Utilització autònoma de la biblioteca del centre, de les de l'entorn i de biblioteques virtuals. Les formes narratives des del Modernisme fins a l'actualitat. Martí Domínguez i Enric Valor.

La poesia des del segle XX fins a l'actualitat. Carles Salvador, Xavier Casp, Vicent Andrés Estellés i Maria Beneyto.

Evolució de les formes dramàtiques durant el segle XX fins als nostres dies.

L'assaig i el periodisme. Des dels orígens fins a l'actualitat. Joan Fuster."

OBJECTIUS PER UNITATS DE PARAULES I LLETRES-2n batxillerat

UNITAT 1	(pàg. 8)	Parlar, escoltar, llegir i escriure
UNITAT 2	(pàg. 60)	Construcció del sentit (I)
UNITAT 3	(pàg. 104)	Construcció del sentit (i II)
UNITAT 4	(pàg. 148)	Varietats, maneres de dir (I)
UNITAT 5	(pàg. 188)	Varietats, maneres de dir (i II)
UNITAT 6	(pàg. 236)	La cohesió i la comunicació (I)
UNITAT 7	(pàg. 278)	La cohesió i la comunicació (i II)

OBJECTIUS DE CADA UNITAT DE PARAULES I LLETRES, 2n DE BATXILLERAT

1
UNITATPARLAR, ESCOLTAR,
LLEGIR I ESCRIURE

Pàgs. 8-59

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Entendre l'aprenentatge lingüístic com a activitat humana complexa.
2. Analitzar les habilitats comunicatives de comprendre, de parlar i conversar, de llegir i d'escriure com a capacitats humanes vinculades a l'aprenentatge lingüístic i al desenvolupament d'una competència comunicativa plena.
3. Conèixer les activitats de comprensió i de producció oral i escrita com a eines que ajuden a entendre la societat del nostre entorn.
4. Caracteritzar el text com a unitat comunicativa bàsica.
5. Explicar les diferències entre la comunicació oral i l'escrita.
6. Identificar i caracteritzar els diversos tipus de textos.
7. Identificar les propietats textuais bàsiques: adequació, coherència i cohesió.
8. Conèixer els aspectes artístics i sobretot literaris relacionats amb el Noucentisme i el Modernisme.
9. Conèixer els fets històrics, socials i culturals que contextualitzen el període literari del Modernisme i del Noucentisme.
10. Explicar les característiques i les tendències que defineixen els moviments modernista i noucentista.
11. Conèixer els autors i les obres més representatives del Modernisme i del Noucentisme.
12. Explicar les conseqüències sociolingüístiques del procés d'estandardització d'una llengua.
13. Fer servir amb propietat termes bàsics per a l'anàlisi de la realitat sociolingüística com ara estandarització, codificació i normativització.
14. Caracteritzar el procés d'estandardització lingüística seguit entre nosaltres.
15. Entendre la normativització com a tasca en procés constant, en la mesura que la norma lingüística ha de donar resposta a les necessitats dels parlants.
16. Discriminar auditivament i articular les vocals obertes i les tancades.
17. Aplicar els procediments bàsics de formació de mots: la derivació i la composició.
18. Conèixer els tipus de sintagmes i els formants.
19. Utilitzar correctament el vocabulari relacionat amb el camp semàntic del paisatge.
20. Distingir els usos i les precisions semàntiques dels verbs *trencar* o *rompre*, *esguellar* o *esquinçar*, *espatllar*, *esmicolar* i *desbaratar*.

2 UNITAT

CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT

Pàgs. 60-103

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Entendre el llenguatge com a instrument per al coneixement del món.
2. Desenvolupar la capacitat d'observar i interpretar obres d'art (pintura, escultura, text, etc.) tenint en compte la influència de l'experiència cultural sobre la representació que cada societat construeix del món i com aqueixa experiència es reflecteix en la llengua.
3. Analitzar els aspectes que conformen la coherència d'un text: enunciació del tema, títol, tesi, finalitat comunicativa, paràgraf, resum, estructura externa i interna en textos donats.
4. Identificar els cinc tipus d'estructures textuais: expositiva, argumentativa, narrativa, descriptiva i instructiva o direccional.
5. Fer resums de textos.
6. Realitzar una exposició oral sobre els continguts literaris de la unitat (les trajectòries personals i literàries d'alguns autors avantguardistes...) tenint en compte l'estructura de textos expositius, així com les pauses i les modulacions de la línia melòdica que caracteritzen l'oralitat del discurs.
7. Conèixer els principals ismes del moviment avantguardista i les seues manifestacions artístiques en pintura, cinema i literatura.
8. Produir textos literaris de caràcter avantguardista.
9. Conèixer els autors i les obres més representatives de l'Avantguardisme en poesia, narrativa i teatre.
10. Desenvolupar la imaginació tot creant textos narratius relacionats amb retalls de les experiències personals en primera persona.
11. Explicar les conseqüències sociolingüístiques del procés de normativització i d'estandardització d'una llengua.
12. Fer servir amb propietat termes bàsics per a l'anàlisi de la realitat sociolingüística com ara: estandarització, codificació, normativització, etc.
13. Caracteritzar el procés d'estandardització lingüística seguit entre nosaltres (des dels primers precedents s. XV fins a l'actualitat).
14. Conèixer les aportacions dels diversos autors al procés de codificació, amb atenció especial a l'obra de Pompeu Fabra i dels gramàtics valencians (Carles Salvador, Manuel Sanchis Guarner i Enric Valor).
15. Analitzar la realitat sociolingüística d'un període històric concret a partir de documents textuais concrets.
16. Discriminar auditivament i pronunciar vocals tòniques obertes: [e] i [ɔ] en mots donats i en textos relacionats amb la unitat.
17. Aplicar la normativa ortogràfica de l'accentuació en mots amb vocals tòniques obertes.
18. Identificar els diferents tipus de diftong creixent i decreixent, així com l'hiat tot realitzant el còmput sil·làbic de paraules.
19. Conèixer i aplicar la normativa ortogràfica de la dièresi.
20. Identificar i escriure correctament els quantificadors numerals, quantitatius i indefinits en contextos donats.

21. Identificar la funció de sintagmes diversos tot substituint-los pels pronoms febles corresponents i aplicant correctament la normativa de l'apòstrof i del guionet.
22. Identificar els diferents tipus d'oracions predicatives tot analitzant els constituents bàsics (subjecte, predicat).
23. Reconèixer els diferents tipus d'oracions segons la modalitat (asseveratives, interrogatives, exclamatives...)
24. Ampliar el vocabulari mitjançant la sinonímia i l'antonímia.
25. Classificar i organitzar el camp semàntic corresponent a les fruites i a les verdures.
26. Aplicar els conceptes d'hipònim, hiperònim i geosinònim en el camp semàntic relacionat amb les fruites i les verdures.
27. Conèixer frases fetes i modismes relacionats amb el camp semàntic de les fruites i de les verdures.

3 UNITAT

CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT (i II)

Pàgs. 104-147

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Analitzar els aspectes que conformen la coherència d'un text.
2. Analitzar la progressió temàtica d'un text.
3. Analitzar l'organització de la informació en textos de tipologia diversa.
4. Analitzar la isotopia d'un text.
5. Resumir un text.
6. Analitzar el context social i polític en què es va trobar la literatura escrita en la nostra llengua durant la dictadura franquista, a conseqüència de la repressió i de la prohibició a què van ser sotmeses les llengües i les cultures no castellanes.
7. Conèixer la situació de la narrativa en la nostra llengua durant la postguerra.
8. Conèixer el panorama literari i, específicament, narratiu de la Postguerra fins al 1975.
9. Conèixer l'obra de Mercè Rodoreda i d'Enric Valor, com a representants de la narrativa d'aqueix període.
10. Analitzar l'obra narrativa de Mercè Rodoreda: circumstàncies personals, obra escrita, característiques del seu estil narratiu...
11. Explicar el procés de minorització lingüística lligat a la situació de llengües en contacte.
12. Fer servir amb propietat termes bàsics per a l'anàlisi de la realitat sociolingüística com ara: bilingüisme (social i territorial), diglòssia, prejudici lingüístic, normes d'ús social, transculturació o aculturació, drets lingüístics, cooficialitat, lleialtat lingüística, àmbits d'ús, etc.
13. Analitzar situacions comunicatives quotidianes i contemporànies des d'una perspectiva sociolingüística.
14. Explicar el concepte de planificació lingüística i aplicar-lo al disseny d'estratègies de redreçament de l'ús social de llengües minoritzades.
15. Analitzar el present i les necessitats de futur de la nostra llengua, especialment en les comarques valencianes.
16. Discriminar auditivament i articular les consonants oclusives i el parell [v] i [b].
17. Fer servir correctament les preposicions, específicament en el contextos de complement de règim que demanen canvi o caiguda de preposició.
18. Aplicar el concepte d'oració composta, concretament en la distinció d'oracions juxtaposades i coordinades.
19. Aplicar criteris de correcció lingüística en la distinció de barbarismes lèxics.
20. Aplicar els conceptes de sinonímia, polisèmia i homonímia.

4
UNITATVARIETATS
MANERES DE DIR (I)

Pàgs. 148-187

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Entendre la capacitat comunicativa dels parlants com a tria constant entre el repertori de possibilitats expressives que forneix el sistema lingüístic.
2. Adequar la competència a les necessitats i al context comunicatiu.
3. Conèixer i aplicar els factors que condicionen la nostra manera d'expressar-nos.
4. Distingir els conceptes de correcció i d'adequació.
5. Conèixer i aplicar la relació que hi ha entre comprensió i producció d'un text i el coneixement enciclopèdic.
6. Ser conscients de la variació lingüística en el propi ús.
7. Conèixer les tendències poètiques i els escriptors que van marcar el període de la postguerra.
8. Comprendre i analitzar textos poètics d'estètica simbolista avantguardista i realista.
9. Comprendre les diferències que hi ha entre l'estètica simbolista i la poesia influïda pel corrent del realisme històric (Vicent Andrés Estellés).
10. Conèixer l'obra de Salvador Espriu, Joan Brossa i Vicent Andrés Estellés.
11. Conèixer i valorar positivament la diversitat lingüística d'Espanya.
12. Analitzar i valorar des d'una òptica sociolingüística el desigual reconeixement legal de les diverses llengües parlades a Espanya.
13. Analitzar les propietats dels sons vibrants i nasals.
14. Aplicar les normes ortogràfiques dels sons vibrants i nasals.
15. Pronunciar correctament els sons nasals a final de mot.
16. Utilitzar les preposicions *a*, *per* i *per a*, *fins* i *fins a* i *com* i *com a* segons els valors i les funcions que tinguen.
17. Analitzar els tipus d'oracions subordinades substantives.
18. Conèixer els orígens del nostre lèxic, concretament del procedent del contacte amb l'àrab, el castellà i l'aragonés.
19. Utilitzar correctament els doblats lèxics del tipus *doblar/doblegar*, *nombre/número*, *bossa/borsa*, etc.
20. Analitzar el vocabulari relacionat amb la manera de ser de les persones.

5
UNITATVARIETATS
MANERES DE DIR (i II)

Pàgs. 188-235

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Valorar la llengua com a producte social sotmés a un procés de reelaboració constant, derivat de les necessitats del grup humà.
2. Explicar la llengua com a instrument comunicatiu i cognitiu, estratificador i cohesionador social, i de transmissió d'una tradició cultural.
3. Entendre la capacitat comunicativa dels parlants com a tria constant entre el repertori de possibilitats expressives que forneix el sistema lingüístic.
4. Adequar la competència a les necessitats i al context comunicatiu.
5. Distingir els conceptes de correcció i d'adequació.
6. Classificar les manifestacions de la variació lingüística segons les coordenades geogràfica, diacrònica, social i individual.
7. Caracteritzar l'estàndard com a varietat comuna compartida i com a model de referència d'ús.
8. Identificar els factors que condicionen la variació diafàsica o per registres.
9. Identificar les veus que participen en una situació comunicativa i conèixer el concepte de polifonia.
10. Saber i aplicar el concepte de discurs reportat i la intertextualitat.
11. Conèixer la situació de l'assaig i el teatre durant l'etapa de la postguerra.
12. Valorar i conèixer l'obra teatral de Manuel de Pedrolo.
13. Valorar l'obra assagística de Joan Fuster com un dels representants més importants de la literatura d'idees durant el període de la postguerra.
14. Manifestar una actitud d'acceptació i de comprensió de la diversitat lingüística com a mostra de la diversitat humana: com a producte de les respostes adaptatives que cada cultura ha produït.
15. Conèixer les propostes de classificació de les diverses famílies lingüístiques i situar-hi la llengua catalana.
16. Conèixer les relacions de parentiu que lliguen les llengües indoeuropees i, dins aquestes, les romàniques.
17. Conèixer la diversitat lingüística mundial i europea.
18. Analitzar els vincles que han lligat històricament l'exercici del poder econòmic i polític amb la difusió de les llengües.
19. Practicar la pronúncia de les consonants alveolars fricatives [s] i [z] i africades [tz] i [dz].
20. Conèixer la conjugació verbal irregular i els usos de l'imperatiu.
21. Conèixer les oracions subordinades adjectives i diferenciar les especificatives de les explicatives.
22. Reconèixer el fenomen de la interferència lingüística i eliminar barbarismes.

6 UNITAT

LA COHESIÓ I LA COMUNICACIÓ (I)

Pàgs. 236-277

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Entendre la importància de la propietat de la cohesió en la significació dels textos.
2. Analitzar i fer servir en contextos comunicatius elements que conformen la cohesió textual com són els mecanismes de referència (sintacticosemàntics i lèxics), la connexió, la modalitat oracional i la modalització i la impersonalització.
3. Conèixer les tendències literàries més actuals en teatre i en poesia.
4. Explicar les característiques que defineixen la poesia des dels anys 70 fins a l'actualitat.
5. Reconèixer la voluntat innovadora i la varietat de la literatura d'aquests darrers anys.
6. Analitzar l'estil i les característiques de l'obra Miquel Martí i Pol.
7. Conèixer l'embranchida viscuda pel panorama teatral: grups i tendències més avantguardistes.
8. Analitzar i conèixer l'obra de Josep Maria Benet i Jornet i la seua vinculació amb el món audiovisual.
9. Distingir els conceptes de variació i canvi lingüístic.
10. Identificar els canvis lingüístics en els diversos nivells del sistema (fònic, lèxic i morfosintàctic) al llarg del temps.
12. Valorar la variació i el canvi lingüístic com a respostes adaptatives a les necessitats dels parlants.
13. Identificar i reproduir adequadament mots que continguen les consonants laterals o líquides [l], [l:] i [λ].
14. Fer servir les formes no personals del verb (infinitiu, gerundi i participi).
15. Analitzar els tipus d'oracions subordinades adverbials circumstancials (de temps, de lloc i de manera o mode).
16. Aprendre i fer servir una part del lèxic i la fraseologia relacionada amb el camp semàntic de la mar i del món mariner.

7

UNITAT

LA COHESIÓ I LA COMUNICACIÓ (i II)

Pàgs. 278-311

OBJECTIUS GENERALS

En acabar aquesta unitat els aprenents han de ser capaços de:

1. Conèixer els aspectes treballats en aquesta unitat vinculats amb la cohesió (i II), concretament, els procediments de condensació i d'ampliació de la informació, i els temps verbals.
2. Identificar els procediments d'ampliació i condensació de la informació en un text.
3. Valorar la manera com es redacta o verbalitza la condensació i l'ampliació de la informació en funció del context comunicatiu i el tipus de text.
4. Reconèixer i analitzar els temps verbals dítctics i anafòrics d'un text.
5. Valorar l'ús predominant dels temps verbals absoluts o relatius depenent del tipus de text.
6. Conèixer els factors externs o interns que causen canvis lingüístics en una llengua.
7. Valorar la relació entre la minorització d'una llengua i el fenomen de canvi lingüístic.
8. Distingir entre el concepte de barbarisme i el de préstec o manlleu.
9. Fer servir amb propietat termes bàsics per a l'anàlisi de la realitat sociolingüística com ara: llengües en contacte, canvi lingüístic, minorització, substitució lingüística, préstec o manlleu, analogia, interferència lingüística, planificació lingüística.
10. Explicar el concepte de planificació lingüística i aplicar-lo al disseny d'estratègies de redreçament de l'ús social de llengües minoritzades.
11. Conèixer les característiques de l'època de la postmodernitat i els principals fets històrics ocorreguts d'ençà de la dècada del 70.
12. Conèixer les tendències literàries més actuals en narrativa i assaig.
13. Explicar les característiques que defineixen la narrativa i l'assaig des dels anys 70 fins a l'actualitat.
14. Reconèixer la voluntat innovadora i la varietat de la literatura d'aquests darrers anys.
15. Analitzar l'estil i les característiques de l'obra de Quim Monzó.
16. Explicar les característiques que defineixen l'assaig des del anys 70 fins a l'actualitat.
17. Analitzar l'estil i les característiques de l'obra de assagística de Joan Francesc Mira.
18. Explicar la funció de la terminologia en la planificació lingüística, especialment dins una situació de llengües en contacte i de minorització lingüística.
19. Valorar la importància de la creació de centres de producció i de difusió terminològica perquè la llengua minoritzada pugui ampliar els àmbits d'ús.
20. Conèixer les perífrasis verbals modals i aspectuals.
21. Distingir les perífrasis verbals d'obligació, les de probabilitat, les d'imminència i les de continuïtat o reiteració i fer-les servir en contextos donats.
22. Conèixer els connectors de les oracions subordinades adverbials no circumstancials o interordinades.
23. Analitzar els tipus de subordinades adverbials no circumstancials en un context donat.
24. Utilitzar amb propietat els connectors adverbials no circumstancials en funció del tipus d'oració subordinada.
25. Discriminar entre els sons palatal fricatiu sord, palatal fricatiu sonor, palatal africacat sord i palatal africacat sonor i pronunciar correctament aquests sons.

CRITERIS D' AVALUACIÓ

Els criteris d'avaluació d'aquest nivell educatiu van ser fixats pel Decret 102/2008, d'11 de juliol del 2008, del Consell de la Generalitat Valenciana (DOCV) (núm. 5806, 15-07-2008), tal com els reproduïm tot seguit.

1. Analitzar i valorar textos escrits de diferent grau de formalització, tenint en compte la funció social que exerceixen, la tradició cultural en què s'inscriuen, l'estructura i els valors que transmeten.

Aquest criteri pretén valorar la capacitat de l'alumnat per a interpretar el sentit d'un text a partir de l'anàlisi de l'estructura semàntica, del coneixement dels esquemes textuais i de les dades rellevants sobre la situació comunicativa. S'ha de tindre en compte, així mateix, la capacitat per a analitzar els valors, implícits o manifestos, del text (en especial els que reflecteixen usos discriminatoris) i per a reflexionar-hi d'una manera crítica.

2. Elaborar treballs crítics a partir de la consulta de fonts de divers tipus i integrar la informació en textos de síntesi, que presenten les dades principals i els distints punts de vista, les seues relacions i la perspectiva pròpia, utilitzant els procediments de documentació i tractament de la informació propis de l'àmbit acadèmic.

Aquest criteri orienta la valoració de la capacitat per a accedir de manera autònoma a les fonts d'informació, seleccionar-hi les dades pertinents i reutilitzar-les en l'elaboració de textos crítics propis de l'àmbit acadèmic, respectant, per tant, les convencions pròpies d'aquest tipus de discursos.

3. Compondre textos escrits expositius i argumentatius de caràcter formal, sobre temes literaris, literaris o relacionats amb l'actualitat social i cultural.

El criteri atén el desenvolupament de la capacitat de l'alumne per a elaborar textos formals, de caràcter acadèmic, orientadors de l'opinió i de la conducta o reguladors de la vida social, i també per a situar-se com a emissor per a utilitzar procediments que garantisquen la cohesió i per a emprar correctament la varietat estàndard de la llengua.

4. Identificar en intercanvis comunicatius de qualsevol tipus, especialment en textos específics, expressions i valoracions que denoten usos discriminatoris (en relació amb el gènere social, amb la llengua, amb el grup ètnic o amb la pertinença a grups considerats marginals en la nostra societat), reflexionar críticament sobre aquestes i evitar-les en les produccions pròpies.

El criteri pretén comprovar la capacitat per a reconèixer en els usos lingüístics, com a forma del comportament humà, els prejudicis i les valoracions pejoratives que revelen les relacions socials entre els membres d'una comunitat de parlants. S'ha de valorar, així mateix, la capacitat per a reflexionar explícitament sobre aquests usos i per a evitarlos, de manera autònoma i conscient, en les produccions pròpies.

5. Reconèixer i utilitzar, en la interpretació de textos i en la regulació de les produccions pròpies, els coneixements sobre les diferents unitats de la llengua, les seues combinacions i, si és el cas, la relació entre aquestes i els seus significats; utilitzant-hi la terminologia adequada.

Aquest criteri pretén orientar la valoració de la capacitat per a utilitzar la reflexió lingüística en la millora de la comprensió dels textos i en la millora de la composició i revisió de les produccions pròpies. Per a això caldrà ajustar-se al domini dels procediments que inscriuen el text en la situació de comunicació, que en configuren el significat global o que n'articulen els enunciats.

6. Comprendre l'origen i la formació del castellà i del valencià en la seua història i en el moment actual; valorant-ne les varietats.

El criteri se centra en la valoració del coneixement dels trets generals dels processos de formació de les llengües, en concret, la consolidació, normalització i substitució de llengües i de la seua aplicació a l'anà-

lisi crítica de la realitat del nostre entorn. Per a això, caldrà ajustar-se tant als aspectes lingüístics com als condicionants sociopolítics, en èpoques passades i en el món contemporani, implicats en aquests processos (per exemple, en la fixació de la norma culta, en la configuració i consolidació de l'estàndard, etc.). Així mateix, s'analitzarà i valorarà la normalització lingüística com a procés oposat al de substitució i necessari per a detindre la pèrdua de vitalitat del valencià.

7. Distingir les diferents llengües constitucionals d'Espanya, conèixer-ne l'origen i l'evolució, promoure'n l'ús normalitzat en tots els àmbits i valorar críticament les situacions de bilingüisme.

El criteri tracta d'orientar la valoració dels aprenentatges realitzats per l'alumne pel que fa a les llengües del territori espanyol.

8. Conèixer, identificar i analitzar les varietats lingüístiques (espacials, socials i d'estil) del castellà (també el d'Amèrica) i del valencià.

El criteri se centra en la capacitat per a utilitzar, en l'anàlisi de l'activitat comunicativa, la informació que determinades marques lingüístiques proporcionen sobre l'origen geogràfic dels parlants, sobre la seua pertinença a un grup social i sobre el moment històric en què es produeix el discurs. En tots els casos caldrà ajustar-se a l'anàlisi crítica de les actituds sobre la llengua i els parlants que comporta l'elecció d'una llengua o d'una varietat determinada, així com les implicades en el canvi de llengua.

9. Analitzar l'evolució històrica dels gèneres literaris en castellà (des del segle XVIII fins a l'actualitat) i en valencià (segle XX i XXI), atenent el marc històric i cultural i la seua relació amb les obres i els autors més destacats, coneixent i aplicant tècniques d'anàlisi i de comentari de textos per a interpretar obres literàries breus i fragments significatius d'estes èpoques, utilitzant els coneixements pertinents sobre les formes literàries i els distints períodes, moviments i autors.

Es tracta de valorar la capacitat per a comprendre el fenomen literari com a producte cultural situat en un context sociohistòric determinat i per a interpretar obres literàries en relació amb el gènere al qual s'adscriuen convencionalment i amb els procediments retòrics que les singularitzen. Serà necessària la lectura d'obres literàries completes o de fragments extensos a què aplicar els criteris d'anàlisi literària i d'interpretació d'acord amb el context de producció.

10. Manejar els recursos informàtics bàsics i aplicar-los a la busca i elaboració de la informació. Aquest criteri pretén que l'alumnat siga capaç d'utilitzar les tecnologies de la informació i que les incorporen al seu treball acadèmic.

1 UNITAT PARLAR, ESCOLTAR, LLEGIR I ESCRIURE

Pàgs. 8-59

Els apartats de **CONTACTE** i **TEXTOS** d'aquesta primera unitat centren l'atenció dels continguts en la forma com s'aprén una llengua, en les habilitats lingüístiques i comunicatives que en forneixen la competència dels usuaris. Quan aprenem una llengua, és a dir quan fem el recorregut de l'itinerari formal que implica descodificar els signes lingüístics, identificar-los, interpretar-los i produir-ne de semblants en contextos múltiples d'ús, ens adonem que hem posat en funcionament una sèrie d'operacions cognitives complexes que només els humans sabem fer. El coneixement d'aquestes operacions ens permet, com a ensenyants, dissenyar una diversitat d'activitats molt extensa que comença per la comprensió de textos orals i escrits, passa per l'anàlisi i la reflexió del funcionament d'un esquema textual i acaba, per exemple, en la producció d'un text oral o escrit complet, coherent en les idees, cohesionat en la forma, correcte lingüísticament i adequat al context que correspon en cada cas. Els estudiants que siguin capaços d'aplicar adequadament aquestes estratègies seran bons coneixedors i bons usuaris de la llengua objecte d'aprenentatge.

En l'apartat de **LITERATURA** veurem les característiques del **Modernisme** i del **Noucentisme**. Aquests moviments literaris enceten el segle xx. Ací analitzem les circumstàncies socials i polítiques que els envolten i els autors i les obres més rellevants.

LES PERSONES I LES LLENGÜES tracta la primera part de l'estandardització de la llengua, especialment relacionada amb les conseqüències sociolingüístiques i en el procés d'estandardització de la llengua catalana.

En l'apartat **PARAULES** estudiem de forma sistemàtica i pràctica la diferència entre vocals obertes i tancades, els tipus i els components dels sintagmes (nucli, especificadors i complements) i els camps semàntics del relleu i de l'especialització semàntica *trencar* o *rompre*, *esguellar* o *esquinçar*, *espatllar*, *esmicolar* i *desbaratar*.

CONTACTE

(pàgs. 8-9)

LLEGIR: CADA DIA I A TOTHORA

1. (pàgs. 8-9)

Activitat de creació d'expectativa sobre la capacitat de llegir. Plantegem la lectura, la comprensió lectora, com una forma d'interpretar el món que ens envolta, com una forma d'acostar-nos a la realitat. L'objectiu de l'activitat és intercanviar opinions entre els aprenents sobre l'activitat lectora habitual per tal de reflexionar sobre el valor social de la lectura a partir de l'experiència personal. Activitat de resposta oberta.

COMUNICACIÓ

(pàgs. 10-22)

EL MÓN FET AMB PARAULES

2.1 LA COMPENSIÓ I L'EXPRESSIÓ (pàg. 10)

2.2 EL DISCURS LITERARI (pàgs. 10-11)

1. (pàg. 11)

Comentari i anàlisi del fragment de *La lectura i la vida*, d'Emili Teixidor. La resposta a les preguntes és la següent:

- Com defineix *pedagogia* el diccionari? 1 f. [LC] [PE] Ciència que té per objecte l'estudi de l'educació. 2 f. [LC] [PE] Principis i regles de l'ensenyament. (*Diccionari de la llengua catalana*, IEC).

- b) Amb l'expressió «els llibres són la memòria de la humanitat» l'autor es refereix al valor social que tenen les obres escrites perquè contenen tot el que la humanitat ha pensat, ha dit i ha imaginat sobre la pròpia humanitat. D'altra banda, la paraula *memòria* està vinculada necessàriament a la capacitat de recordar, a la possibilitat de recórrer al llibre com a «dipòsit de la saviesa».
- c) Podem seleccionar com a significatives les frases, expressions i paraules següents: *bona pedagogia, comunicació, visió pràctica, la lectura, mera utilitat, comunicació desinteressada, l'experiència literària, la literatura ens parla del sentit de les nostres vides, els humans deuen la seva humanització a la lectura, les veus dels morts, experiència*.
- d) Activitat de resposta oberta. La resposta hauria d'incloure una informació similar a la que exposem a continuació. «La societat de la informació actual demana que els individus tinguin una competència lectora molt alta. La lectura és una habilitat comunicativa que ultrapassa la mera utilitat per a resoldre situacions quotidianes. La literatura ens parla de la vida i per això els llibres acumulen l'experiència de la humanitat des que per primera vegada algú deixà per escrit els seus pensaments, vivències o neguits. Sense la literatura, sense la lectura, els humans són menys humans».
- e) S'hi pot esmentar qualsevol dels escriptors que apareixen en l'apartat **2.2 El discurs literari**.

A banda de la resposta a les preguntes formulades, aquest fragment pot servir-nos per a ampliar alguns aspectes que planteja el text, com ara els següents:

- Què és la lectura, per a tu?
- Per què la lectura i l'amor són per a l'autor les experiències més altes que podem experimentar? Comparteixes la idea?
- Per què la humanitat deu tant a la lectura?
- És concebible una civilització sense una literatura escrita? Digueu la teua opinió.

També podem demanar als alumnes que facen grups i que es plantegen preguntes al voltant del text que hauran de respondre de forma col·laborativa.

2.3 CODIFICACIÓ I ESTANDARDITZACIÓ (pàg. 12)

2.4 HABILITATS, DESTRESES I APRENENTATGE LINGÜÍSTIC (pàg. 12)

2.5 ESCOLTAR, PARLAR I CONVERSAR (pàgs. 12-13)

- 2. (pàg. 12) Anàlisi de dues notícies audiovisuals a partir d'una fitxa que demana la temàtica, el tema, el resum, els personatges o participants, la referència temporal i espacial i l'interès. En alguns casos convindria que el professor seleccionés les notícies i les repartís entre els alumnes. Convé que treballen en grups de quatre persones. Activitat de resposta oberta.
- 3. (pàg. 13) Activitat de recerca d'informació, per tant és de resposta oberta. Han de fer una exposició oral sobre l'oratge a partir de la informació consultada en fonts digitals. Convé que treballen en grups de quatre persones.

2.6 LLEGIR I ESCRIURE (pàgs. 13-18)

- 4. (pàgs. 13-14) Activitats de comprensió lectora del fragment del llibre *Rere les línies. Sobre la lectura contemporània*, de Daniel Cassany.
 - a) Definició de les paraules (*Diccionari de la llengua catalana*, IEC)
 - *gènere*: conjunt d'obres literàries agrupades segons trets formals i temàtics, els quals responen a normes que en regulen la producció i la recepció. Gènere líric, èpic, epistolar.

- *suport* (al text *suports*): allò que suporta o sosté.
 - *versàtil*: capaç d'ésser girat (o siga, canviat, modificat).
 - *cognitiu* (al text *cognitiu*): relatiu o pertanyent a la cognició (és a dir, l'operació mental per mitjà de la qual esdevenim coneixedors dels objectes)
 - *inferència* (al text *inferències*): acció d'inferir; l'efecte (és a dir, treure una conseqüència).
- b) Activitat de resposta oberta. L'autor deu haver dit que avui «tot ha canviat» perquè els procediments de lectura, els hàbits i les funcions de la lectura s'adapten a les circumstàncies de cada època. En l'Edat Mitjana, a Europa o en l'Egipte dels faraons, només sabia llegir una elit i aquests lectors tenien la capacitat d'interpretar els llibres i d'influir en tota la població no lectora. Actualment, al món industrialitzat, si més no a casa nostra, l'índex de població lectora és prou elevat, l'escolarització està generalitzada i això suposa com a mínim l'alfabetització de tota la població. Açò no és sinònim de competència lectora plena, però és una fase prèvia imprescindible per a estendre la capacitat lectora de forma universal.
- c) Significat de l'asseveració «Aprendre a llegir requereix no només desenvolupar els processos cognitius mencionats, sinó adquirir els coneixements socioculturals particulars de cada discurs, de cada pràctica concreta de comunicació escrita». Aprendre a llegir no sols significa saber descodificar el missatge escrit; per a fer-ne una interpretació adequada s'han de saber també les claus culturals que han fet possible una determinada producció lingüística o una determinada creació comunicativa. És a dir, per a llegir adequadament, per exemple, una rondalla valenciana s'han de tenir en compte tant les característiques del gènere narratiu rondalla com les particularitats d'aquest gènere de literatura popular adaptat al context de recepció valencià.
- d) L'autor diu que s'han de negociar els significats «segons les convencions establertes» perquè cada societat té unes regles de funcionament quant a les produccions lingüístiques. És a dir, cada grup humà vinculat a una llengua determinada genera una sèrie de regles comunicatives que tots els membres del grup han de conèixer si volen transmetre's informació amb eficàcia. L'intercanvi de comunicació entre dos o més interlocutors s'ha de basar en el coneixement mutu de les regles que articulen l'acte comunicatiu i també han de saber les estratègies més adients per a posar-se d'acord en el cas que hi haja malentesos o mancances d'efectivitat en la transmissió de la informació.
- e) Activitat de resposta oberta. Les activitats de lectura i escriptura electrònica més habituals entre l'alumnat podrien ser, entre moltes altres, l'ús dels processadors de textos, el xat, els fòrums, el correu electrònic, la consulta d'enciclopèdies, diccionaris i traductors automàtics, la lectura de pàgines informatives per a la realització de treballs, la lectura ràpida de treballs acadèmics allotjats en la xarxa o els protocols per a la instal·lació de programari en els ordinadors. És possible que alguns estiguen familiaritzats amb eines informàtiques que fan servir el llenguatge HTML o similars per a la creació d'hipertexts. També és probable que facen servir el bloc o la pàgina web personal per a crear informació pròpia o per a alçar-n'hi d'altra elaborada per altres persones. Fins i tot és possible que empren la *wiki* per a elaborar un text escrit de forma col·laborativa. Han de contrastar les respostes individuals amb la resta de la classe. Convindria elaborar un llistat de síntesis amb les respostes més repetides.

5. (pàgs. 15-16) Activitats de comprovació dels tipus de lectura que es fan en la vida diària.

- a) Relació de titulars amb les notícies: 1-c), 2-b), 3-a), 4-e) i 5-d). La relació s'estableix immediatament, no cal llegir tota la notícia; el començament de cada notícia ja ens avança la temàtica que tracta.
- b) Les notícies que parlen de l'oratge comencen «Plou de valent al País Valencià i a les Illes» i «Durant tot el dia el cel estarà mig ennuvolat». El començament de cada notícia coincideix temàticament amb el titular corresponent, per això no cal llegir tota la notícia per saber-la la relació.
- c) El port de Sagunt és la ciutat del Camp de Morvedre que han tancat a causa del temporal. Apareix en el text a).
- d) Anna Montero és una escriptora catalana (una poetessa valenciana, més concretament) que apareix en la relació d'autors que la revista literària *World Literature Today* dedica a la literatura catalana. Apareix en el text b).

- e) Lectura *skim* o lectura ràpida: preguntes a) i b). Perquè els titulars i els començaments de les notícies coincideixen i la relació es fa visualment de forma immediata.
 - f) Lectura *scan* o lectura detinguda: preguntes c) i d). Perquè s'ha de seleccionar una informació específica que implica la lectura de tot el text.
 - g) Activitat de resposta oberta. Oferim a continuació algunes respostes possibles.
 - Lectura involuntària: missatges impresos en les samarretes; rètols de botigues; *banners* publicitaris de pàgines d'Internet.
 - Lectura *skim*: titulars de premsa; índex dels llibres.
 - Lectura *scan*: prospecte d'un medicament; preguntes d'un examen; cròniques esportives del periòdic (perquè m'agrada l'esport).
 - Lectura extensiva: un llibre de poemes recomanat per un amic; una novel·la d'un tema que m'interessa.
6. (pàg. 17) Comprovació de les microhabilitats de comprensió lectora.
- a) Els *vols de la mort* eren una sinistra pràctica que consistia a llançar a l'oceà Atlàntic des d'un avió els opositors a la dictadura d'Argentina.
 - b) Cap règim democràtic permet que hi haja actuacions com els *vols de la mort* als quals es refereix la notícia esmentada. En els règims democràtics les forces armades estan al servei de la societat, tenen un poder d'actuació limitat i controlat pel poder polític.
 - c) Activitat de resposta oberta.
 - d) Activitat de resposta oberta.
 - e) Identificació de les microhabilitats amb les respostes anteriors. La b): lectura creativa; la c) comprensió del significat o inferencial; la d): lectura crítica o avaluativa.
 - f) Activitat de resposta oberta.
7. (pàgs. 17-18) Activitats de comprensió lectora i de producció escrita a partir d'un fragment del llibre *Esmolar l'eina. Guia de redacció per a professionals*, Daniel Cassany.
- a) Significat dels mots i expressions.
 - *una veritat descapfeïnada*: una veritat que no és del tot; una veritat a mitges.
 - *descarnada*: real; despullada d'aspectes superficials.
 - *enviar a galeres*: enviar a un lloc de treball desprestigiats o gens ben considerat (en aquest cas les fines-tretes d'una oficina bancària, on el treballador està en contacte directe amb el públic).
 - b) Activitat de resposta oberta. Les activitats d'escriptura dels aprenents estan vinculades fonamentalment amb l'àmbit acadèmic (treball escolar, exàmens, presa d'apunts, etc.). Convé que intercanvien les respostes en gran grup.
 - c) Activitat de resposta oberta.
 - d) Activitat de redacció de resposta oberta. Valorarem, sobretot, la capacitat expressiva, l'adequació al tema i la correcció lingüística.
 - e) Activitat de redacció de resposta oberta. Valorarem, sobretot, la capacitat expressiva, l'adequació al tema i la correcció lingüística. Poden cercar informació o partir dels coneixements personals sobre el tema.
 - f) Activitat de redacció col·laborativa. L'objectiu de l'activitat és comprovar com funcionen els mecanismes i les estratègies de l'escriptura col·laborativa. La participació de dues o més persones en la redacció d'un text ha de tenir com a conseqüència l'enriquiment de les idees individuals, la reformulació d'idees o paràgrafs confusos perquè tinguin més eficàcia comunicativa, i al capdavant, perquè hi haja una millora de les produccions finals.

2.7 EL TEXT COM A UNITAT COMUNICATIVA (pàgs. 18-20)

8. (pàg. 18) El començament del llibre *Els Borja. Família i mite*, de Joan Francesc Mira, manipulat per a l'ocasió amb una escriptura amb lletres majúscules i sense segmentar, serveix per comprovar les estratègies de lectura i escriptura que s'apliquen relacionades amb les propietats textuais d'adequació, coherència, cohesió i correcció lingüística.
- La dificultat de lectura del text sobre els Borja rau en la manca de segmentació de les unitats informatives bàsiques, les paraules i les frases. A més a més, la lletra majúscula i la manca de signes de puntuació també obstaculitzen la lectura adequada del text.
 - Si volem llegir el text correctament hem de fer un esforç per aplicar els coneixements lingüístics adquirits com a usuaris experts d'una llengua i segmentar la tira gràfica en les parts que ens aporten informació (les paraules i les frases).
 - El fragment manipulat de Joan F. Mira incompleix fonamentalment la propietat de cohesió, és a dir, de separació de les paraules i les frases d'acord a les regles comunicatives que fan que la lectura siga realment eficaç. La cohesió del text ens possibilita fer-ne una lectura en què comprovem com la informació progressa a mesura que avancem en la descodificació merament mecànica i ens permet copsar-ne una interpretació adequada.
 - La transcripció correcta del text és la següent: «Aproximar-se a la família Borja i al seu temps, alçar el vel de la distància i del mite –conèixer una miqueta millor *qui* eren realment i quina vida van viure–, equival, quasi inevitablement, a sentir els efectes d'un poder d'atracció ben especial. Perquè de famílies com aquella, en un temps com aquell, n'hi ha hagut ben poques en la història d'Europa. Cada temps històric, cada època, és rigorosament singular, com és singular cada país, cada ciutat o cada llinatge més o menys il·lustre». La puntuació pot fer-se d'una manera diferent, la qual cosa pot donar com a resultat un text organitzat de manera lleugerament distinta, però no gaire. Convé que s'establisca un intercanvi d'opinions a la classe si hi ha resultats diversos de l'activitat.
 - Activitat de redacció de resposta oberta. És important recordar a l'aprenent que faci un esborrany previ de l'escrit, que organitze la informació que hi vol posar i que revise l'escrit abans de donar-lo per acabat, tant des del punt de vista de l'expressió en general (l'aplicació correcta de les propietats textuais d'adequació, coherència i cohesió) com des del punt de vista de la correcció lingüística.
9. (pàg. 20) Característiques dels textos. Especifiquem en cada text les característiques més significatives de cada apartat, tant perquè hi apareixen com perquè hi són absents.

CARACTERÍSTIQUES	TEXT a)	TEXT b)	TEXT c)	TEXT d)
Presentació	Complet; sense títol; ús de les cometes	Fragment; ús de paraules en negreta i cursiva; ús de sagnats	Complet; amb títol; forma específica d'un poema; mots en cursiva; ús de la negreta i de paraules en majúscula	Complet; sense títol; mots abreujats; icones; barreja de lletres i nombres
Temàtica	Humorística	Lingüística	Social; sentimental; sexual	Quotidiana
Tema	General; de ficció	Específic; no ficció	Específic; simbòlic; de ficció	General; no ficció
Àmbit d'ús	Interpersonal	Acadèmic	Literari	Interpersonal
Gènere	Acudit	Llibre de text escolar	Poesia	Missatge curt de text de telèfon mòbil (MSM)

CARACTERÍSTIQUES	TEXT a)	TEXT b)	TEXT c)	TEXT d)
Tipus/ Estructura	Narratiu	Expositiu	Narratiu	Instructiu
Finalitat	Informar	Informar	Estètica i lúdica	Regular la vida social
Funció	Poètica	Metalingüística	Poètica	Apel·lativa o conativa
Canal	Oral (encara que ací aparega escrit); temps simultani; espai compartit; preparat	Escrit; temps i espai no compartits; preparat	Escrit; temps i espai no compartits; preparat	Escrit; temps simultani; espai no compartit; espontani (poc preparat)
Participants	Informal; dialogat; presència d'emissor; modalitzat	Formal; presència de l'emissor; no modalitzat	Formal; monologat; presència d'emissor i de receptor; modalitzat	Informal; monologat; presència de l'emissor i del receptor; modalitzat

10. (pàg. 20) Anàlisi de les característiques textuais del vídeo *Wolfram Alpha. La revolució del coneixement a Internet. Un nou cercador de fets i conceptes amb base de dades pròpia*.

CARACTERÍSTIQUES	Vídeo <i>Wolfram Alpha</i>
Presentació	Complet; audiovisual; combinació d'imatges amb text presentats com a suport de la locució oral
Temàtica	Científica
Tema	Específic; d'actualitat; no ficció
Àmbit d'ús	Acadèmic
Gènere	Exposició oral formal
Tipus/Estructura	Expositiu
Finalitat	Informar
Funció	Referencial
Canal	Oral; audiovisual; temps no simultani; espai no compartit; preparat
Participants	Formal; monologat; presència de l'emissor; no modalitzat

2.8 TEXT ORAL I TEXT ESCRIT (pàgs. 21-22)

11. (pàg. 22) Activitat de lectura en veu alta i d'anàlisi dels gestos i moviments del cos segons les pautes de locució d'un text oral formal (un fragment del llibre *Ni m'explico, ni m'entens. Els laberints de la comunicació*, de Xavier Guix).
- Activitat de resposta oberta. S'hi ha de valorar positivament la persona que ha fet les pauses correctament i la que ha fet l'entonació més adequada.
 - Activitat de resposta oberta. Convé fer un intercanvi d'opinions entre l'alumnat respecte a les deficiències de locució que s'hi hauran observat. Per això, n'hi haurà prou a remarcar els aspectes demanats d'errors de pronúncia, de pauses i d'entonacions.
 - Activitat de resposta oberta. Procediu com en les dues activitats anteriors.

- d) Activitat de resposta oberta. És important valorar la capacitat de l'alumne a fer una exposició oral a partir d'un guió prèviament elaborat. També convé que s'hi tinga en compte la capacitat de l'orador a mantenir l'atenció de l'auditori mitjançant preguntes retòriques o preguntes directes als interlocutors per refermar les informacions que s'hi aporten.
- e) Activitat de resposta oberta. La posició i el moviment del cos són fonamentals en la presentació d'un discurs oral. La posició darrere una taula pot ser una barrera, però també pot ser un suport en determinats moments si no se'n fa un abús excessiu. De la mateixa manera, s'ha de valorar positivament que l'alumne no es mantinga sempre en la mateixa posició, sempre que el desplaçament en l'aula no entorpisca ni distraiga l'atenció de l'auditori. Els moviments de les mans i la mirada també són dos aspectes en la gestió del discurs oral que s'hauran de tenir presents a l'hora de valorar una exposició formal.

12. (pàg. 22) Anàlisi del vídeo *Wolfram Alpha. La revolució del coneixement a Internet. Un nou cercador de fets i conceptes amb base de dades pròpia*.

- a) Es tracta de fer un esquema o un resum del contingut del vídeo. Convé que es tinguin en compte les parts de què consta el text: la introducció que fa el periodista del cercador, la comparació amb Google, la importància de tenir una base de dades pròpia, les característiques més rellevants del cercador, les diferències amb altres cercadors o altres eines com Viquipèdia i els exemples de com es fa una cerca amb Wolfram Alpha. Finalment també hi ha una mena de conclusió que parla de la ironia dels creadors del cercador.
- b) Wolfram Alpha és un cercador d'informació a Internet que permet seleccionar les cerques, de fets i conceptes, dins una base de dades pròpia. En el moment d'elaboració de la notícia aquest nou cercador només és accessible en anglès. La informació s'actualitza constantment. Es tracta d'un cercador que entén el llenguatge natural, no cal usar-hi paraules aïllades, sinó que se li poden fer preguntes. De moment té una base de dades limitada, però a hores d'ara és ja una eina complementària de Google molt important i amb unes perspectives de futur molt bones.
- c) Google mostra el terme cercat ordenat segons un algorisme matemàtic; Wolfram Alpha, en canvi, només mostra dades estadístiques, conceptes importants, taules explicatives, nombres i mapes.
- d) La utilització d'una base de dades pròpia fa que l'empresa que gestiona el cercador es responsabilitzi de la fiabilitat de les informacions que conté. La base de dades es fa a partir de les informacions elaborades per institucions públiques, bancs de dades privats i referències bibliogràfiques. A més a més, sempre s'indiquen les fonts d'on s'ha tret la informació, amb la qual cosa es pot consultar el lloc d'origen de la informació per comprovar-ne la fidelitat. Aquesta circumstància fa que el cercador siga molt fiable, una característica gens menyspreable en la informació que circula per la xarxa amb uns controls de qualitat que de vegades són molt dubtosos. Açò, no obstant, també pot ser un inconvenient, en el sentit que la base de dades només es pot ampliar per les aportacions dels tècnics vinculats amb l'empresa. Si els usuaris poguessen participar-hi amb aportacions personals augmentaria la quantitat d'informació, però possiblement se'n ressentiria la quantitat i la fiabilitat. En el cas de Wolfram Alpha la qualitat de la informació facilitada pel cercador importa més que la quantitat.
- e) Segons el text dels subtítols del vídeo, el transmissor de la informació és Enric Borràs (el nom apareix seguit de la informació «VilaWeb Tecnologia», que deu ser l'empresa on treballa). Deu ser un periodista especialitzat en temes relacionats amb les tecnologies de la informació i la comunicació. També deu haver fet algun treball d'investigació per documentar-se adequadament sobre el tema i molt probablement és un usuari expert dels cercadors d'informació a Internet.
- f) El text del vídeo té totes les característiques d'un discurs oral formal preparat. Es tracta d'un text oralitzat, és a dir, és un text escrit per a ser llegit. El transmissor de la informació ha memoritzat el text i en fa una recitació adequada al mitjà de comunicació i a la finalitat comunicativa, un enregistrament de vídeo per a la televisió emesa per Internet. Molt probablement, el periodista, en comptes de memoritzar el text, en fa una lectura mitjançant el mecanisme que tècnicament s'anomena *pronter* (un dispositiu electrònic a la vista només del locutor que projecta sobre una pantalla el text que es vol llegir). Açò li dóna molta seguretat perquè evita oblits indesitjables del text i facilita la comunicació amb l'auditori (sempre que el

locutor-lector tinga l'habilitat de llegir el text com si fos recitat). Les diferències, per tant, entre aquest text oral i el mateix text escrit és sols el canal de transmissió. No obstant això, com que es tracta d'un enregistrament audiovisual, hi ha altres aspectes a tenir en compte, com ara la presentació d'imatges, gràfics i fins i tot, exemples pràctics de funcionament del programa que ajuden a entendre la informació d'una forma més completa, sobretot perquè la imatge dóna dinamisme a la progressió de la informació.

- g) En aquesta activitat l'alumne ha de fer una exposició oral a partir d'un guió escrit sobre la informació del vídeo que s'ha analitzat anteriorment. Es tracta de comprovar la capacitat d'elaborar un discurs oral coherent, cohesionat, adequat i correcte a partir d'un model textual prèviament estudiat. És important que a l'hora de fer l'exposició pública es tinguin en compte totes les qüestions que s'han treballat al llarg d'aquesta unitat, sobretot les relacionades amb les estratègies de descodificació d'informació i de saber diferenciar la important i la secundària, així com les vinculades a la locució i a la disposició del cos en les presentacions d'informació mitjançant el canal oral. Poden treballar per parelles i, si tenen els mitjans tècnics adequats, també poden emprar la presentació en PowerPoint o Impress com a suport escrit o audiovisual per a la locució oral.

LA LITERATURA DE PRINCIPIOS DE SIGLO XX: EL MODERNISMO Y EL NOVENTISMO

1. (pàg. 24) Poema de V.A. Estellés.

- a) L'analfabetisme va ser una situació lamentablement freqüent en l'època de la postguerra espanyola.
- b) Parleu-ne:
1. El poeta es mostra agraït cap a son pare i considera injust que un home com ell, fos titllat d'analfabet perquè no sabés de lletra.
 2. Considera que no és apropiat per a ell, ja que va oferir al fill l'oportunitat d'aprendre el que ell no havia pogut.
 3. Als anys 60, Espanya va començar un procés de creixement econòmic gràcies al turisme i sobretot a la industrialització de determinades zones de l'estat. Aquest fet va permetre el desenvolupament social, el creixement de les ciutats en detriment del camp i l'escolarització de grans masses de població, que fins aleshores no havien tingut aquesta oportunitat, per tant l'analfabetisme era encara una lacra que tardaria dècades a desaparèixer.
 4. A l'època de Franco, a l'escola sols es podia parlar i aprendre en castellà.
 5. Els valencians eren en una gran majoria analfabets en la seua llengua, la qual sols sabien usar de forma oral.
 6. La introducció del valencià a l'ensenyament es va produir amb la publicació de la Llei d'ús i ensenyament del valencià el 23 de novembre de l'any 1983.
 7. Lamentablement, una llengua que tinga un ús únicament oral per part dels seus parlants ho té difícil per a sobreviure en la societat actual, en la qual els mitjans de comunicació, la xarxa d'Internet, l'escola, etc. tenen en la llengua escrita una eina fonamental i insubstituïble.

3.1 EL MODERNISMO: CARACTERÍSTICAS GENERALES (pàgs. 25-28)

2. (pàg. 25) Característiques del Modernisme.

Abans de començar a estudiar les característiques del Noucentisme és convenient que els alumnes facen memòria, que se situen cronològicament en els períodes culturals immediatament anteriors al Noucentisme i en

els fets culturals i històrics d'aquests períodes. D'aquesta manera podran entendre més fàcilment el desenvolupament del Noucentisme i la idiosincràsia que el va caracteritzar.

- **Definició:** En general, el Modernisme és un **moviment complex i divers** que es caracteritza principalment per l'**afany de modernitat i d'uropeïtzar** la nostra cultura.
- **Contextualització històrica:** Abasta, aproximadament, el període que va des del **1890 fins al 1910**. Alguns dels fets més remarcables d'aquest moment històric són:
 - a) Fracàs de l'alternança en el poder dels liberals i dels conservadors
 - b) Epidèmia de fil·loxera i consegüent destrucció de les vinyes, que eren molt importants en l'economia del país
 - c) Forta crisi financera
 - d) Inestabilitat social causada per l'atur
 - e) Abundants atemptats anarquistes
 - f) Pèrdua de les darreres colònies espanyoles el 1898 (Cuba, Filipines i Puerto Rico: amb aquests fets es va posar fi, simbòlicament, a una etapa de la història d'Espanya marcada per l'imperialisme.

3. (pàg. 27)

- a) concepció filosòfica dualista; b)
- b) voluntat d'art total o d'art síntesi; e)
- c) tensions entre l'artista i la societat; f)
- d) irracionalitat i espontaneïtat; d)
- e) musicalitat i impressionisme; i)
- f) actitud modernitzadora i europeïtzadora; g)
- g) recerca d'una identitat nacional; c)
- h) preocupació per la llengua; h)
- i) eclecticisme i contradicció; a)

4. (pàg. 28)

Corrents artístics i filosòfics relacionats amb el Modernisme	Definició	Autors
PARNASSIANISME	Aristocràcia intel·lectual que es refugiava en la bohèmia i en la recerca de la bellesa ideal com a reacció al convenciment de trobar-se al final d'una època.	Verlaine, Manuel Machado
SIMBOLISME	Moviment estètic que pretenia captar l'ideal absolut mitjançant una expressió altament metafòrica i plena de simbologia.	Baudelaire i Rimbaud, Mallarmé
VITALISME	Filosofia oposada al positivisme que considera com a valors fonamentals la vida, la llibertat, l'individu o l'esperit.	Nietzsche, Ortega i Gasset,
DECADENTISME	Moviment estètic que considera que el concepte de bellesa tradicional és artificial i busca l'autenticitat en la lletjor i en qualsevol estímul que provoqui els sentits.	Oscar Wilde, Valle Inclán, D'Annunzio

5. (pàg. 28) Activitat de recerca i elaboració d'informació sobre el Modernisme.
Resposta oberta.

3.2 EL MODERNISME: LA TENDÈNCIA REGENERACIONISTA I LA TENDÈNCIA ESTETICISTA. JOAN MARAGALL. MIQUEL DE PALOL (pàgs. 29-34)

6. (pàg. 29) Aplicació de les tècniques scan i skim per a la lectura.
Activitat de resposta oberta.

«Oda a Espanya»: exemple de Modernisme regeneracionista

7. (pàgs. 29-31)

Comprensió i anàlisi (pàg. 31)

- a) 1: estrofa I; 2: estrofes VI i VII; 3: estrofes III i V
b) Les referències als vaixells, al vent de ponent, a la sang vessada, als fills que moren i la pèrdua de tot.
c) El poema és una crítica a Espanya motivada pel desastre colonial de 1898. Té relació amb la tendència regeneracionista perquè Maragall es converteix en portaveu de la col·lectivitat dels nacionalistes catalans, que critica l'Espanya endarrerida i espera que es modernitzi. Creu que la intervenció perifèrica, la dels catalans preparats, serà la força regeneradora de l'Espanya caduca. Per tant, té en comú amb el regeneracionisme: un individu superior, o un grup d'escollits, mostra una actitud crítica de la realitat social i pretén regenerar-la, europeïtzar-la.

- d) **Rima lliure i assonant:** no segueix cap esquema de rimes establert, però sí que segueix unes pautes: la combinació de versos amb rima aguda-plana-aguda-aguda-plana; els versos que rimen en consonant tenen rima aguda; els primers hemistiquis tenen rima plana; els versos tetrasíl·labs tenen certa rima assonant.

Sintaxi senzilla: malgrat l'abundor d'encavalcaments, que no afecten els mots clau, les oracions són breus. La major part de les oracions són juxtaposades o oracions de relatiu adjectives. No hi ha connectors subordinats causals ni consecutius. Fins i tot, podríem dir que Maragall emprà l'asíndeton, perquè evita coordinar les oracions amb la conjunció copulativa. L'estil sintàctic és, doncs, senzill.

Esquema mètric irregular: el poema consta de 8 estrofes desiguals amb versos anisosil·làbics (de nombre de síl·labes desigual). Majoritàriament les estrofes són de cinc versos, que rimen en consonant el 3r i el 4t. Sol combinar quatre versos octosíl·labs amb cesura a la 4a amb un de tetrasíl·lab. Ara bé, la 4a, la 7a i la 8a estrofa presenten variacions.

Recursos de repetició:

- **Estructures paral·leles:** en el 1r i en el 2n hemistiqui del vers 28 i en els versos 39 i 40. Les estructures paral·leles, les reiteracions dels mots, la situació d'aquests i el ritme que estableix amb aquesta col·locació ens marca els mots clau del poema.
- **Anàfora:** *en* (v5 i v6); *jo* (v12 i v23); *on* (en els dos hemistiquis del v28 i el v38).
- **Quiasme:** en els versos 9 i 10 hi ha un cas especial de quiasme, ja que no s'inverteix l'orde sintàctic sinó l'orde dels substantius (*glòries-records / records-glòries*)
- **Concatenació:** podem considerar el cas anterior com un exemple de concatenació; *pocs t'han parlat* (v5-6) i *t'han parlat massa* (v7). És un recurs habitual que repetisca paraules del vers o versos anteriors en els següents.
- **Pleonasme o redundància:** podríem pensar que les repeticions que conté el poema i que ajuden a crear-ne el ritme (estructures paral·leles, reiteracions de mots, anàfora...) són un pleonasme, perquè, des del punt de vista del significat, resulten supèrflues, no afegien res a la idea que ja s'ha expressat.

- e) Maragall, amb un to vitalista i regeneracionista, demana a Espanya que es salve, que la desfeta li servisca de revulsiu perquè canvie i es regenere. L'arc de sant Martí simbolitza l'esperança: després de la tempesta sempre ix el sol, que produeix l'arc de sant Martí (la llum, les possibilitats d'una vida nova).
- f) Presenta les característiques següents: alta *estimació ètica de la vida* (ell aporta solucions de *vida* enfront de la tristesa i les morts d'Espanya; *paraula viva* (importa més la musicalitat, el ritme o les figures de repetició que no la regularitat de les formes mètriques tradicionals; això sí, el poema no és fruit de l'espontaneïtat com afirmava Maragall en les seues teories; hi ha elaboració amb aparença de senzillesa); és un poema de *temàtica cívica que reflecteix les tensions socials* de l'època, amb sentit crític, però el to no és totalment desapassionat.
- g) Pregunta de resposta lliure i creació personal.

Camí de llum: exemple de novel·la decadentista i esteticista

- 8. (Pàg. 32) Activitat de comprensió lectora.
Activitat de resposta oberta.
- 9. (Pàg. 33) Aplicació de les estratègies de lectura.

Comprensió i anàlisi (pàg. 34)

- a) Podem pensar que *Camí de llum* és un text esteticista-decadentista perquè els motius centrals d'aquesta novel·la, la malaltia i la mort, són també temes importants d'aquesta tendència: els decadentistes creuen que aquests conceptes, junt amb el mal, són realitats indefugibles de la vida. Presenta una visió fatalista del món. És decadentista, també, per altres característiques que analitzem a continuació: arreplega el sistema dual de símbols positiu-negatiu; mostra les impressions sensorials dels personatges; crea un ambient desrealitzat, eteri; hi ha molts procediments poètics; reproduceix un ambient morbós; el personatge és una mena de *dona angelicata*, etc.
- b) Hi ha exemples del contrast **vida/mort** en la línia 9 i en les línies 20-24. Només Maria és el personatge vinculat i abocat a la mort, la resta és signe de vida. Ella mor, però ix vencedora la vida que l'envolta (en les últimes línies).
 - Tot el que envolta la protagonista i ella mateixa (va vestida de blanc) són **llum** (línies 10, 24), fins que arriba la **fosc**or de la mort. Amb tot, triomfa la llum (línia 24). De tota manera, no sembla una llum esclatant sinó tènue.
 - Tot el que envolta la protagonista té **energia**, a diferència de la seua **lassitud** (línies 11 i 13). Acaba amb l'energia de la natura (línia 24). De tota manera, fa la impressió de ser una energia atenuada, esllanguida.
 - L'ambient és **seré** davant del **dolor** de Maria (línia 21).
 - El text ressalta el **silenci**, però se senten **sons** que no trenquen l'harmonia del silenci (línies 1-4, 24).
 - Hi ha altres contrastos: entre l'estació de l'any, la primavera, símbol de vida, del naixement de la natura, i el moment del dia, el crepuscle, l'acabament o *mort del dia* (però, a més, aquest crepuscle presenta un *cel taronjat*).
- c) La línia 21 (*ella veia l'aire transparent fugir...*).
- d) Tot sembla un decorat artificial de pel·lícula: *el sortidor invisible, ...nota en el silenci diví*; els coloms; les olors de les flors; els paons; les liles; *el piano deia cançons de primavera...*
- e)
 - Sons i sorolls: sortidor, piano...
 - Els colors i la llum: blau del cel i del mar, roses, liles, verd del jardí, roses roges de la falda, blanc del vestit, llum engegadora, claredat, clara i lluminosa, ala negra, terrassa morada, cel taronjat, estrella verda i roja que s'encenia.
 - Els perfums: *els cims florits dels lilàs eren encensers, un núvol de perfum enlluernador...*
 - Les sinestèsies: *un núvol de perfum enlluernador...*

- f) • El color blanc del vestit indica puresa, és com si la protagonista es casés verge i pura amb la mort.
• Les roses roges per una banda: les roses simbolitzen el pas del temps i la fragilitat de la vida (aquesta rosa, a més, s'esfulla: reforça l'anticipació de la mort de la protagonista); per altra banda, la rosa és de color roig, que és símbol tant de la passió com de la sang (o mort).

3.3 EL NOUCENTISME: UNA BURGESIA MODERNA I EMPRENEDORA EN EL PODER. JOSEP CARNER (pàgs. 34-39)

10. (pàg. 34) Activitat de comprensió lectora.

Activitat de resposta oberta.

11. (pàg. 36) Relació dels conceptes noucentistes.

Ideari noucentista:	Explicació general de cada concepte
4) Noucentisme	a. Paraula invitada per Eugeni d'Ors...
3) Imperialisme	b. Implica una superació del...
1) Arbitrarisme	c. Representa l'exercici de la voluntat...
5) Civilisme	d. La ciutat és el marc espacial...
2) Classicisme	e. Catalunya comparteix el mateix...

12. (pàg. 36) Identificació dels conceptes noucentistes.

• Definició i contextualització històrica:

El **Noucentisme**, més que una estètica, és un moviment cultural i ideològic que es va desenvolupar entre 1906 i 1923. És coetani a la Generación del 98 en la literatura espanyola. Malgrat que es presentava com el moviment que reemplaçava el Modernisme, presenta moltes semblances amb aquest: ambdós coincideixen en un mateix període històric i cultural; comparteixen l'objectiu modernista de convertir Catalunya en una cultura nacional moderna i oberta a Europa; lluiten per la normativització lingüística i per aconseguir professionalitzar l'ofici d'escriptor i presenten, fins i tot, idèntiques influències literàries el Parnassianisme i el Simbolisme.

• Diferències amb el Modernisme:

La diferència rau en el paper de l'intel·lectual: per als modernistes era un guia il·luminat de la societat, però incomprés, la qual cosa el condemnava a l'aïllament i la marginalitat. Per als noucentistes, l'artista ha de treballar conjuntament amb el poder polític i ho ha de fer segons unes noves bases ideològiques i estètiques. Desapareix així l'enfrontament de l'artista amb la societat i l'art i la literatura noucentista adquireix una funció social: recrear una societat ideal desitjada per la burgesia catalana.

• Característiques:

La poesia noucentista es caracteritza per la influència del Parnassianisme i el simbolisme francès de poetes com Verlaine i Mallarmé; grau d'elaboració i recerca de la perfecció formal; preferència per la mètrica clàssica (deca·sil·labs i alexandrins) i la rigidesa mètrica del sonet; presentació d'una realitat idealitzada; model de llengua artificiosa; preferència pels temes següents: vida senzilla i quotidiana, la ciutat de Barcelona, naturalesa idíl·lica i civilitzada, la dona i la feminitat, el pas del temps i l'esperit religiós cristià. Destaquen **Josep Maria López Picó** (Barcelona, 1886-1959), **Guerrou de Liost** (Olot, Girona, 1878- Barcelona, 1973) i **Josep Carner** (Barcelona, 1884- Brussel·les, Bèlgica, 1970).

• Ideari: arbitrarisme, civilisme, europeisme, imperialisme i classicisme.

• Gèneres: Els gèneres preferits pels escriptors noucentistes van ser l'assaig i, especialment, la poesia. L'assaig els permetia difondre la seua ideologia i consideraven que la poesia era el gènere més adequat per aconseguir la bellesa i la perfecció formal. En l'assaig, destaquen les glosses d'Eugeni d'Ors. La **glossa** és un comentari breu i concís sobre un tema, des d'un punt de vista intel·lectual i amb un to de lliçó. L'interès

per la narrativa es redueix al **conte**, que per la seua llargària, i la possibilitat d'escapar-se de la realitat com a tema, van fer que els noucentistes el conreessen: descriptius i amb poc o gens argument, reflectien un món idealitzat i presentaven un estil molt treballat, igual que la poesia. L'autor més important és el valencià **Ernest Martínez Ferrando** (València, 1891-1965).

• **Autors:**

Ernest Martínez Ferrando (València, 1891-1965).

Josep Maria López Picó (Barcelona, 1886-1959).

Guerau de Liost (Olot, Girona, 1878- Barcelona 1973).

Josep Carner (Barcelona, 1884- Brussel·les, Bèlgica 1970).

13. (pàg. 36) Lectura dels peus de fotografies.

L'escultura de l'artista Josep Clarà ens remet a l'ideari noucentista, formulat per Eugeni d'Ors, concretament al *classicisme*. Retrobem en aquesta recreació del cos nu d'una dona els valors estètics de l'escultura clàssica: la mesura, l'equilibri, la recerca de la bellesa i la proporció... La pintura *L'eté* recrea un paisatge idíl·lic on l'harmonia i la bellesa formal constitueixen un marc civilitzat, culte i ordenat d'acord amb les aspiracions del Noucentisme.

14. (pàgs. 37-39) Activitats al voltant del poema «Les prunes d'or», de Josep Carner.

Comprensió i anàlisi (pàgs. 38-39)

- a) **la bellesa física d'Aglaia:** cos bru, cimat de cabellera, ulls de caire brillant, dents tan blanques.
la xafogor estiuenca: flameig, aire ardent, flama frisa, calitja.
la dolçor de les prunes: saonada fruita, prunes temptadores, la mel.
- b) És estiu, concretament la meitat de l'estiu, el mes d'agost; és migdia, quan més calor fa; Aglaia és una dona jove però en la maduresa de la seua vida i de la seua bellesa física; les prunes maduren a mitjan estiu i és, lògicament, quan més dolces estan. Els quatre elements temàtics comparats comparteixen aquest estat d'evolució provocat pel pas del temps: és el moment de major plenitud vital, el zenit.
- c) a. **prunes d'or:** vers 4. És una metàfora impura i identifica el color daurat de la pruna amb el metall or.
b. **illa verda:** vers 10. És una metàfora pura i fa referència a la situació de les prunes rodejades per les fulles de la prunera.
c. **dolça lluita:** vers 7. Trobem una metàfora sinestèsica i antitètica en la qual l'acte de menjar és identificat amb un combat i valorat amb un adjectiu propi del camp semàntic dels sabors i de significat oposat al de la lògica d'un combat.
d. **l'arbre s'estremeix:** vers 21 i 23. Trobem una personificació per la qual l'arbre actua com un ésser humà o animal, capaç de mostrar moviment corporal a causa d'un estímul extern.
e. **l'aire es torç:** vers 14. És una altra personificació i suggereix la idea del moviment de l'aire a causa de la xafogor.
f. **l'agost es rebolca:** vers 16. Personificació molt efectista que al final del vers actua com a síntesi de les idees sobre la xafogor estiuenca dels versos anteriors, i insisteix en el tòpic de la calor rabiosa i juganera de ple estiu.
g. **bru com saonada fruita:** vers 5. Comparació referida al cos d'Aglaia, en la qual el color de la pell de la dona es posa en paral·lel al de la fruita madura, però intrínscament no sols compara la pell sinó la maduresa de la protagonista.
h. **la calitja parla:** vers 15. Personificació que accentua la idea de la xafogor.
i. **les prunes reüllen temptadores:** vers 9. Personificació que reforça la idea sobre la capacitat de provocar desig sobre la voluntat d'Aglaia.
j. **Migdia mor:** vers 1 metàfora personificada en la qual s'identifica el zenit solar amb la idea de la mort (una vegada aconseguida la plenitud, sols queda envellir fins a morir).

k. cabellera com d'una nit mortal: vers 6. Metàfora impura mitjançant la qual el poeta identifica el color negre del cabell d'Aglaià amb l'obscuritat de la nit. L'adjectiu mortal referit a nit reforça la idea secundària de la mort associada a la plenitud o el zenit.

- d) El plantejament del poema com l'atracció eròtica entre les prunes i Aglaià es mostra al llarg en la utilització d'expressions que remeten a batalles, combats, tensió, sensualitat i èxtasi eròtic.
- e) «El concepte de poesia bucòlica procedeix del **grec** i significa 'cant de pastor'. El poeta llatí **Virgili** va escriure una famosa obra, les *Bucòliques*, on els protagonistes són pastors que dialoguen en un **marc campestre**. A la literatura del **Renaixement**, el concepte feia referència a un marc natural idealitzat on els pastors vivien en harmonia amb la natura i dedicats **al cant i a la poesia**; ens hi podem referir també a aquest espai com un *Locus amoenus*».

f)

TIPUS D'ESTROFA	quartets
TIPUS DE VERS (MESURA)	Versos alexandrins (12 síl·labes) amb dos hemistiquis de 6 versos.
TIPUS DE RIMA (consonant o assonant); (oxitona, paroxitona, proparoxitona)	Rima consonant que alterna rima oxitona i paroxitona.
COMBINACIÓ DE RIMES	Es repeteixen les estructures rítmiques següents: ABBA, en les estrofes 1, 4, 5 i 6; ABAB en les estrofes 2, 3.

g) Activitat de resposta oberta.

h) Activitat de resposta oberta.

IV LES PERSONES I LES LLENGÜES

(pàgs. 40-47)

EL CAMÍ CAP A L'ESTÀNDARD (I)

4.1 L'ESTANDARDITZACIÓ LINGÜÍSTICA: CONSEQÜÈNCIES SOCIOLINGÜÍSTIQUES (pàgs. 40-42)

1. (pàg. 41)

Activitat d'anàlisi i d'aplicació. La intenció és situar l'alumnat davant la presa de decisions que implica el procés d'estandardització. Els dos supòsits s'han de plantejar amb temps suficient i poden implicar equips de treball diferents dins una mateixa classe. El primer està pensat com a activitat introductòria del segon.

2. (pàg. 42)

Activitat d'anàlisi i d'aplicació. L'alumnat pot arribar a prendre consciència de la progressiva substitució de barbarismes en les generacions educades en català; mots com ara *cenicero*, *bocadillo*, *sombrero*, *adiós*... comencen a ser arraconats davant les formes genuïnes difoses per l'estàndard. Convé reflexionar sobre els mecanismes d'aquesta substitució: exposició al model estàndard per mitjà de l'ensenyament, els mitjans de comunicació, etc.

4.2 L'ESTANDARDITZACIÓ ENTRE NOSALTRES (pàgs. 42-47)

4.2.1 L'estandardització, un procés (pàg. 42)

4.2.2 Els precedents entre nosaltres (pàgs. 43-47)

3. (pàgs. 45-47)

Els alumnes han d'aplicar sobre textos reals de l'època històrica estudiada l'estudi del context sociolingüístic.

TEXTOS	ASPECTES SOBRE LA SITUACIÓ DE LA LLENGUA
A	a), d)
B	f)
C	g), h)
D	b), c), d)
E	e), g)
F	e), g)

4. (pàg. 47)

Sí; essencialment hi ha hagut continuïtat de les actituds que reflecteixen els textos anteriors. Podeu plantejar aquesta activitat d'anàlisi i de síntesi com a debat col·lectiu a classe o com a treball individual de redacció. Convé que els alumnes hi aporten raons i documentació viva (mitjans de comunicació, anècdotes personals).

PARAULES

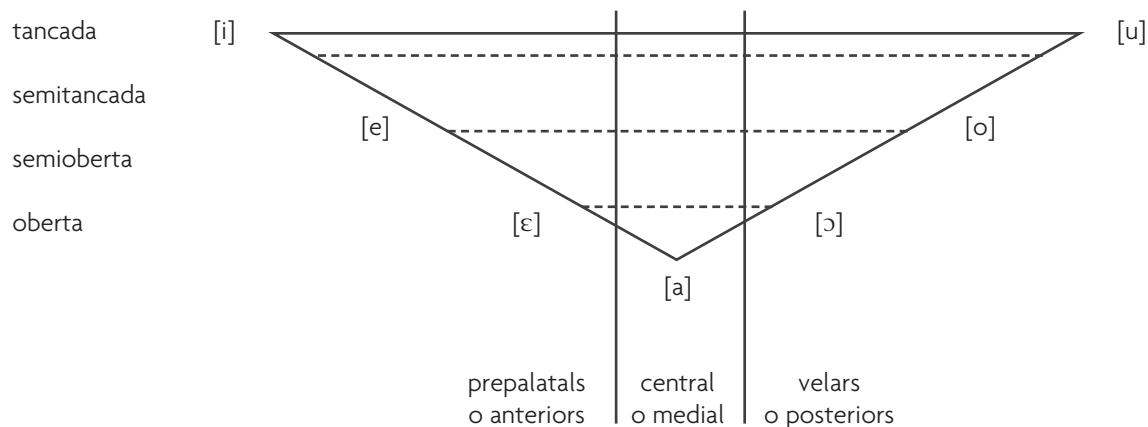
(pàgs. 48-59)

5.1 PRONÚNCIA. ELS SONS VOCÀLICS (II): LA E [ɛ] OBERTA (pàgs. 48-51)

En PARAULES hi ha sempre un primer apartat dedicat a la fonètica. S'hi apleguen activitats de discriminació, de pronúncia correcta i, finalment, activitats de producció o articulació. L'objectiu és doble: millorar la pronúncia dels sons distintius de la nostra llengua i vincular l'estudi de la fonètica a l'ortografia. Tindrem en compte, però, el caràcter arbitrari de l'ortografia –malgrat les regles–, i, en conseqüència, que la correspondència entre so i grafia no és unívoca (a un so pot correspondre més d'una grafia i una mateixa grafia podem representar-la per mitjà de més d'un so). En el segon apartat repassem els diversos aspectes de morfologia estudiats en el primer curs amb activitats d'aprofundiment. En el tercer apartat, revisem els conceptes fonamentals de la sintaxi amb una perspectiva actual i flexible, des de les funcions sintàctiques fins al concepte i tipus d'oració. Finalment, reservem el darrer apartat a l'estudi del lèxic. El treball del lèxic té com a objectiu l'enriquiment del vocabulari de l'alumnat. Per això, plantejem les activitats de lèxic com a mètode per a treballar els camps semàntics i l'adquisició de cabal lèxic. L'alumnat podria elaborar un quadern organitzat i classificat per camps semàntics. Caldria que cada alumne confegís el seu diccionari individual que li servirà d'ampliació de la competència lèxica.

1. (pàg. 48) Els sons marcats són la o [ɔ] i la e [ɛ] obertes. Cal que l'alumne escolte aquest text i se centre en la característica de l'obertura.

2. (pàg. 49) En aquesta activitat cal insistir en l'obertura progressiva de les vocals i en el punt d'articulació.

3. (pàg. 49)

Ha (e)stat pensant-ho molts mesos però mai no s'hi decidia, i és que Mar ho ha de preveure i avaluar tot. A la fi ha trobat un(a) ocasió adient: «No (he)m de ser tan perfeccionistes». Ha (e)nviat un esdeveniment al Facebook. L'escrit diu qu(e) un(a) ONG demana voluntaris per a transportar menjar i roba (a) un país llunyà. Promet aventura i anècdotes segures.

Pau s'hi ha (a)puntat a l'instant; solament ha preguntat: «Quan? A quin(a) hora ens n'anem?»

4. (pàg. 49)

- però, ocasió, país, llunyà, anècdotes, és, durà, còmoda, llàstima, allà, més, assistiré, cotxàs, dònuts, gèrmens, brúixola, està, passarà, habitació, això, sí, té, vèrbols
- Per completar la regla es poden afegir exemples propis o bé del llistat de mots que han d'accentuar en aquesta activitat.
 - Les agudes porten accent gràfic **quan acaben en vocal, vocal+s, -en, -in**, com ara, en el text: *però, ocasió, país, llunyà, durà, allà, assistiré, cotxàs, està, passarà, habitació...*
 - Les planes porten accent gràfic **quan no acaben en cap de les terminacions anteriors**, com ara, en el text: *dònuts, gèrmens, vèrbols*.
 - Les esdrúixoles porten accent gràfic **sempre**, com ara, en el text *anècdotes, còmoda, llàstima, brúixola...*
 - Alguns monosíl·labs porten un accent gràfic anomenat **diacrític**, com ara, en el text: *és, sí, té, més...*

acadèmia, pròfug, demà, cançó, pastís, paciència, són (verb ésser), dona (femella), exàmens, algun, automàtica, Japó, compromís, glòria, fàcil, història, cartell, església, premi, mètode, mà (substantiu), cafè (o cafè), perquè, ací

5. (pàg. 50) Aquesta activitat es repetirà al llarg de totes les unitats. És una activitat de discriminació auditiva, en què l'alumnat sent la pronúncia de dues paraules i ha de marcar quina de les dues conté el fonema sobre el qual tracta l'activitat.

- Oferim a continuació les paraules que ha de llegir el professor: 1. fer, 2. repte, 3. consideren, 4. anècdotes, 5. ingenu, 6. maleta, 7. esguelle, 8. hivern, 9. preu, 10. ple, 11. seu, 12. gèrmens, 13. ell

	e oberta ([ɛ])	e tancada ([e])
1.		X
2.	X	
3.		X
4.	X	
5.	X	
6.		X
7.		X
8.	X	
9.	X	
10.		X
11.		X
12.	X	
13.		X

b)

la e oberta [ɛ] apareix en contextos tòpics	V
la e oberta [ɛ] apareix en contextos àtons	F
la e tancada [e] apareix en contextos tòpics	V
la e tancada [e] apareix en contextos àtons	V

6. (pàg. 50)

- a) → davant d'una síl·laba que té i o u: *ingenu*
→ davant l, rr o r+consonant (d, t, l, s, x, etc.): *hivern*
→ en mots amb el diftong -eu: *preu*
→ en la majoria de mots esdrúixols: *anècdotes*
i també en alguns cultismes (*gèrmens*) i mots acabats en -ecte/a o -epte/a (*repte*)
- b) *No et fies del fred un pèl.*
*Quan t'encantes l'aigua es farà **gel**.*

El terrisser fa un cànter i una gerra.
*I només necessita aigua i un grapat de **terra**.*

D'això dels virus i els bacteris
*no en sabem massa: són **misteris**.*

7. (pàg. 51)

francès, molèstia, església, comprèn, merèixer, cérvol, telèfon, cèntim, elèctric, séquia, histèric, dèbil, Dénia
a) es poden pronunciar i accentuar amb accent obert també: *francès, comprèn, merèixer, séquia.*

8. (pàg. 51) En aquesta activitat parem atenció en la producció dels sons i en la correspondència amb l'ortografia.

9. (pàg. 51) En aquesta activitat es combinen la discriminació i la producció.

10. (pàg. 51)

foguera (tancada), *hivern* (oberta), *llepa* (tancada), *llengüeta* (tancada), *esquerre* (oberta), *ceba* (tancada), *conveni* (oberta), *accent* (tancada), *concepte* (oberta), *europe*u (oberta), *teorema* (tancada), *terme* (tancada), *aspecte* (oberta), *pressa* (tancada), *cera* (tancada), *preu* (oberta), *apressa* (tancada), *cantem* (tancada), *hereva* (tancada), *ingenu* (oberta), *poliedre* (tancada), *serra* (oberta), *objecte* (oberta), *serp* (tancada), *seca* (tancada), *parcella* (oberta), *queixa* (tancada), *perpetu* (oberta), *senya* (tancada), *comerç* (oberta), *adepte* (oberta), *arrel* (oberta), *plena* (tancada), *jueu* (oberta), *empelt* (oberta), *teua* (tancada), *tela* (oberta).

11. (pàg. 51) Aquesta activitat es pot fer en parelles.

5.2 MORFOLOGIA: LA FORMACIÓ DE MOTS (pàgs. 52-53)

12. (pàg. 52)

con+viure, in+feliç, im+millorable, ex+traure, trans+siberià, a+polític, con+ciudadà, pre+vindre, ex+portar, a+típic, re+incidir, tras+passar, re+fer, pre+judici, im+mòbil, extra+ordinari, infra+humà, inter+nacional.

- trans-, tras-;
- in-, im-; a-;
- re-;
- con-;
- ex-;
- pre-;
- extra-;
- inter-;
- infra-;

13. (pàg. 52)

acrític, *consogre*, *exposar*, *impossible*, *prehistòria*, *reconstruir*, *transatlàntic*, *intercanvi*, *infravalorar*, *autoinjectió*.

14. (pàg. 52)

pre+veure: *preclàssic* 'anterior al classicisme', *precolombí* 'anterior a l'arribada de Colom', *prenatal* 'd'abans del naixement', etc.

trans+portar: *transalpí* 'situat a l'altre costat dels Alps', *transoceànic* 'situat a l'altra banda de l'oceà', *transposar* 'invertir l'orde, posar d'un altre costat', etc.

re+fredar: *reafirmar* 'tornar a afirmar', *reincidir* 'tornar a incidir', *rebotar* 'tornar a botar', etc.

15. (pàg. 52)

- perfeccion-ista: persona que pretén atènyer la perfecció en les coses que fa; *socialista*, *optimista*, etc.
- es-de-ven-i-ment: 'fet extraordinari o important en la vida d'una persona, d'una col·lectivitat social, de la humanitat'; *coneixement*, *abatiment*, *abaixament*, etc.
- lluny-à: 'que és lluny'; *escolà*, *lul·lià*, *cesarià*, etc.
- salv-a-dor: 'que salva'; *llaurador*, *batedor*, *acollidor*, etc.
- human-itat: 'condició d'humà'; *absurditat*, *activitat*, *rotunditat*, etc.
- ri-er-ol-s: sufix diminutiu; *fillol*, *camisola*, *llebetjol*, etc.
- hawai-an-a: 'de Hawaii'; *alcoià*, *americà*, *australià*, etc.

- cotx-às: augmentatiu; *golàs, pisàs, llibràs*, etc.
- massatg-ista: 'que aplica massatges'; *socialista, futbolista, oculista*, etc.
- segur-etat: 'qualitat de segur'; *brevetat, contrarietat, gravetat*, etc.
- habit-ació; 'estança, lloc on s'habita'; *accentuació, impregnació, fabricació*, etc.

16. (pàg. 53)

tic-tac, penya-segat, barba-roig, portabombetes, tastaolletes, sud-asiàtic, escanyapobres, pèl-curt, cagadubtes, celobert, para-xocs.

17. (pàg. 53)

escrit (de participi a nom); *menjar* (d'infinitiu a nom); *texans* (d'adjectiu a nom); *rosa* (de nom a adjectiu).

5.3 SINTAXI. SINTAGMES I COMBINACIONS (pàgs. 53-57)

18. (pàg. 53)

Aquesta activitat té com a objectiu mostrar les possibilitats combinatòries en la formació d'un sintagma, des dels més simples (*Hèctor, atentament, el llibre*, etc.) fins a casos més complexos (*el gos pelut, el professor de matemàtiques, el gos pelut lladra fortament*, etc.).

19. (pàgs. 53-54)

- [Mar]_{SN} format per un nom.
[ha penjat un esdeveniment al Facebook]_{SV} format per un verb i dos complements.
[un esdeveniment]_{SN} format per un especificador i un nom
[al Facebook]_{SP} format per una preposició i un complement
[(e)l Facebook]_{SN} format per un especificador i un nom
- [En un arrap fa la maleta]_{SV} format per una verb i dos complements
[En un arrap]_{SP} format per una preposició i un complement
[un arrap]_{SN} format per un especificador i un nom
[la maleta]_{SN} format per un especificador i un nom
- [No durà la camisa rosa hawaiana]_{SV} format per un especificador, un verb i un complement
[la camisa rosa hawaiana]_{SN} format per un especificador, un nom i dos complements
- [El jardiner]_{SN} format per un especificador i un nom
[no ha plantat una olivera en la urbanització avui]_{SV} format per un especificador, un verb i tres complements
[una olivera]_{SN} format per un especificador i un nom
[en la urbanització]_{SP} format per una preposició i un complement
[la urbanització]_{SN} format per un especificador i un nom
[avui]_{SAdv} format per un adverbi
- [La germana gran]_{SN} format per un especificador, un nom i un complement
[baixava l'escala contenta amb el pastís]_{SV} format per un verb i tres complements
[l'escala]_{SN} format per un especificador i un nom
[contenta]_{SAdj} format per un adjectiu
[amb el pastís]_{SP} format per una preposició i un complement
[el pastís]_{SN} format per un especificador i un nom

- g) [He detectat un virus maligne en el correu electrònic]_{SV} format per un verb i dos complements
[un virus maligne]_{SN} format per un especificador, un nom i un complement
[en el correu electrònic]_{SP} format per una preposició i un complement
[el correu electrònic]_{SN} format per un especificador, un nom i un complement
- h) [No vingues tard]_{SV} format per un especificador, un verb i un complement
[tard]_{SAdv} format per un adverbi

20. (pàg. 54)

- determinant possessiu;
- quantificador numeral cardinal;
- quantificador quantitatiu;
- determinant article indeterminat o quantificador numeral cardinal;
- quantificador numeral cardinal;
- quantificador indefinit;
- determinant demostratiu;
- determinant possessiu;
- determinant demostratiu;
- determinant exclamatiu o interrogatiu;
- quantificador quantitatiu;
- determinant article determinat;
- quantificador indefinit + determinant article determinat.

21. (pàg. 54)

- Biologia molecular _{SAdj};
- el trasllat dels mobles _{SP};
- desviació a la dreta _{SP};
- enginyeria aeronàutica _{SAdj};
- el riu, una serp d'aigua _{SN};
- companys de curs de Laura _{SP}

22. (pàg. 54)

- Det + N: *un bolet, el seus cavalls, aquesta margarida*, etc.;
- Det + N + Complement: *La carta oberta, un dolç de rovell*, etc.;
- Quantificador + N: *massa faena, qualsevol dia*, etc.;
- Quantificador + N + complement: *dos arbres joves, qualsevol persona de l'escola*, etc.;
- Determinant + Quantificador + N + Complement + Complement: *Els tres cotxes de bombers rojos*, etc.

23. (pàg. 55)

- Rosa va a l'estació*: SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és animat (persona), davant del verb, fa l'acció voluntàriament, no es pot substituir per un pronom feble.
- Lluís ha fet el pastís de poma*: SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és animat (persona), davant del verb, fa l'acció voluntàriament, no es pot substituir per un pronom feble.
- Ja han vingut els oncles*: SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és animat (persona), darrere del verb, fa l'acció voluntàriament, no es pot substituir per un pronom feble.
- Has llegit tu la carta!*: SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és animat (persona), darrere del verb, fa l'acció voluntàriament, no es pot substituir per un pronom feble.
- Les coques de tomaca es van cremar*: SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és inanimat, darrere del verb, no fa l'acció voluntàriament, no es pot substituir per un pronom feble.

- f) *Han arribat els trens?* SN, exigit pel verb, concorda amb el verb en nombre i persona, és inanimat, darrere del verb, no fa l'acció voluntàriament, es pot substituir per un pronom feble (si anés precedit, per exemple, d'un quantificador podria dir-se *N'han arribat molts*).

24. (pàg. 55)

- a) *La festa fou a les cinc.* Atributiva; SP;
- b) *Maria està bé.* Atributiva; SAdv;
- c) *El xiquet és rialler.* Atributiva; SAdj;
- d) *L'infant dorm tranquil al seu bressol.* No atributiva (predicativa);
- e) *Pere és a casa.* Atributiva; SP;
- f) *Amb el temps, el caragol es va fer pedra.* Semiatributiva; SN;
- g) *L'entrepà és de sobrassada.* Atributiva; SP

25. (pàg. 56)

La presència obligatòria de preposició en el CRèg i l'absència en el CD. També cal esmentar que són substituïbles per pronoms diversos: *en, hi* per al CRèg i *en, el, la, els, les, ho* per al CD.

26. (pàg. 57)

- a) Hèctor ha regalat el ramell de flors_{CD} a sa mare_{CI} per fi_{CC};
- b) Va fer el viatge_{CD} amb un vaixell de vapor_{CC};
- c) Ell escorre la roba_{CD} sempre_{CC} amb força_{CC};
- d) Parlen del mateix tema_{CRèg} en totes les reunions_{CC};
- e) Els avis viuen feliços_{Pred} al poble_{CRèg};
- f) No m'acostume a la calor_{CRèg};
- g) Escriu correus electrònics_{CD} als seus amics_{CI} amb freqüència_{CC};
- h) Trobà son pare_{CD} molt envellit_{Pred}

27. (pàg. 57)

- a) el – li – Ø;
- b) el – hi;
- c) la – Ø – hi;
- d) hi – Ø;
- e) hi – hi (però de manera exclusiva);
- f) hi
- g) en – els – hi;
- h) el – hi.

28. (pàg. 57)

- a) No espentes el teu amic! CD animat. Es pot confondre amb un CI;
- b) L'any passat no vingué. CC davant del verb. Es pot confondre amb un Subjecte o un CD;
- c) Anà a Grècia. CRèg locatiu. Es pot confondre amb un CC;
- d) Talleu amb el ganivet. CRèg instrumental. Es pot confondre amb un CC;
- e) Cada dia arriben vaixells. CC en forma de SN + Subjecte amb diversos trets propis del CD. S'hi pot confondre;
- f) Han declarat nul el judici. Predicatiu exigit pel verb + CD;
- g) Marc ha comprat un anell al joier per a la seua xicota. CD + CI + CC destinatiu, que es pot confondre amb un CI.

5.4 LÈXIC. ELS CAMPS SEMÀNTICS. EL PAISATGE

Trencar, rompre; esguellar, esquinçar; espatlar, desbaratar; esmicolar. FRASEOLOGIA (pàgs. 57-59)

29. (pàg. 57) *tossals, muntanyes, penya-segats, rierols, barrancs, coves, fonts, balmes, gorges...*

foto 1 > *balma*: 'Roca que sobresurt en una paret rocosa i forma una cavitat al dessota' (DIEC)

foto 2 > *gorja*: 'Pas estret entre cingleres' (DIEC)

30. (pàg. 58)

a) En aquesta activitat es proposa a l'alumnat una classificació de lèxic referit al relleu. Fóra convenient que després de classificar aquest lèxic el fessen servir, si més no una selecció, en contextos comunicatius determinats: microtextos descriptius del paisatge més proper, de l'últim viatge que han fet, d'un lloc imaginat, etc.

– Relleu marítim: *arxipèlag, badia, golf, illa, cala, rada, illot, iceberg, istme, platja, oceà, delta, cap, escull, fiord, port*

– Relleu terrestre (elevacions): *massís, mola, coll, carena, puig, pujol, turó, tossal, cim, pic, serralada, muntanya*

– Relleu terrestre (depressions i cavitats): *congost, penya-segat, cova, gorja, balma, cava, cingle, clot, vall, avenc, gorg*

– Relleu terrestre (cursos i dipòsits d'aigua): *riu, barranc, pou de neu, torrent, cascada, marjal, aiguamoll, llac, albufera, toll, rierol, riera, rambla, llacuna, estany, font, embassament*

– Relleu terrestre (d'altres): *península, riba, plana*

– Vies de comunicació: *senda, drecera, camí*

b) En aquesta activitat se'ls demana un treball d'investigació, arplega de dades i síntesi. Les dades s'han de presentar a la classe en forma d'exposició oral breu (5 o 10 minuts).

31. (pàg. 58) Cal que s'insistisca en la conceptualització del paisatge. Així, l'alumnat haurà de donar noms de parts del relleu i el professorat ha de relacionar el mot amb la manera de conceptualitzar el món que tenim els humans: a partir del cos (*falda, coll, cara, peu...*), de la societat coneguda (*cavall, frares...*), etc.

32. (pàg. 58)

a) El mot correcte és *esguellar*. *Trencar* és un mot correcte en la nostra llengua però no adequat en aquesta context, ja que no es pot 'trencar' el teixit; el teixit *s'esguella, s'esquinça o s'esgarra*.

b) a) *No puc llavar el vestit per a la festa d'aquesta nit. Se m'ha desbaratat la llavadora.*

b) *Al passar per la porta, s'ha esguellat (o esquinçat) els pantalons. I eren nous!*

c) *Va caure un bac i es va espatlar.*

d) *Estàs massa gros. En seure, de segur que trenques (o romps) la cadira.*

e) *Amb el colp, el pitxer es va esmicolar.*

c) *trencar o rompre*: objectes durs, una taula, una cadira, etc.

esguellar o esquinçar: objectes fibrosos, la roba, el paper, fins i tot un múscul.

espatlar: alguna part del cos, normalment l'esquena

esmicolar: fer a trossos qualsevol material

desbaratar: deixar de funcionar un aparell o un mecanisme, un rellotge, un cotxe, un ordinador, un pany, etc.

33. (pàg. 59)

a) a) interrompre algú quan parla

b) barallar-se

c) fer entristir algú

d) ser especialista en alguna cosa

- b) Les frases podrien ser com les següents:
- a. El que contes no és nou. Que la Mar s'ha divorciat *ho saben gats i gossos*
 - b. D'acord, us ho contaré, però *aniré a pams* perquè és un tema complicat
 - c. T'he preguntat si has tornat a quedar amb Pau, no *te'n vages per les travesses*, no parles de futbol i conta'm.
 - d. Se'n va anar enfadat perquè Joan *el va deixar mocat* quan li va dir que era un pesat.
 - e. No te'l cregues: et vol impressionar. Sempre *conta sopars de duro*.
 - f. No li digues el secret que Sònia és *fluixa de llengua*.
 - g. No venia al cas el que t'ha dit. Quan no sap què dir Pere sempre *ix amb un ciri trencat*.
 - h. No trobes que Maria critica tot el mort? – Mira! *Diu el mort al degollat: qui t'ha fet eixe forat?* Tu a tothora malparles dels teus veïns.
- c) Té ben clar que Pau *dirà fàstics d'ell*. Significa «criticar».

2 UNITAT

CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT (I)

Pàgs. 60-103

Com hem vist en la unitat anterior, el llenguatge fa possible la **comunicació** entre nosaltres, els éssers humans. En aquesta unitat, veurem que, a més d'això, té un paper decisiu en la comprensió del món: ens permet organitzar i emmagatzemar la percepció que tenim de les coses. Ara veurem amb més profunditat com el llenguatge actua, en el fons, com a instrument de coneixement: com a finestra oberta, com a **sisé «sentit»** per a fer-nos intel·ligibles les coses.

Cada llengua reflecteix l'experiència cultural, l'enciclopèdia que ha teixit cada societat: la manera concreta com cada cultura s'ha relacionat amb les coses i com les ha enteses.

En aquesta unitat estudiarem una propietat textual: la **coherència**. Es tracta del significat intern del text, dels elements que intervenen en la construcció del significat d'un text. Per poder ajudar a la comprensió del text, seguirem un procés, ja iniciat en la unitat anterior amb l'explicitació del context comunicatiu, mitjançant el qual l'alumne reconeixerà elements necessaris perquè la càrrega significativa textual li arribe, com ara, entre altres, la formulació del tema, la presència de títol i la seua funció o la disposició de la informació i la seua relació amb la intenció de l'emissor. Tot plegat ens permetrà aprofundir en el descobriment de les possibilitats comunicatives que els textos ens transmeten.

En LITERATURA ens acostem a les Avantguardes. Aquesta successió de moviments i tendències artístiques va tenir en comú la voluntat de crear art a partir del trencament total amb la tradició anterior. Coneixerem les manifestacions artísticoliteràries dels diferents ismes, així com la trajectòria personal i creativa d'alguns dels autors més representatius: els poetes Joan Salvat-Papasseit i Carles Salvador; analitzarem els recursos discursius del monòleg interior llegint fragments narratius de novel·les psicològiques i ens acostarem al panorama de la dramàturgua amb algunes referències al teatre de l'absurd.

En LES PERSONES I LES LLENGÜES reflexionarem sobre la construcció de l'estàndard a casa nostra. Estudiarem com, quan i qui va engegar aquest procés que encara ens ocupa i ens preocupa. Difícilment hi haurà normalització plena de la llengua si el model estàndard de referència no és difós, acceptat i emprat pels parlants.

En l'apartat de PARAULES treballarem les vocals obertes tòniques, els diftongs, l'hiat, i la dièresi. En l'apartat de morfologia els numerals, els quantitatius i els indefinits; en sintaxi tractarem la combinació dels pronoms febles i l'anàlisi de les oracions predicatives i la modalitat. I enriqueirem el nostre vocabulari repassant el camp lèxic de les fruites i de les verdures.

CONTACTE

(pàgs. 60-61)

QUÈ ÉS AIXÒ? QUÈ ÉS AIXÒ?

1. (pàg. 60)

Aquesta activitat d'observació ens obri la possibilitat de dialogar entorn la interpretació d'unes imatges. Farem treballar el sentit de la vista contemplant l'art d'una manera diferent de l'habitual. Que no es limite amb la mirada sinó que amplie la seua percepció i la qüestione.

2. (pàg. 61)

Activitat que acosta l'alumnat a diferents manifestacions plàstiques representatives del Surrealisme com a moviment avantguardista. Aquestes imatges interpel·len l'espectador i permeten dialogar entorn sensacions, percepcions, somnis i realitat.

COHERÈNCIA I EL SENTIT DEL TEXT (I)

2.1 TROBAR EL SENTIT A LES COSES (pàg. 62)

1. **(pàg. 62)**
Activitat de resposta oberta.
2. **(pàg. 62)**
Activitat de resposta oberta que permet indagar en l'imaginari col·lectiu de la nostra tradició cultural.
3. **(pàg. 62)**
Activitat d'expressió oral ben divertida que ens permetrà descobrir la força expressiva de l'alumnat.

2.2 LA COHERÈNCIA (pàg. 63)

2.3 L'ENUNCIACIÓ DEL TEMA (pàgs. 64-66)

4. **(pàg. 64)**
 - a) Lectura comprensiva del text.
 - b) L'obesitat en el primer món no és sols un problema de metabolisme o de dieta alimentària sinó un trastorn de rebuig de la pròpia imatge.
 - c) Significat global del text.
 - d) Activitat de resposta oberta (En la redacció han d'aparèixer mots com ara argumentació, exposició, tesi, claredat...).
5. **(pàgs. 65-66)**
 - a) Diferents tipus de campanyes publicitàries contra la sida intenten lluitar contra la relaxació en les mesures de precaució, especialment, entre els més joves.
 - b) Els mots temàtics: campanyes, sida, joves, malaltia, distensió, etc.
 - c) El títol reflecteix en part la idea principal del text. Remarca la diferència en el tractament del tema de les campanyes de l'estranger i les d'Espanya. Es tracta, per tant, d'un títol significatiu per poder definir el tema del text.
 - d) – Gràcies als avanços mèdics la malaltia de la sida ha esdevingut una malaltia crònica, però no mortal.
– Especialment els joves que no van conèixer la virulència de la malaltia en els anys 80, deixen de prendre les mesures necessàries de precaució.
– Altres països han optat per campanyes publicitàries agressives, no així Espanya que ha presentat una campanya més suau per no ferir sensibilitats.
6. **(pàg. 66)**

Reprodueix el vídeo «Greenpeace denuncia que espais protegits del país es troben amenaçats?» que trobaràs a l'enllaç <http://www.vilaweb.tv/?video=5763> i fes les activitats que et proposem.

 - a) La lluita per protegir els espais naturals com a valors naturals i atractiu turístic del nostre territori.
 - b) Ens podem fixar en el títol temàtic i en les declaracions de preservació del medi ambient que l'entrevistada fa constantment.
 - 1) La preservació del medi ambient.

- 2) amenaça, patrimoni natural, totxo, urbanització, protecció, atac, infraestructures, segona residència, costa encimentada, atemptats, requisits, lleis de costes, canvi de polítiques, corrupció, turisme, encaïment de l'euro, degradació, sostenibilitat, valors naturals, paisatge.
- c) Títol i tema coincideixen en la idea principal: la protecció dels nostres paratges naturals i la degradació del medi ambient mitjançant la construcció urbanística.
 - 1) La informació global del text.
 - 2) L'elecció de mots temàtics més importants: paratges naturals i la xifra numèrica referida a la quantitat de paratges que tenim i que hem de preservar.
- d) Anna Rossa Martínez, delegada de Greenpeace a Catalunya ens presenta el resum d'un informe sobre els paratges naturals protegits al País Valencià, a les Illes i a Catalunya; tot seguit ens parla de les amenaces constants i dels atemptats que pateixen malgrat les declaracions que les autoritats n'han fet per a protegir-los. Són un gran atractiu per al sector turístic que cal conservar i proclama que s'ha de lluitar contra la corrupció de les empreses urbanístiques que construeixen sense tenir en compte les lleis de costes i els valors naturals del nostre patrimoni territorial.

2.4 ESTRUCTURA TEMÀTICA (pàg. 67)

2.4.1 L'estructura externa. Els elements visuals com a factors estructuradors (pàgs. 67-68)

7. (pàg. 68)

- a) Totes les idees principals són explícites al text.
 - 1r paràgraf) Els avanços mèdics han fet que la sida haja esdevingut una malaltia no mortal, cosa que ha provocat una relaxació en les mesures de prevenció, sobretot per part dels joves que no van viure l'època en què la malaltia esdevingué gairebé una epidèmia.
 - 2n paràgraf) Els joves que no han conegut aquella època han abaixat la guàrdia davant de la malaltia.
 - 3r paràgraf) Alguns països han dissenyat campanyes molt agressives per tal d'invertir la situació.
 - 4t i últim paràgraf) El Ministeri de Sanitat espanyol ha presentat, però, una campanya menys agressiva per conscienciar la població.
- b) 1r paràgraf) La sida ja no fa por. Els avenços mèdics...
 - 2n paràgraf) Aquests joves desconeixen el problema d'aquells anys...
 - 3r paràgraf) Algunes institucions... campanyes agressives...
 - 4t paràgraf) Són fotografies que... sense recórrer a missatges impactants.

8. (pàg. 68)

En l'exposició oral hi ha pauses i modulacions de la línia melòdica, que afavoreixen les intervencions alternatives de la locutora-presentadora i de l'entrevistada (Anna Rosa, delegada de Greenpeace a Catalunya); en l'exposició entorn l'anàlisi sobre l'amenaça dels nostres paratges naturals hi ha diversos aspectes que a poc a poc s'hi presenten: les xifres d'espais naturals al País Valencià, a les Illes i a Catalunya; les pressions a què hi viuen sotmesos amb les polítiques que no respecten la llei de costes; els grans projectes urbanístics avalats per les autoritats que s'enriqueixen mitjançant la corrupció; les segones residències; la davallada del turisme; el canvi climàtic... A més, per part de l'entrevista escoltem la repetició d'una paraula que resumeix ben bé com es produeix aquesta amenaça; es tracta del mot *mossegada* o *mossegadeta* que s'hi bé per tractar-se d'un diminutiu creiem que no comporta un atemptat massa gran contra els nostres espais protegits, sí que conté una gran càrrega de crítica contra la manera de governar i d'aplicar les lleis de costes.

2.4.2 L'estructura interna. Tipus de textos (pàgs. 68-73)

9. (pàg. 70)

- a) Ambient en un bar de carretera.

- b) Sí. Camió, carretera, restaurant, conductor...
- c) Es tracta d'una estructura descriptiva.
- d) El text comença descrivint el camió per a després passar al restaurant i, finalment, a les persones que hi apareixen: el conductor del camió i la cambrera.
- e) Per exemple: gent de carretera.

10. (pàgs. 71-72)

- a) Drets i deures de l'alumnat, és el tema del primer text, i la responsabilitat dels pares en l'actitud envers l'escola dels alumnes, és el tema del segon text.
- b) Hi ha una coincidència parcial pel que fa als títols i al tema. Podríem dir que tots dos participen en la temàtica educativa, però es diferencien clarament per la finalitat comunicativa.
- c) El text 1 presenta una estructura textual instructiva. En el text 2 predomina l'estructura expositivoargumentativa.
- d) Finalitat del TEXT 1: Regular la vida social.
Finalitat del TEXT 2: Orientar l'opinió i la conducta.
- e) Activitat de resposta oberta. No ha de faltar una referència a la responsabilitat dels pares en l'educació dels fills. Sí.

11. (pàg. 73)

- a) Orígens i propietats de la magrana, el primer text i el segon, instruccions per a fer un pastís de taronja.
- b) El primer text presenta una estructura textual bàsicament expositiva, i el segon una estructura instructiva.
- c) La primera està disposada en paràgrafs introduïts amb subtítols en negreta propis dels gèneres periodístics.
La segona, "pastís de taronja", no utilitza puntuació ni numeració que marque l'estructura.
Ho fa mitjançant la disposició gràfica i el llenguatge no verbal. Està redactada en forma impersonal.
- d) Ambdós textos, en major o menor grau, pretenen informar.

12. (pàg. 73)

Activitat d'expressió oral que ens permetrà avaluar l'assoliment d'una part dels objectius de la unitat.

LA LITERATURA D'ESPERIT RUPTURISTA: LES AVANTGUARDES

1. (pàg. 74)

Els espectadors de Salon Indien de París van ser els primers a experimentar la visualització d'imatges en moviment. El grau de versemblança era tan alt per a uns espectadors neòfits que van confondre imatges i realitat. La falta de coneixements previs sobre aquesta nova realitat explica la reacció dels espectadors.

2. (pàg. 74)

Aquests espectadors no sabien encara de la invenció d'aquest aparell que reproduïa imatges (24 fotogrames per segon) i que creava en l'espectador la il·lusió del moviment.

3. (pàg. 74)

Aquesta reacció és bastant lògica, tenint en compte que pensaven que el que tenien al davant era una locomotora en moviment que semblava que se'ls venia damunt.

4. (pàg. 74)

Aquests primers espectadors de mentalitat precinematogràfica van aprendre de l'existència d'un aparell que projectava imatges que es movien i que aquestes imatges no eren la realitat, malgrat que ho semblés.

5. (pàg. 75)

Són imatges relacionades a pesar que, aparentment, no semblen tenir res en comú: interpretem que l'home que porta la navalla a la mà travessarà l'ull de la xica amb aquest objecte.

6. (pàg. 75)

Activitat de resposta oberta que permetrà indagar entorn els significats que atorguem a les imatges.

7. (pàg. 75)

Els elements de significat que permeten relacionar les imatges es troben en el plànol de la lluna atravesada pel núvol, que connecta metafòricament amb el plànol de la navalla (forma allargada com el núvol) i amb el plànol de l'ull (forma redona com la lluna).

8. (pàg. 75)

Sí és important l'experiència com a espectador cinematogràfic per a reconstruir el significat de les imatges: sabem que l'ordre en successió cronològica dels plànols en una pel·lícula determina el significat d'aquests. No és el mateix que un personatge somriga o plori abans o després de la intervenció oral en primer pla d'un altre personatge. Les paraules d'aquest provocaran unes reaccions que nosaltres interpretarem gràcies a l'ordenació en successió dels plans.

3.1 L'ÈPOCA I LES CARACTERÍSTIQUES GENERALS (pàgs. 75-77)

9. (pàgs. 76-77)

Fóra convenient que el professor/a fes un esquema perquè es veiessen, d'una forma més gràfica, les contradiccions que van motivar l'origen de les Avantguardes en els dos àmbits, en el social i en l'artístic. L'activitat suggereix, després de veure alguna pel·lícula futurista o surrealista, com *El gos andalús* o *L'edat d'or* de Luis Buñuel o d'escoltar música amb influències cubistes com la d'Igor Stravinsky, la possibilitat de poder comparar diferents arts avantguardistes: pintura, cinema, música i literatura.

- Cubisme: la pintura cubista és la de Juan Gris; el text que la representa és el cal·ligrama "Les formigues" de *L'irradiador del port i les gavines*, de Joan Salvat-Papasseit.
- Futurisme: l'escultura que representa el Futurisme és "Continuïtat en l'espai" d'Umberto Boccione; el text futurista és el de Felippo Tommaso Marinetti "Bandiera bianca".
- Surrealisme: La pintura surrealista és de Salvador Dalí, *El gran masturbador* i el text és el de Louis Aragon, "Au café du commerce".

3.2 ELS AUTORS: JOAN SALVAT-PAPASSEIT I CARLES SALVADOR (pàgs. 77-82)

10. (pàg. 77)

Activitat de síntesi que permetrà conèixer el context històric i literari dels autors esmentats.

11. (pàg. 79)

Els dos autors que estudiem presenten recursos avantguardistes però completament adaptats a les personalitats de cadascun. Aquesta activitat pretén que els alumnes facen una lectura atenta de les notes biogràfiques i literàries dels dos poetes (perquè part de la informació els farà falta a l'hora d'analitzar els poemes), al mateix temps que poden comparar-ne les trajectòries. Les notes personals de qualsevol escriptor només són importants en la mesura que ens ajuden a comprendre'n l'obra.

Joan Salvat-Papasseit

- Trajectòria personal i ascendència social: pertanyia a una família obrera i hagué de començar a treballar molt prompte perquè es va quedar orfe; aquest fet influeix en la seua formació, autodidacta, en les idees polítiques i en el que significa per a ell l'avantguarda.
- Trajectòria personal de compromís civicipolític: la lectura d'obres d'Ibsen, de Gorki i de Nietzsche va influir en el seu pensament socialista i anarquista; després (1917) deixà el socialisme militant per un individualisme ibsenià, romàntic i utòpic.
- Trajectòria personal relacionada amb la malaltia: patia de tuberculosi, que s'agreuja a partir del 1922, fins que va morir en el 1924; el fet de patir aquesta malaltia degué influir en l'evolució poètica de Papasseit.
- Trajectòria literària en relació amb la significació de l'avantguarda: és una manera de salvar el món, de canviar-lo mitjançant formes i lèxic nous. És un arma de combat.
- Trajectòria literària i evolució de la seua obra: els primers llibres (1919-1921) segueixen el cànons avantguardistes i el regeneracionisme de Maragall (*Poemes en ondes hertzianes* i *L'irradiador del port i les gavines*); a partir de 1922, els poemaris (*La gesta dels estels*, *Poema de la rosa als llavis*, *Ossa menor*) presenten una poètica més personal, ja que també emprà l'estrofisme tradicional i sublima la realitat que va perdent (mitjançant la fantasia marinera, l'aventura...) i mitifica la infantesa (amb els seus personatges-símbols com ara el pallaso o el pirata).

Carles Salvador

- Aspectes personals-professió: va ser mestre i participà activament en els moviments de renovació pedagògica que defensaven la valencianització de l'escola.
- Aspectes personals-obra lingüística: va ser un dels signants de les Normes de Castelló del 1932 i, després de la guerra, va fundar els cursos de llengua i literatura de Lo Rat Penat i va publicar la Gramàtica valenciana.
- Aspectes personals i compromís cívic: des de ben jove va ser un home compromés amb la nostra llengua, amb el nacionalisme i amb el seu poble. Per exemple, va participar activament en el II Congrés Internacional d'Intel·lectuals Antifeixistes (1937). Tant Carles Salvador com Papasseit van ser dues persones compromeses políticament.
- Creació literària i significació de l'avantguarda: a l'igual que Papasseit, l'avantguarda per a Carles Salvador era una arma politicocultural que calia seguir, sense deixar de banda la tradició.
- Evolució i creació literària:
 - 1a etapa: abans de la Guerra Civil, la poesia de Carles Salvador és innovadora. *Vermell en to major*, *Rosa dels vents* i *El bes als llavis* són llibres que es caracteritzen perquè es distancien de la poesia jocfloral que es feia aleshores, i perquè apareixen elements avantguardistes, elements simbòlics i l'ús d'imatges eròtiques influïdes per Salvat-Papasseit.
 - 2a etapa: després de la Guerra Civil, Carles Salvador escriu una poesia més populista, més intimista, on medita sobre l'ésser humà i l'amor segons els valors cristians. Veiem, doncs, que hi ha una evolució en la poesia de Carles Salvador, com ocorre a Salvat-Papasseit.

12. (pàgs. 80-81)

Lectura individual i col·lectiva dels poemes. És convenient fer una segona lectura en veu alta quan ja s'haja analitzat totalment el poema, perquè així es pot llegir amb el to i la intencionalitat adequats.

Comprensió i anàlisi (pàg. 81)

(A) Sobre el poema «Si jo fos pescador»

- El poema presenta diversos recursos de repetició: l'anàfora (si jo fos...); estructures paral·leles (O. SUB. CONDICIONAL –si jo + verb subj. + SN– + O. PRINCIPAL –verb condicional + SN–); i una mena de con-

catenació, ja que la 2a part del poema reprén els mateixos SN de la 1a part. Els elements són pescador, caçador, lladre d'amor, bandit, que es fusionen amb el concepte implícit de pirata, com a símbol de llibertat.

- b) Mig futuristes/ vaixell/ lliure/ caçat/ el cor.
- c) Aquest poema sublima la realitat perquè segurament Salvat-Papasseit, allunyat de la realitat a causa de la malaltia i orfe des de petit, mitifica els somnis infantils. En la seua situació, en lloc de reaccionar negativament, ho fa amb un optimisme exaltat que rescabale les seues mancances i frustracions. Es deixa endur per la fantasia i la imaginació per a compensar la realitat que li falta. I en aquest món de fantasia exposa les divises que governen el seu món: viatjar sempre i, en cada port, estimar una xica, creure en la lluita pel sol goig de lluitar.
- d) Pel que fa als recursos formals avantguardistes, aquest poema només evidencia la ruptura de versos. Quant als recursos temàtics, presenta algun mot pertanyent al lèxic futurista (fanal) i les idees també futuristes del combat, de l'aventura, de la llibertat.

(B) Sobre el poema "Poema trifàsic"

- a) En el primer vers i en els tres últims.
- b) Des del vers 1 fins al 14 es mostra la corba ascendent de tensió eròtica que culmina amb el clímax o punt àlgid amatori. La segona part del poema abasta des del vers 15 fins al final del poema, on gradualment es mostra la corba descendent de distensió eròtica.
- c)
 - Verbs efectistes que intensifiquen la tensió eròtica: apunyala, s'infla un deler, fletxa que es clava, les dents en clavar-se a les carns inoculen l'amor (quasi tots els verbs remetent a la penetració); verbs efectistes que intensifiquen la distensió eròtica: perden, aspira.
 - Al·literacions que també contrasten aquestes dues fases: pel que fa a la primera fase, trobem al·literació dels sons [k] i [r] en els versos 7, 8 i 10-13; pel que fa a la segona, hi ha al·literació de [s] en els versos 16 i 17.
 - Metàfores: versos 1, 2-4, 7-8, 9, 10-11, 17-19.
 - Personificacions: 1, 2-4, 17-19.
 - Estructures paral·leles: 7-8, 10-11 i el vers 9 amb els versos 7 i 10.
 - Anàfora: cada (versos 7, 9, 10).
 - Encavalcaments: 3-4, 7-8, 10-11, 12-13, 17-18.
- d) Hi ha la tècnica futurista de la ruptura del vers 16. Sí que reforça el contingut semàntic del vers perquè insisteix de forma gràfica en la distensió post coitum.

(C) **Salvat-Papasseit:**

- Tècniques tradicionals: és una versió personal d'una cançó popular; el tema de l'amor; elements de la natura; ús de recursos literaris clàssics (anàfora, metàfora...); empra els signes de puntuació i d'una forma bastant convencional.
- Tècniques avantguardistes: ruptura del vers; lèxic futurista; el combat i l'aventura; la llibertat en tots els sentits, incloent l'eròtica.
- Solucions personals: són formes i temes avantguardistes amb formes i temes de la poesia tradicional per mitificar la realitat que va perdent. Ho fa mitjançant la fantasia marinera o personatges símbols, com ara el pirata, en una estrofa que imita la cançó popular, però que té algun tret avantguardista, com els versos escalonats.

Carles Salvador:

- Tècniques avantguardistes: ruptura del vers, vers lliure, imatges visionàries (són metàfores contundents i agosarades), erotisme, lèxic futurista.

13. (pàg. 82)

Es tracta d'una activitat d'audició molt engrescadora que ens permetrà presentar a l'alumnat alguns dels recursos didàctics amb els quals enriquiran encara més el seu bagatge cultural i literari entorn les Avantguardes.

3.3 LA NARRATIVA I EL TEATRE RUPTURISTA. CARLES SOLDEVILA (pàgs. 82-86)

14. (pàg. 82)

Exercici de resposta lliure.

15. (pàg. 83)

Exercici de resposta lliure.

16. (pàgs. 84-85)

- a) Enuig de Valentina per l'enamorament de sa mare.
- b) El títol ens remet de forma metafòrica (abocar-se al buit, obrir la finestra...) al descobriment de la crítica de Valentina a la relació de sa mare amb Eusebi, després de la mort del seu pare. Podria haver triat un títol que ens remetés de forma més directa al contingut dels capítols, però aleshores ja no parlaríem de novel·la psicològica i d'influència simbolista.
- c) Valentina despulla el seu pensament i ens el mostra obertament pot resumir la idea principal que amaga el títol.
- d) Podem reconèixer la introspecció en el món interior dels personatges amb tècniques com el monòleg interior, sense la introducció d'aquest per la veu narrativa o la marca tipogràfica, amb frases inacabades, sense puntuació i reflectint el flux lliure de la consciència. Podem reconèixer també que s'obliga al lector a participar activament per a interpretar l'obra.
- e) Els sentiments de Valentina sobre aquests temes són:
 - La nit de noces de sa mare i Eusebi: negatius. Considera que no haurien d'haver ocupat el mateix espai en què havia estat son pare. Sent rebuig cap a aquest fet i malestar.
 - L'enamorament de la mare: també li produeix nosa, ja que veu com sa mare es comporta com una adolescent enamorada d'un home que no és el seu pare i que a més no li agrada i no se'n refia.
 - Allò que ella no diu i del qual no vol parlar amb ningú: el que no diu és que ha sabut que sa mare i Eusebi eren amants en vida del seu pare i que el mateix Eusebi és el seu pare biològic. Cap a aquest fet sent tant de fàstic que no vol ni esmentar-ho per a no haver d'acceptar-ho.
- f) Com ja hem dit en la resposta anterior, el que no diu és que ha sabut que sa mare i Eusebi eren amants en vida del seu pare i que el mateix Eusebi és el seu pare biològic. La paraula clau és «paper» i després «papà».
- g) Els protagonistes són sa mare i el seu nou marit Eusebi.
- h) Acceptar que son pare no és qui ella ha cregut sempre i reconèixer que ha viscut en aquest engany tota la vida li produeix tal dolor que prefereix no tenir-ho present al seu pensament.
- i) Els punts suspensius intenten marcar les pauses de pensament, interrupcions o falta de continuïtat que es produeixen en el cervell de la protagonista.

Recursos discursius del monòleg interior	
Punts suspensius	N'hi ha molts al llarg del text: línies 1, 3, 5...
Frases inacabades	Podem considerar que darrere de cada punt suspensiu hi ha una frase inacabada, a pesar que gramaticalment estiga completa.
Passa d'un tema a un altre sense introduccions	Línia 5; línia 12.
Assaja converses amb altres interlocutors que no estan presents	"Mama, no dissimulis; beseu-vos, abraceu-vos, acaricieu-vos..."
Construeix estructures paral·leles	"Mama, no dissimulis; beseu-vos, abraceu-vos, acaricieu-vos..."
Dóna informació implícita	Hi ha molts exemples: "D'ençà que ho sé tot, no puc parlar-li amb confiança... I vés a saber si ell no ho sospita també... Bé és igual. Jo no vull parlar amb ningú d'aquestes coses. Fins em molesta que la mama en faci al·lusions".

17. (pàg. 86)

Exercici de resposta lliure.

18. (pàg. 86)

Textos apareguts a l'apartat de literatura:

Biografies: Carles Soldevilla, Carles Salvador i Joan Salvat Papasseit (estructures narratives)

Narracions literàries: Valentina (estructura narrativa)

Poemes: «Si jo fos pescador»; «Poema trifàsic» (no responen a cap tipus prefixat d'estructura)

Informacions (textos d'estructura expositiva):

Les Avantguardes: època i característiques generals

Definicions dels moviments d'Avantguarda

Els autors

La narrativa i el teatre rupturista

Argument de Valentina

Peus de foto

No apareixen representats els textos d'estructura argumentativa, descriptiva i instructiva.

19. (pàg. 86)

Exercici de resposta lliure.

IV**LES PERSONES I LES LLENGÜES****(pàgs. 87-90)****EL CAMÍ CAP A L'ESTÀNDARD (i II)****4.1 LA NORMATIVITZACIÓ: UN PROCÉS EN MARXA (pàgs. 87-88)****4.2 LA CODIFICACIÓ ENTRE ELS VALENCIANS (pàgs. 88-89)****4.3 EL PRESENT I EL FUTUR DE L'ESTANDARDITZACIÓ (pàgs. 89-90)**

Remarquem i introduïm ací la importància de l'estàndard al llarg de la història i especialment en els nostres dies i les seues conseqüències sociolingüístiques: modifica les actituds i els hàbits lingüístics dels parlants.

1. (pàg. 90)

Qüestionari de comprensió dels apartats anteriors.

a) Fals	f) Fals
b) Fals	g) Fals
c) Veritable	h) Veritable
d) Fals	i) Veritable
e) Veritable	j) Fals

2. (pàg. 90)

Resposta oberta. Activitat de síntesi.

5.1 PRONÚNCIA. ELS SONS (III): LA [ɛ] E OBERTA) I LA [ɔ] (O OBERTA). ELS DIFTONGS, L'HIAT I LA DIÈRESI (pàgs. 91-95)

1. (pàg. 91)

Aquesta activitat es repetirà al llarg de totes les unitats. És una activitat de pronúncia correcta, en què l'alumnat ha de marcar quina de les dues pronúncies que sent és la correcta.

[1. aleshores, 2. m'ofegue, 3. porta, 4. poma, 5. bon, 6. aspecte, 7. gosset, 8. set, 9. res, 10. prou, 11. cosa, 12. calor, 13. això, 14. millors, 15. sentència, 16. carrer, 17. plou, 18. roja, 19. sort, 20. excursió, 21. meló 22. premi, 23. serra, 24. nespra, 25. botiguer, 26. tremolen, 27. genolls, 28. poc, 29. lloc, 30. gens, 31. fred]

	e, o obertes ([ɛ] o [ɔ])	e, o tancades ([e] o [o])
1.	X	
2.		X
3.	X	
4.		X
5.	X	
6.	X	
7.		X
8.	X	
9.		X
10.	X	
11.	X	
12.	X	
13.	X	
14.		X
15.	X	
16.	X	
17.		X
18.		X
19.		X
20.		X
21.	X	
22.	X	
23.		X
24.		X

	e, o obertes ([ɛ] o [ɔ])	e, o tancades ([e] o [o])
25.		X
29.	X	
26.		X
28.	X	
29.	X	
30.		X
31.		X

2. (pàg. 91)

Aquesta activitat s'ha de fer en grups de tres. Cal que primer el professor/a en torne a fer una lectura en veu alta o es torne a escoltar el text del CD.

3. (pàg. 92)

- a) [1. somni, 2. mòdul, 3. odi, 4. dijous, 5. còmode, 6. ou, 7. prou, 8. nòmada, 9. pròleg, 10. granota, 11. còlera, 12. foc, 13. amorf, 14. roca, 15. esòfag, 16. estrofa]

	A	B
Parell 1		X
Parell 2	X	
Parell 3		X
Parell 4		X
Parell 5	X	
Parell 6	X	
Parell 7	X	
Parell 8		X
Parell 9	X	
Parell 10	X	
Parell 11		X
Parell 12		X
Parell 13	X	
Parell 14	X	
Parell 15	X	
Parell 16	X	

- b) De fet, totes són obertes, per tant, cal pronunciar-les en veu alta totes una a una.
 c) → davant d'una síl·laba que té *i* o *u*: somni, odi, mòdul...
 → en mots amb el diftong -ou: dijous, ou, prou...
 → en la majoria de mots esdrúixols: còlera, còmode, nòmada... (però: fórmula, pólvora)
 → i també en alguns cultismes (pròleg, esòfag, amorf...) i mots acabats en -oc/a, -ofa, -ol/-a, -ot/-a... (foc, roca, estrofa, granota...)

4. (pàg. 93)

pont, rosa, roda, coll, molla, sol

5. (pàg. 93)

- a) fòbia, tórtora, torna (verb tornar), pont, consol, camió, reunió, verdós, història, ortodòncia, clarió, són (verb ser), sou
 b) Cal que es pronuncie en veu alta, doncs: fòbia, difon, pont, consol, història, ortodòncia, sou

6. (pàg. 93)

Aquesta activitat es pot fer en parelles.

7. (pàg. 93)

Aquest és el joc clàssic dels vaixells. Cada jugador marca amb una creu la situació dels seus vaixells (4 vaixells formats d'una casella, 3, de dues caselles, 2, de tres caselles i 1, de quatre caselles, per exemple). Cal fixar-se molt en la pronúncia perquè, si no, no es pot dur a terme el joc correctament.

8. (pàg. 94)

Fa un comentari sobre política i la mare *diu* (decreixent) que ella és apolítica, que no parla d'aqueixes (de-

creixent) qüestions (creixent). El botiguer li *díu* (decreixent) que *això* (decreixent) és anormal, que tots hem d'opinar-hi. Ho *díu* (decreixent) com si fóra una sentència.

BOTIGUER: –Si no tens massa pressa, ara arribarà encisam, tomaca, pebrera, albergínia i carabassó. M'ho duran de seguida.

MARE: –No en tinc gens, podem esperar, veritat Malena? De tota manera, al carrer *plou* (decreixent) i ací tenim *aixopluc* (decreixent). No volem fer-nos xopes d'*aigua* (ai-decreixent / gua-creixent).

9. (pàg. 95)

Poseu dièresi o accent, si cal:

pingüí, lluít, diürn, Caïm, ungüent, lingüista, llengua, llengües, aïllar, aqüeducte, aïllament, cocaïna, promiscuïtat, arcaisme, agrairies, agraint, diumenge, llaurar, truita, proïsme, becaina, espontani, joies, noia, veien, Laia, paisatge, països, feina, altruista, conduint, reduïen, induït, arcaïtzant, helicoïdal, estimariem, país, mèdium, contraindicació

5.2 MORFOLOGIA. QUANTIFICADORS;
NUMERALS, QUANTITATIUS I INDEFINITS (pàgs. 95-98)

10. (pàg. 95)

un parell de guants, Felip cinqué, Joan vint-i-tres, dues cordes, una centena part de segon, una vintena d'anys, una dotzena d'ous, el huité (o vuité) passatger, són les huit (o vuit) i quart, dèssset (o disset) mesos, el número u, quatre cinquens (o quints), un terç de cervesa, quedaren dos a un (o dos a u), Benet setze, sis huitens (o vuitens), l'habitació vint-i-dos, setze dies, el cinqué o el quint, Pius dotze, el segle dènou (o dinou), la meitat (o la mitat) dels diners, n'agafe un, eren tres contra u (o contra un), són les dos i mitja.

11. (pàg. 95)

102 cent dos; 345 tres-cents quaranta-cinc; 1789 mil set-cents/es huitanta-nou (o vuitanta-nou); 16.956 setze mil nou-cents cinquanta-sis; 21.233 vint-i-un/a mil dos-cents/dues-centes trenta-tres; 196.678 cent noranta-sis mil sis-cents setanta-huit (o vuit); 1.457.005 un milió quatre-cents cinquanta-set mil cinc

12. (pàg. 96)

a) Quanta aigua hi ha en aquell pitxer; b) No ha fet gens de calor; c) Mira, finalment, hem plegat bastant ametla enguany; d) No ha menjat prou: després tindrà fam; e) Si menges massa greix, és fàcil que et puge el colesterol; f) Ha comprat poc de companatge; g) He rist molt amb ella; h) En cada intervenció, amolla força impertinències; i) Li agrada la pizza amb molt de formatge.

13. (pàg. 96)

Activitat de resposta oberta que permet l'alumnat fer servir els diferents tipus de quantitatius.

14. (pàg. 97)

a) –Avui, ja no em queda *res* per estudiar; b) –Sí, no me n'he deixat *cap*; c) –Abans fumava massa. Ja no fume *gens*; d) –Perquè no vol acompanyar-m'hi *ningú*.

15. (pàg. 97)

a) Només t'acompanyaré al cine si fan *res* d'interessant; b) Que ha vingut *ningú* preguntant per mi?; c) Tens *res/ningú* al Canadà?; d) Has aprovat *gaires* assignatures enguany?; e) Si *ningú* demana per mi, dis-li que entre; f) Vols *res* més?; g) Si hi ha *cap* pregunta més, la respondré amb molt de gust.

16. (pàg. 97)

Activitat de resposta oberta.

17. (pàg. 98)

- quantificadors numerals: posa-me'n set o huit (bresquilles), una besada, agafa-te'n una (poma).
- quantificadors quantitatius: molt desanimada_{Adj}, se'n compren_{verb} moltíssim, molt bon_{Adj} aspecte, un grapat de limes_N, prou grans_{Adj}, massa banal_{Adj}, massa pressa_N, no en tinc gens (pressa_N), m'ofegue_v un poc.
- quantificadors indefinits: unes quantes bresquilles, res més, cap lloc.

5.3 SINTAXI. COMBINACIÓ DE PRONOMS FEBLES. ORACIÓ SIMPLE I ORACIÓ COMPOSTA (pàgs. 98-100)

18. (pàg. 98)

- a) Les hi fa; b) Joana li ho torna; c) Ella us la (o vos la) tapa; d) Rafel li la du; e) Ell us hi (o vos hi) condueix; f) Lluís li les acaba; g) Se li esguellen els pantalons; h) Us l'estira (o vos l'estira).

Observa que els pronoms *li, la, les, ho, hi, us* no canvien mai de forma perquè es poden pronunciar sense cap entrebanc. Hi ha dos casos especials:

- En ocasions, el pronom femení *la* perd la vocal i s'apostrofa amb el verb.
- El pronom *us* esdevé *vos* després del verb quan aquest acaba per *consonant*.

19. (pàg. 98)

- a) Fes-les-hi; b) Torna-li-ho; c) Tapeu-vos-la; d) Dus-li-la; e) Acaba-li-les; f) Estireu-vos-la.

20. (pàg. 98)

li'n fa, vos l'estira, m'ho torna, t'hi esforces, n'hi ha, se'ns acaba, doneu-li'n, col·loqueu-m'ho, agafat'hi, la'n trau, endús-t'ho, escoltar-se'ns, estrenyeu-li'ls, li'ls pirategeu, s'ho planteja.

Observa que els pronoms febles no canvien de forma si un és vocàlic i l'altre no. Simplement, el que no té vocal recolza sobre la vocal del verb o sobre la vocal de l'altre pronom. En aquest cas, cal escriure un *apòstrof* tan a la dreta com pugues.

21. (pàg. 99)

estireu-vos-la, torna-m'ho, esforça-t'hi, trau-la'n, pirategeu-li'ls.

22. (pàg. 99)

me la torna, te'ls torna, vos el torna, dona'ns-el, els n'arreprega, els en pleguen, ens ho du, dur-nos-ho, dóna-me'l.

Observa que la pronunciació seria impossible en aquests casos si no s'hi afegís una o dues *vocals* de suport. Recorda que *m, t, s*, quan es combinen, prenen les formes vocàliques *me, te, se* (mai *em, et, es*).

23. (pàg. 99)

- a) l'hi va fer; b) la hi escorre; c) n'hi parlen; d) els avis hi viuen feliços; els avis hi viuen al poble; e) no m'hi acostume; f) els n'hi escriu; g) l'hi trobà.

24. (pàg. 99)

- Se'n compren moltíssim ara quan fa calor! (se: impersonal; 'n: de melons de tot l'any o d'Alger).
- Posa-me'n set o huit (-me: a mi; 'n: de bresquilles).
- Me les han collides les millors mans (me: a mi; les: les llimes).
- La mare es veu obligada a tornar-li-la (li: al botiguer; la: la rialla).
- M'ho duren de seguida (m': a mi; ho: encisam, tomaca, pebrera, albergínia i carabassó = tot això).
- Per què la mare no m'hi havia portat mai fins ara? (m': a mi; hi: al mercat).
- Me'ls he de subjectar amb les mans! (me: a mi; 'ls: els genolls).
- Sí, agafa-te'n una (-te: a tu; 'n: pomes).

25. (pàg. 100)

a) intransitiva: El pare llavava cada setmana; b) passiva: La roba era llavada pel pare cada setmana; c) reflexiva: El pare es llavava la roba cada setmana; d) recíproca: El pare i jo ens llavàvem la roba cada setmana; e) impersonal: Hom llavava la roba cada setmana / Es llavava la roba cada setmana.

5.3.1 Classes d'oracions segons la modalitat (pàg. 100)

26. (pàg. 100)

a) asseverativa negativa; b) exclamativa; c) interrogativa; d) dubitativa; e) imperativa; f) asseverativa afirmativa; g) dubitativa; h) interrogativa; i) desiderativa.

27. (pàg. 100)

- Asseverativa negativa: No ha anat de vacances a Moscou.
- Interrogativa: ¿Ha anat de vacances a Moscou?
- Exclamativa: ¡Ha anat de vacances a Moscou!
- Dubitativa: Deu haver anat de vacances a Moscou.
- Desiderativa: Tant de bo haja anat de vacances a Moscou.
- Imperativa: Vés de vacances a Moscou.

5.4 LÈXIC. SINONÍMIA I ANTONÍMIA (pàgs. 101-103)

28. (pàg. 101)

Cal reflexionar sobre el fenomen de la sinonímia i també insistir en les qüestions d'adequació al registre.

- desanimada> descoratjada, alacaiguda, decaiguda, abatuda, aixafada...
- avesat> acostumat, habituat...
- grapat> unes quantes, una grapada...
- banal> corrent, comuna...
- rialla> riota, riure...
- qüestions> temes...
- de seguida> aviat, prompte, adés...
- havia portat> havia dut...
- subjectar> aguantar, agafar, agarrar...

29. (pàg. 101)

- a) M'agradaria explicar-te un cas. Elaborava una redacció per a una tasca de classe i, de sobte, va passar un fenomen estrany. El bolígraf, que era negre, va començar a destil·lar tinta roja. Vaig pensar: qui haurà fabricat aquest boli tan estrany? De segur que el fabricant estava pensant en altres activitats! Al final, li vaig trobar l'originalitat i, fins i tot, em va agradar.
- b) El text millora quant a l'augment de concreció i la riquesa lèxica.

30. (pàg. 101)

a)

FRUITA	VERDURA
meló de tot l'any, meló d'aigua, bresquilla, taronja, nespra, pinya, llima, poma	encisam, tomaca, pebrera, albergínia, carbassó

b) Cal que l'alumnat explique intuïtivament què és una fruita i què és una verdura. S'ha de reflexionar sobre les fronteres difuses quant a la categorització del món.

31. (pàg. 102)

a) Convindria que els alumnes completessin l'activitat amb un exercici d'identificació dels geosinònims més emprats habitualment a la seua àrea geogràfica.

FRUITES I VERDURES	geosinònim(s)...
meló d'Alger	<i>meló d'aigua, sindria</i>
bresquilla	<i>préssec</i>
nespra	<i>nespla, nispro</i>
llima	<i>llimona</i>
encisam	<i>enciam, lletuga</i>
pebrera	<i>pebre, pebrot, pimentó</i>
tomaca	<i>tomata, tomàquet</i>
dacsa	<i>panís, blat de moro</i>
creilla	<i>patata, pataca, trumfa</i>
clòtxina	<i>musclo</i>
brull	<i>mató</i>
fesol	<i>mongeta</i>
cuixot	<i>pernil</i>

b) Cal que s'insistisca que no hi ha una diferència lèxica entre les formes pròpies del valencià i de la resta del territori lingüística. El valencià comparteix trets amb la resta de l'occidental i oriental.

palometa > papallona

arena > sorra

besada > bes, petó

huit > vuit

calcetí > mitjó

granera > escombra

llanda > llauna

dènou > denou, dinou

32. (pàg. 103)

a) desanimada, deseparat, apolítica, anormal, descalça, destapada.

b) Els prefixos A i DES serveixen per a crear paraules *antònimes*, és a dir, mots que s'oposen quant al significat.

33. (pàg. 103)

1) confusió	d) orde
2) premi	c) castic
3) banal	b) interessant
4) perjudicar	f) afavorir
5) fútil	a) importància
6) sorrut	h) comunicatiu
7) obligatori	e) facultatiu
8) brut	i) endreçat
9) arranjat	g) desordenar
10) actiu	k) inert
11) aixopluc	l) descobert
12) avesat	j) desacostumat

34. (pàg. 103)

- a) collir significa 'agafar', però especialment les fruites dels arbres o altres productes del sòl de terra.
- b) agarrar és un mot de la nostra llengua però no és adequat en aquest context, ja que agarrar és 'agafar amb intensitat' i, en aquest cas, és solament 'agafar'. Agafar és el verb que hi seria adient.

35. (pàg. 103)

- a) L'alumnat pot consultar-ne el significat en els diccionaris per poder elaborar una frase.
 - a. Això són figues d'un altre paner> això és un altre tema
 - b. Cara de magranetes agres> mala cara, cara de tristor
 - c. No pintar fava> no ser important, no tenir res a dir o aportar en un assumpte
 - d. Quedar de pasta de moniato> sorprendre's molt d'un fet
 - e. Tindre la figa com un cabàs> no immutar-se de res
 - f. Qui no plega un fesol, no menja quan vol> cal aprofitar les coses encara que siguin petites, perquè totes tenen algun valor
- b) Fer-se roja com una tomaca > sentir molta vergonya
- c) Aquesta activitat s'ha de plantejar com un petit treball d'investigació sobre el lèxic sexual del terme en què hi intervenen metàfores de la fruita i la verdura.
- d) *Si vols menjar bons albercocs,
no els culles verds sinó grocs*

3 UNITAT

CONSTRUCCIÓ DEL SENTIT (i II)

Pàgs. 104-147

Aquesta tercera unitat va dedicada, quant a COMUNICACIÓ, a tres grans aspectes vinculats amb la coherència textual: la **progressió temàtica**, la **selecció de la informació** (segons els grans tipus de textos) i l'elaboració del **resum** d'un text donat. Com sempre, l'orientació d'aquesta unitat és fonamentalment pràctica.

En LITERATURA es tracta el període que abasta des de la **Postguerra** fins al 1975 i, concretament, la **narrativa** d'aqueixa època; s'estudia ací l'obra de dos grans narradors **Mercè Rodoreda** i **Enric Valor**.

LES PERSONES I LES LLENGÜES va dedicat al **present de l'ús social** de la nostra llengua, en tot l'àmbit catalanoparlant i, amb una atenció especial, al País Valencià.

PARAULES s'ocupa de la pronúncia de les **oclusives** i, específicament, de la **distinció** entre [b] i [v]; en morfologia i sintaxi, de les **preposicions** i dels fenòmens de **canvi i caiguda de preposició** i de l'oració composta (**juxtaposició** i **coordinació**); i, finalment, en lèxic, dels **barbarismes** i dels fenòmens de la **polisèmia** i l'**homonímia**.

CONTACTE

(pàgs. 104-105)

QUINA POCA TRAÇA PER A CONTAR ACUDITS!

1. (pàgs. 104-105) A partir d'una activitat comunicativa sovint habitual com és contar un acudit mal contat pretenem que l'alumne, de manera experiencial i reflexiva, valore la importància de la progressió temàtica i de la selecció de la informació en la significació del textos.

COMUNICACIÓ

(pàgs. 106-115)

COHERÈNCIA I EL SENTIT DEL TEXT (i II)

2.1 LA PROGRESSIÓ TEMÀTICA (pàgs. 106-108)

1. (pàg. 106)
 - a) Tema: *la imprudència dels conductors*; Rema: *fa que no siguen conscients dels perills*; Tema: *la inconsciència*; Rema: *provoca confiança excessiva*; Tema: *l'excés de confiança*; Rema: *du a no usar el cinturó de seguretat*. Cada informació nova (o rema) que apareix per primera vegada esdevé tema de la informació nova següent.
 - b) Tema: *els accidents de trànsit*; Rema: *constitueixen un tema important*; Tema: *les imatges* (d'accidents de trànsit); Rema: *no disminueixen*; Tema: *aquesta causa de mortalitat* (els accidents de trànsit); Rema: *es podria evitar amb mesures senzilles*. Hi ha remes diversos (és a dir, informació nova diferent) que s'afeg a un tema que sempre és el mateix.
 - c) Tema: *els accidents de trànsit*; Rema: *les causes que els provoquen*. La informació es presenta classificada en temes que deriven d'un de principal.

2.1.1 Tipus de progressió temàtica (pàgs. 107-108)

2. (pàg. 107)

- a) Progressió lineal.
- b) Progressió de tema constant.
- c) Progressió de temes derivats.

3. (pàgs. 107-108)

- a) Tema: Les begudes alcohòliques. Progressió de temes derivats.
- b) Tema: Els jaciments aquàtics. Progressió de tema constant.
- c) Tema: La novel·la *Viatge al centre de la Terra*. Progressió lineal.

4. (pàgs. 108)

Activitat d'aplicació dels conceptes anteriorment exposats a partir d'un esquema donat. Tornem a incidir en l'oralització del text. Si volem que hi participen tots, suggerirem altres esquemes o mapes conceptuals sobre temes variats i els repartirem per grups perquè en preparen l'exposició oral.

2.2 LA SELECCIÓ DE LA INFORMACIÓ (pàgs. 108-113)

2.2.1 En els textos expositius (pàg. 109)

5. (pàg. 109)

- a) Científic: hi ha moltes explicacions tècniques i predomina el vocabulari especialitzat.
- b) Divulgatiu: és un text molt comprensible, està redactat amb un llenguatge planer i pròxim a qualsevol lector.
- c) Didàctic: és un text que pretén aclarir els conceptes amb la intenció d'ensenyar.

2.2.2 En els textos argumentatius (pàg. 110)

6. (pàg. 110) Activitat de resposta oberta.

2.2.3 En els textos narratius (pàg. 111)

7. (pàg. 111) Activitat de resposta oberta.

2.2.4 En els textos descriptius (pàg. 111)

8. (pàg. 111)

- a) *Porto, el Douro, els barrancs, les pujades i davallades, el trànsit, els carrers empedrats, els trols, els busos, els tramvies, els vehicles.*
- b) Per exemple: *Avingudes, el cel, la llum, les façanes antigues, els rètols, els fanals, les persones...*
- c) Buscar la individualització de la ciutat, per això se n'assenyalen els aspectes més particulars.
- d) Activitat de resposta oberta.

2.2.5 En els textos instructius (pàgs. 111-112)

9. (pàg. 112)

- a) Hi ha **informació irrellevant**: “un davantal blanc”, “enceneu la llum de la cuina”, “trenqueu els ous amb delicadesa”, “traieu un plat de l'armari”, “agafeu un pessic de canella amb el polze i l'índex”, etc. Es

tracta d'informació innecessària en una recepta de cuina: tothom ha de saber, per exemple, que si no vol embrutar-se s'ha de posar un davantal, però no cal que siga blanc; també és innecessari explicar que els pessics es fan amb el polze i l'índex. També hi ha **imprecisions** que són inacceptables en aquest tipus de text, com ara la frase final "Fiqueu-les [les galetes] al forn a la temperatura que toque fins que vulgueu": en una recepta de cuina és fonamental conèixer la temperatura i el temps de cocció.

b) Nova versió de la recepta. **Galetes**

Ingredients: ous; farina; sucre; llimonades; canella; llima; llevat.

Elaboració: 1r Trenqueu els ous i mescleu-los amb el sucre i la farina.

2n Ratlleu la llima i afegiu les corfes a la mescla.

3r Incorporeu-hi un pessic de canella.

4t Junteu les llimonades en una tassa i barregeu-les amb la farina.

5é Incorporeu a la pasta una desena part de la farina amb el llevat cada deu segons.

6é Aboqueu tota la barreja a una màquina d'embotir.

7é Deixeu anar la pasta i feu les galetes.

8é Fiqueu les galetes al forn a 180° de temperatura durant 15 minuts.

2.2.6 La isotopia (pàgs. 112-113)

10. (pàg. 113) Tema: *El concepte de programació infantil*; Isotopia: *Programació, infantil i juvenil, televisió, dades, punts d'audiència, puntes d'audiència, franja horària, hàbits familiars, llars, responsables, realitat.*

2.3 RESUMIR EL CONTINGUT DEL TEXT (pàgs. 113-115)

En aquest apartat manipulem textos per fer-los avinent la tècnica del resum.

11. (pàg. 114)

A partir d'un text desestructurat volem que n'inferisquen l'estructura original a partir de la selecció de les idees principals. L'orde dels paràgrafs és el següent:

1. El Parc Natural del Penyagolosa és un nucli muntanyós...
2. Ubicat en els últims contraforts del Sistema Ibèric...
3. El Santuari de Sant Joan de Penyagolosa mereix una visita...
4. La gran biodiversitat que podem trobar...

12. (pàg. 114)

Donem ací un exemple de resum amb la selecció de la informació essencial de cada paràgraf. Els resums i els paràgrafs originals del text es relacionen de la manera següent:

- Resum a) amb el paràgraf número 3.
- Resum b) amb el paràgraf número 1
- Resum c) amb el paràgraf número 2.
- Resum d) amb el paràgraf número 4.

13. (pàg. 114)

Amb aquesta activitat es pretén que constaten la tria de les idees principals de les secundàries. Cal fer una posada en comú en gran grup per veure i discutir la selecció.

14. (pàg. 115)

Aplicació de la tècnica del resum de manera guiada.

- a) Amb la informació que aporten les preguntes i respostes han d'obtenir les idees principals de cadascun dels 5 paràgrafs de què consta el text.

- b) Comprensió dels mots claus per a la comprensió del text.
enlairament: acció i efecte d'alçar-se enlaire.
orbitar: acció de girar en òrbita.
allunatge: efecte de posar-se sobre la superfície lunar.
sonda: cohet no autopropulsat ni tripulat per humans destinat a tasques d'investigació espacial.
estavellar-se: fer-se trossos una cosa llançant-la violentament contra una altra.
cràter: obertura en forma d'embut per on un volcà llança fum i lava.
raigs: ratlla de llum o altra forma d'energia radiant.
colonització: acció i efecte de poblar una terra amb nous colons.

15. (pàg. 115)

Finalment invertim el procés: a partir de les idees i dades essencials d'un esquema els demanen que redacten un resum.

L I T E R A T U R A

(pàgs. 116-127)

DES DE LA POSTGUERRA FINS ALS ANYS SETANTA: LA NARRATIVA (1939-1975)

En aquesta i en les dues unitats següents hem volgut reflectir la situació de penúria i d'obscuritat que va patir la nostra literatura en aquesta època. Hem volgut deixar ben clar que aquesta situació va ser la conseqüència d'una guerra i d'un règim feixista, el del general Franco. És molt important que els nostres alumnes coneguen la nostra història recent i que sàpien les conseqüències que aquesta guerra va dur per a tots, especialment per als valencians i per a la nostra cultura. Hem volgut deixar clar que, malgrat que tots vam perdre la llibertat, la nostra cultura, juntament amb les altres cultures no castellanes, va patir les conseqüències més greus: la prohibició, el silenci, l'ocultació, en definitiva, la voluntat de destrucció. També hem volgut recordar als nostres alumnes que la lluita per la conservació de la llengua i la cultura va ser dura i que, a pesar de les conseqüències negatives que el període de la dictadura va tenir per a la literatura en la nostra llengua, aquesta ha sobreviscut amb força i és encara el nostre vehicle de comunicació. Ara els perills per a la nostra llengua i la nostra cultura són uns altres, per això no podem baixar la guàrdia i creure que ara tot és normal. Els enemics encara són aquí: la substitució lingüística, els que s'oposen a la normalització de la llengua (als jutjats, als comerços, als organismes públics, a l'Església...).

1. (pàgs. 116-117)

- a) Triaríem la segona fotografia, perquè té a veure amb la guerra.
- b) *Campanades a mort* de Lluís Llach.
- c) Resposta oberta.
- d) Resposta oberta.

2. (pàg. 117) Resposta oberta.

3.1. L'ÈPOCA (pàgs. 117-118)

Acostament al moment historicosocial objecte d'estudi.

3. (pàg. 118) Resposta oberta.

4. (pàg. 118)

Les potències aliades en la Segona Guerra Mundial són Polònia, el Regne Unit, França, Dinamarca, Noruega, Bèlgica, Holanda, Iugoslàvia, Grècia i posteriorment l'URSS, els EUA, la Xina i la major part dels països Iberoamericans.

Amb el terme **Guerra Freda** s'al·ludeix a l'enfrontament tàcit entre l'URSS i els Estats Units, amb els seus respectius aliats, després de la Segona Guerra Mundial (1945), concretament a l'any 1947, després de molta tensió política entre un bloc i un altre. Era un enfrontament no declarat, sense ofensives militars, basat en la mútua amenaça (incloent el desenvolupament de bombes atòmiques) i en l'intent per expandir les àrees d'influència respectives, ja que arran del llançament de les bombes de Hiroshima i Nagasaki, hi havia molta por d'entrar en una guerra nuclear.

Els països de l'òrbita americana defensaven el capitalisme (bloc capitalista, units per l'**OTAN** des del 1949), mentre que els partidaris dels russos vivien versions diferents del comunisme (bloc comunista) units pel pacte de Varsòvia (1955). La Guerra Freda va afavorir l'espionatge i les curses espacial i armamentista. Aquest enfrontament va tenir lloc als nivells polític, ideològic, econòmic, tecnològic, militar i informatiu.

La guerra freda es va acabar l'any 1991 amb el desmembrament de l'URSS i la caiguda del comunisme. Cap dels dos blocs va prendre mai accions directes contra l'altre, raó per la qual es va denominar al conflicte "guerra freda".

5. (pàg. 118) Resposta oberta.

6. (pàg. 118)

1 i 2. Només acabada la guerra, Franco... (anys 40): Segona Guerra Mundial, Conferència de Ialta, creació de l'estat d'Israel.

3. Però, a partir dels anys cinquanta... (anys 50): període de la Guerra Freda.

4, 5 i 6. Aquesta obertura al món va activar l'economia i, durant la dècada dels seixanta,... protestes estudiantils, publicació de *Nosaltres els valencians*, el moviment obrer s'organitza, (anys 60): Guerra Freda, Guerra del Vietnam, comença la carrera espacial, invasió de Txecoslovàquia i Hongria, concili Vaticà II, revolució musical, Maig del 68, lluita pels drets civils dels negres.

7. La tardor de 1975, mort de Franco.

3.2. PANORAMA DE LA NARRATIVA A LA POSTGUERRA (pàgs. 119-120)

Aproximació a la situació dels escriptors catalans en la postguerra i als tipus de novel·lística que conrearen.

7. (pàg. 120)

Els nostres escriptors es van exiliar majoritàriament als països iberoamericans (Mèxic, l'Argentina, la República Dominicana, Xile, Colòmbia, Uruguai i Veneçuela) i França. Alguns que s'exiliaren a aquest país, quan s'hi complicà la situació a causa de la II Guerra Mundial, s'exiliaren a països iberoamericans. El fet d'abandonar la pàtria i marxar forçosament a un altre lloc va influir en l'escriptura dels nostres autors, tant temàticament com formalment.

8. (pàg. 120) Resposta oberta. Els lectors de la dècada dels seixanta no estaven alfabetitzats en català o no estaven acostumats a llegir en la nostra llengua; per tant, els primers anys va ser molt difícil la difusió de llibres escrits en català.

9. (pàg. 120) Resposta oberta.

10. (pàg. 120) Resposta oberta.

11. (pàg. 120) Resposta oberta.

3.3 MERCÈ RODOREDÀ (pàgs. 121-124)

3.3.1 Característiques de la narrativa rodorediana (pàgs. 121-122)

12. (pàg. 122)

En els seus inicis: contes

En l'adolescència, cap a l'any 1938: *Aloma*

En la maduresa i època d'exili: *Vint-i-dos contes* (1958), *La plaça del Diamant* (1962), *El carrer de les camèlies* (1966), *Jardí vora el mar* (1966).

En l'última etapa: *La meva Cristina i altres contes* (1967), *Mirall trencat* (1974), *Viatges i flors* (1980), *Quanta, quanta guerra!* (1980).

13. (pàg. 122) Resposta oberta.

3.3.2 Textos (pàgs. 122-124)

14. (pàg. 122)

Lectura silenciosa i individual del text.

Comprensió i anàlisi (pàgs. 123-124)

- Proposta de resum: La protagonista ens conta que les difícils i dures circumstàncies a causa de la guerra i de la mort del marit la fan endurir. Com que fa molts dies que no mengen ni ella ni els xiquets, no té faena ni res a vendre i no creu que pugui trobar una solució ni ningú que l'ajude, pren la decisió de matar els fills i suïcidar-se amb sulfumant a través d'un embut. Tema: la determinació de Natàlia a acabar amb la seua vida i la dels fills per a no patir més; o formulat d'una altra manera, la decisió de suïcidi de Natàlia i els fills com a solució i acabament a la desesperació.
- Podem diferenciar una primera part que arriba fins a "i quan s'acabaria la guerra tornaria", en què ens conta com ha canviat el caràcter de la protagonista a causa de les circumstàncies; i una segona part, des de "I aquell dia per sopar"... fins al final, en què es concreta una mostra del canvi de caràcter, amb la presa d'una decisió molt dràstica i tràgica.
- La protagonista es troba en la fase de "Colometa". Encara sota la influència del marit (que ha mort), ha de fer front a les dificultats de supervivència després de la guerra i sense ningú que l'ajude econòmicament i moralment per criar els seus fills. Es troba, però, en un moment de maduresa psicològica que la portarà al retrobament de la seua identitat com a dona i com a individu.
- No tenir valor per a tirar avant i lluitar per sobreviure és encara un acte d'immaduresa, però el fet mateix d'haver de fer front a una situació vital tan crua l'espenta definitivament cap al creixement personal.
- Aquest moment de la vida de Colometa coincideix amb el final de la guerra, la repressió contra els vençuts i la fam i la misèria en la qual vivia molta gent, que com ella, havia perdut el mitjà que els permetia viure, en el seu cas el marit. L'època de Natàlia adolescent coincideix amb l'època de la República, mentre que l'època de la Sra. Natàlia coincideix amb la postguerra, quan les conseqüències de la guerra han començat a normalitzar-se.
- És una metàfora per a referir-se a la greu situació personal i familiar que ha de suportar la protagonista per sobreviure. Altres metàfores són "ser de suro", "cor de neu".
- El rellotge, les dues monedes de mossén Joan i l'embut. El rellotge pot ser símbol de masculinitat, de temps aturat mentre el marit és fora. Les monedes poden ser símbols de les il·lusions de la protagonista pel seu matrimoni. L'embut entra en la casa al mateix temps que comencen les petites dificultats matrimonials i, amb ell, vol acabar amb les dificultats *grosses*. També la forma estreta d'una part és símbol dels moments per què passa la protagonista.

- h) Sí, perquè les metàfores i les comparacions triades són efectives per a descriure l'estat en què troba la protagonista. A més, la determinació d'acabar amb la seua vida i la dels fills resulta tan colpidora que és una bona tria argumental perquè els lectors s'adonen de la situació a la qual ha arribat Natàlia-Colometa. El salfumant abocat amb un embut és una manera de morir molt dolorosa, però és representativa dels recursos que podia tenir a l'abast una mestressa de casa en aquella època.
- i) – Desaparició de la figura del narrador...: *tipus de narrador equiscient, sap el mateix que el seu personatge*
 – Circumstàncies personals...: subjectivisme narratiu
 – Perspectiva narrativa...: *ens ensenya el que fa el personatge i el que pensa*
 – Reprodueix la parla col·loquial...: *llenguatge realista, pròxim i popular*
 – Presència d'un destinatari...: *identificació del lector amb el paper de destinatari*
 – El temps de la narració...: *l'ús del passat imperfet ofereix un enfocament de la història amb una forta impressió de realitat*
 – Reproducció ininterrompuda...: *a diferència del corrent lliure de consciència, el discurs de la novel·la és el pensament del personatge ordenat i no caòtic.*
- j) Les tres diferències fonamentals entre escriptura parlada i monòleg interior són:
 – el temps de la narració és el passat (en el monòleg interior, el temps verbal és el present)
 – reproducció ininterrompuda i lògica del pensament del personatge (en el monòleg interior, el pensament flueix ininterrompudament, però sense un fil lògic i coherent)
 – presència d'un destinatari imaginari a qui Natàlia conta la història (en el monòleg interior, no sol haver-hi cap destinatari, el pensament del protagonista flueix lliurement, sense dirigir-se més que a ell mateix)
- k) Expressions de la parla col·loquial:
 – *fer-se de suro* – *cor de neu* – *de viu en viu* – *tirar endavant*
 Aquestes expressions, juntament amb un estil narratiu senzill, ric en conjuncions copulatives (*i*), amb interrogacions, amb frases curtes, anàfores i comparacions amb elements de la vida real i quotidiana, produeixen l'efecte d'estar escoltant la narració en veu alta d'una dona senzilla, sense formació, que la vida ha tractat durament i que ha eixit avant, després de patir bona cosa.
- l) L'ús excessiu de la conjunció copulativa *i* es diu polisíndeton i l'autora el fa servir com a recurs per a reproduir la parla col·loquial de la narradora.
- m) En l'escriptura de Rodoreda estan presents moltes de les innovacions introduïdes per la narrativa europea: la tècnica del monòleg interior (adaptat a l'estil rodoredià); el narrador equiscient, la desaparició del concepte d'heroi, la ruptura de la linealitat temporal...
- n) Resposta oberta.
- o) Resposta oberta.

3.4 ENRIC VALOR (pàgs. 125-127)

3.4.1 Característiques de la novel·lística d'Enric Valor (pàg. 125)

3.4.2 Textos (pàgs. 126-127)

15. (pàg. 126) Lectura silenciosa i atenta; després, lectura en veu alta amb l'entonació adequada.

Comprensió i anàlisi (pàg. 127)

- a) Possible resum: Quan tot és a punt per a començar la verema i l'elaboració del vi a Cassana, els treballadors es declaren en vaga, i un miler de jornalers s'ajunten a la plaça del poble. Toni Rabassa, malgrat que treballa pel seu compte i que la dona, Roseta, no vol que hi vaja, se suma a les reivindicacions dels seus

companys. Els fidels del terratinent Rafel Olcina l'avisen ben prompte de la situació i decideix no eixir de la seua casa-palau, ben resguardada per hòmens armats.

Possible enunciat del tema: La vaga dels jornalers del camp de les valls de les muntanyes meridionals.

- b) Podem distingir tres nuclis temàtics principals: un primer (fins a “les mules engordides de bon ordi”) que situa temporalment i espacialment l'acció (descripció de les vinyes i dels cellers del poble i dels masos); el segon arriba fins a “per una millor vida dels treballadors”, on es narra l'abast de la vaga dels milers de treballadors i la primera acció d'aquests (ajuntar-se en la plaça de Cassana); l'últim centra la focalització en dos personatges, Toni Rabassa, un treballador, i Rafel Olcina, el principal terratinent i amo del poble. Igualment es podria considerar una altra distribució de les parts: el segon nucli temàtic també inclou la descripció de Toni Rabassa, ja que tot aquest fragment fa referència als treballadors i el tercer nucli temàtic només inclouria els dos últims paràgrafs, referits a l'amo.
- c) El tipus de progressió temàtica és de temes derivats, ja que presenta tres temes (els tres nuclis temàtics de la pregunta anterior) que deriven d'un tema més general o hipertema, la vaga dels treballadors contra els amos que els exploten.
- d) Sí que podem considerar que mostra una problemàtica social, la de les lluites dels treballadors de l'última dècada del segle XIX i primera dècada del segle XX per aconseguir millores salarials i laborals.
- e) Venus i Bacus són dos déus de la Roma clàssica, concretament Venus és la deessa de l'amor, de la bellesa i de la fertilitat, i Bacus és el deu del vi, del desenfrenament i de les festes. Per aquesta raó Enric Valor cita Venus i Bacus, perquè es tracta de vinyes en plena maduresa i bellesa.
- f) Descriu el raïm de les vinyes, els cellers, els tonells, els carros i la vestimenta dels treballadors que omplinen la plaça de l'Ajuntament. La descripció és versemblant ja que es correspon a la realitat.
- g) El relat se situa a les valls de les muntanyes meridionals valencianes i concretament a Cassana, un poble fictici que pot respondre perfectament a la descripció de qualsevol poble d'aquestes valls, ja que és un espai totalment realista.
- h) Per les dades que ens ofereix Enric Valor al fragment, podem situar la narració a les acaballes de la primera dècada del segle XX o molt al principi de la segona, perquè és quan el comte Romanones, del partit liberal, es troba en el poder durant el mandat de José Canalejas; quan aquest és assassinat i s'ha esgotat el mandat lliberal del Conde de Romanones (1912), és el torn de governar el partit conservador. Dato accepta l'encàrrec del rei Alfons XIII de formar govern (també trobem aquesta referència en el fragment).
- i) En poques línies podem saber molts detalls de la vida dels dos personatges i de la seua manera de ser. La presentació dels personatges és més aviat indirecta, ja que sabem la seua manera de ser a través de les seues accions i pensaments; amb tot, hi ha algun exemple de presentació directa.
De Toni Rabassa sabem que ara treballa pel seu compte, que és un home lleial als seus companys i que actua d'acord amb les seues conviccions. També sabem que està casat amb Roseta, amb la qual té fills.
De Rafel Olcina sabem que és el terratinent, l'amo del poble, que viu en una mansió al poble. També sabem que és partidari d'Eduardo Dato i dels conservadors i que està obsessionat per la seguretat. A més, es creu que és el protector dels treballadors i que aquests són desagraïts perquè no li ho reconeixen.
- j) La història és contada per un narrador omniscient, extern a la història, que es refereix als personatges en tercera persona. Aquest narrador jutja els personatges; per exemple, els parèntesis són opinions del narrador “(aquesta designació era l'amoreta que els llançaven els fundadors del Sindicat Catòlic per endolcir-los)” “(i no al revés)”, o l'expressió “ja se sap”, en què també opina sobre l'escena que li munta Roseta al seu marit. El narrador es posiciona a favor dels treballadors; ho podem comprovar en els dos comentaris dels parèntesis de més amunt i en la ironia amb què tracta els pensaments de Rafel Olcina respecte a la falta d'agraïment dels jornalers o respecte a les seues opinions polítiques.
- k) Un exemple de discurs indirecte lliure és “per algun exaltat d'aquells centenars i centenars de jornalers “a qui donava a menjar” (i no al revés) i que eren capaços, per desagraïment i per enverinament de doctrines dissolvents i falses, de regirar-se contra els qui els protegia”. Aquestes són les paraules del pensament de Rafel Olcina sense la introducció de cap verb declaratiu ni de cap marca gràfica (si exceptuem les cometes en què cita directament) que indique que es tracta d'un discurs literal. També és un altre cas “contra aquell

estúpid de Romanones que volia aturar la revolució cedint des del principi", perquè l'adjectiu que qualifica Romanones, "estúpid", respon a una consideració del personatge i no a la del narrador.

- l) Els dos últims paràgrafs, com hem comentat més amunt, són narrats des del punt de vista del personatge Rafel Olcina.
 - m) Trobem bastants exemples d'ironia per part del narrador: es riu de la qualificació que donen els fundadors del Sindicat Catòlic a la brusó *típic* dels jornalers; es riu de tot el que li haja pogut dir Roseta al seu marit per decidir fer costat en la vaga "en termes de molt poca manseutud cristiana"; ironitza sobre el comportament dels treballadors cap a l'amo...
 - n) Enric Valor era un artesà de la llengua, preocupat per la conservació del bagatge lèxic de les comarques meridionals valencianes. Podem trobar les paraules i expressions següents relacionades amb el camp semàntic de la vinya i de l'elaboració del vi: "raïm"; "madur"; "estiu fort"; "la classe", "conrada"; "el monastrell"; "pomells apinyats"; "penjant"; "el sarmenteriu"; "filades interminables"; "mosts"; "Bacus"; "poble"; "masos"; "els cellers rentats i olorosos de lleixiu"; "els tonells ensofrats"; "les dogues"; "ajustats per cèrcols..."
- Així mateix, en consonància amb aquesta preocupació per la llengua d'Enric Valor, el fragment presenta una gran abundància d'adjectius. ("madur", "fort", "grosses", "ufanós", "interminables", "pagana"...). La sintaxi no resulta complicada, tot i que trobem molts incisos.
- o) Resposta oberta.

16. (pàg. 127) Resposta oberta.

IV LES PERSONES I LES LLENGÜES

(pàgs. 128-135)

EL PRESENT DE L'ÚS SOCIAL DE LA NOSTRA LLENGUA

4.1 CONEIXEMENTS PREVIS (pàg. 128)

1. (pàg. 128) Activitat d'arreplega i fixació dels conceptes sociolingüístics ja estudiats en cursos anteriors que interaccionen en el procés de substitució lingüística.
 - a) **Bilingüisme**: capacitat individual –molt freqüent– d'expressar-se en dues (o més) llengües.
 - b) **Diglossia**: especialització en l'ús de les llengües dins una mateixa societat. Mentre una llengua es destina a funcions prestigioses, l'altra es veu reduïda a àmbits d'escàs prestigi.
 - c) **Conflicte lingüístic**: tensió entre grups socials i lingüístics en què les diferències idiomàtiques esdevenen el símbol fonamental d'antagonisme.
 - d) **Substitució lingüística**: desplaçament d'una llengua del seu àmbit històric per una altra que compta amb suport polític, social i econòmic. Pot ser a) una **quantitativa i qualitativa**: pèrdua de nombre de parlants i d'àmbits d'ús o reducció de l'extensió territorial de la llengua minoritzada; o b) una **substitució qualitativa**: intensificació de la interferència del sistema gramatical de la llengua minoritzadora sobre el de la llengua minoritzada.
 - e) **Llengua minoritzada**: llengua parlada històricament en un territori que experimenta un procés de substitució per una altra que compta amb suport polític, econòmic i social. La llengua minoritzada segueix un procés de **minorització**: procés dinàmic, segons el qual, una llengua perd àmbits d'ús, nombre de parlants i extensió territorial al llarg del temps i a mesura que una altra (la minoritzadora) en guanya.
 - f) **Llengua minoritària**: llengua que compta amb un nombre de parlants menor que una altra o unes altres parlades dins o fora d'un determinat territori. Una llengua minoritària no sempre és minoritzada.
 - g) **Llengua minoritzadora**: llengua que guanya àmbits d'ús (territori, contextos d'ús social, nombre de parlants, prestigi, etc.) davant una altra que en perd.

- h) **Normalització lingüística:** procés de planificació que té com a objectiu aconseguir el ple ús social d'una llengua; és a dir, arribar a aconseguir que tots els parlants d'una llengua puguin comunicar-se amb aqueixa llengua en tots els àmbits d'ús i per a satisfer totes les seues necessitats comunicatives.
- i) **Prejudici lingüístic:** creences negatives o positives i poc fonamentades sobre l'ús de les llengües.

2. i 3. (pàg. 128)

Activitats de reflexió i d'aplicació analítica dels conceptes sociolingüístics recuperats. Es pretén ací que l'alumne prenga consciència reflexivament sobre la realitat sociolingüística valenciana que deu conèixer directament.

4.2 EL PRESENT: UNA ULLADA GENERAL (pàg. 129)

4. (pàg. 129)

Es tracta d'arribar a conclusions sobre la situació de la llengua català arreu del seu àmbit territorial a partir de l'anàlisi de dades molt recents. Convé treballar en petits equips i comparar les conclusions en gran grup.

- a) Comprensió i expressió oral.
- b) Comprensió i expressió escrita.
- c) Depén de les habilitats comunicatives que s'observen.
- d) Si ens parem atenció sobre l'habilitat de parlar, la fonamental, cal avançar encara molt al País Valencià i a la Catalunya del Nord.
- e) Cal tenir-hi en compte factors com ara l'estatus polític i social de la llengua en cada territori, la immigració i la integració lingüística de la immigració, la incidència dels plans de normalització lingüística en cada territori, etc.
- f) Qüestió de resposta oberta. Cal incidir sobre la promoció de l'ús, el grau en què es faça necessari i útil el coneixement de la llengua, etc.

4.3 EL PRESENT: UNA ULLADA AL CAS VALENCIÀ (pàgs. 130-135)

5. (pàg. 130)

Es tracta d'un document molt condicionat pel context polític i partidista valencià. Tot i així, convé posar atenció sobre el reconeixement de la unitat de la llengua catalana i de les denominacions de valencià i de català. Pot ser objecte d'una activitat de debat.

6. (pàgs. 133-135)

Lectura i anàlisi d'un text força interessant sobre aspectes sociolingüístics capitals en la recuperació de la llengua.

- a) Malgrat el procés de substitució, els valencianoparlants mantenen un alt grau de lleialtat lingüística.
- b) En aquest cas, és un fenomen basat en la percepció que la població valencianoparlant abandona la transmissió de la seua llengua perquè la considera poc prestigiosa. La població amb autoodi es desfà de la llengua estigmatitzada amb l'objectiu d'aproximar-se simbòlicament a les capes socials de referència.
- c) Prestigiar i recuperar l'ús social de la llengua B.
- d)

	1979	1998
Parlaven castellà	19	44
Parlaven valencià	71	56
Tenien competència en valencià (saben llegir i escriure)	27	39

- e) Ha davallat la competència de parlar. És un índex negatiu. Deu respondre a factors vinculats amb l'augment demogràfic exògen (immigració), a la manca d'integració d'aqueixa immigració, atesa l'escàs paper del valencià com a mitjà de vertebració social (escassetat de l'ús i de la necessitat d'ús), a la feblesa de les polítiques de planificació i de promoció de l'ús de la llengua en àmbits fonamentals en la societat contemporània, etc.
- f) Hi ha lleialtat lingüística quan la llengua que es rep dels pares és transmesa als fills. Depèn de factors polítics, econòmics, religiosos...
- g)

	Transmet el valencià	Transmet el castellà
Valencianoparlants	80	15
Castellanoparlants	15	67

- h) Generalment és tracta d'hòmens, amb un nivell educatiu superior, amb ingressos alts, solen residir a la província d'Alacant, de professions liberals o propietaris-directius d'empreses, de pares valencianoparlants, i solen localitzar-se en el centre o centre-dreta de l'espectre polític.
- i) En el fet que les polítiques lingüístiques desplegades fins ara han fet fugir alguns parlants, han enfortit la competència d'altres, han facilitat la presència del valencià en l'esfera pública, però els parlants manifesten usar la llengua més sovint en àmbits privats i coneguts que en espais públics.
- j) Activitat de resposta oberta.

V PARAULES

(pàgs. 136-147)

5.1 PRONÚNCIA. LES CONSONANTS OCLUSIVES I EL PARELL [v] i [b] (pàgs. 136-140)

1. (pàg. 138)

beure ['beure] > **b** oclusiu bilabial sonor / **r** bategant alveolar sonor
juny ['dʒuɲ] > **ɟʝ** africacat palatal sonor / **ɲ** oclusiu nasal palatal sonor
zinc ['ziŋk] > **z** fricatiu alveolar sonor / **k** oclusiu velar sord
gol ['gɔl] > **g** oclusiu velar sonor / **l** lateral alveolar sonor
calaix [ka'la(i)] > **k** oclusiu velar sord / **l** lateral alveolar sonor / **ʃ** fricatiu palatal sord
cel ['sɛl] > **s** fricatiu alveolar sord / **l** lateral alveolar sonor
roig ['rɔi] > **r** vibrant alveolar sonor / **tʃ** africacat palatal sord
dotze ['dodʒe] > **d** oclusiu dental sonor / **dʒ** africacat alveolar sonor
viatge [vi'adʒe] > **v** fricatiu labiodental sonor / **ɟʝ** africacat palatal sonor
braç ['bras] > **b** oclusiu bilabial sonor / **r** bategant alveolar sonor / **s** fricatiu alveolar sord
dos ['dos] > **d** oclusiu dental sonor / **s** fricatiu alveolar sord
envasar [enva'zar] > **n** oclusiu nasal alveolar sonor / **v** fricatiu labiodental sonor / **z** fricatiu alveolar sonor / **r** bategant alveolar sonor
passatger [pasa'dʒer] > **p** oclusiu bilabial sord / **s** fricatiu alveolar sord / **ɟʝ** africacat palatal sonor / **r** bategant alveolar sonor
jupetí [dʒupe'ti] > **ɟʝ** africacat palatal sonor / **p** oclusiu bilabial sord / **t** oclusiu dental sord
castell [kas'tɛl] > **k** oclusiu velar sord / **s** fricatiu alveolar sord / **t** oclusiu dental sord / **ɭ** lateral palatal sonor
potser [pɔtser] > **p** oclusiu bilabial sord / **tʃ** africacat alveolar sord / **r** bategant alveolar sonor

2. (pàg. 138)

a)

vibren: són sonores	no vibren: són sordes
<i>deu</i>	<i>per̥t̥ika</i>
<i>aca<u>b</u>ar</i>	<i>per̥què</i>
<i>di<u>r</u>ectiu</i>	<i>ti<u>ng</u>ut</i>
<i>be<u>n</u>vinguts</i>	<i>co<u>m</u>erciants</i>
	<i>ca<u>s</u>telló</i>
	<i>p<u>u</u>blic</i>
	<i>equi<u>p</u></i>

b) No, perquè totes es pronuncien sordes.

c) Aquesta activitat s'ha de fer en parelles.

3. (pàg. 138)

a) *fred*, *pròfug*, *aptitud*, *bondat*, *pedagog*, *plet*, *virtut*, *adob*, *estret*, *renec*, *abric*, *bec*, *noruec*, *inquietud*, *filòleg*

b) *càrrec* ▶ *càrrega* (jo) *aprenc* ▶ *aprenuem*
fàstic ▶ *fastigós* (jo) *tinc* ▶ *tinguem*
ànec ▶ *ànega*

4. (pàg. 139) Sí, *radiofònic* *número*, *Blat Bara*, *grup d'actors*. Es pronuncien sonores perquè les consonants oclusives en posició final de paraula es pronuncien sonores davant d'una paraula començada per consonant sonora.

5. (pàg. 139)

a) Tant el so [v] com el so [f] són sons fricatius, quant al mode d'articulació, perquè el canal de sortida de l'aire s'estreix i això provoca una certa turbulència. En relació amb el punt d'articulació, són labiodentals perquè en aquesta estretor hi participen el llavi inferior i les dents incisives superiors.

b) Aquesta activitat s'ha de fer en parelles.

Escriurem <i>b...</i>	Darrere <i>m</i> (<i>bomba</i>, <i>embolicat</i>, <i>àmbit</i>, <i>embotit...</i>), tot i que hi ha excepcions, com ara, <i>circumval·lació</i>, <i>tramvia...</i> En els grups <i>bl</i> i <i>br</i>: <i>cambra</i>, <i>biblioteca...</i> En les paraules que tenen membres de la mateixa família que porten <i>p</i>: <i>sap</i> > <i>saber</i>
Escriurem <i>v...</i>	Darrere <i>n</i> (<i>investir</i>, <i>canvi...</i>) Les formes del verb <i>haver-hi</i> i les desinències de l'imperfet d'indicatiu de la 1a conjugació: <i>cantaven</i>, <i>parlava...</i> En les paraules que tenen membres de la mateixa família que porten <i>u</i>: <i>blau</i> > <i>blava</i>

c) *benvinguts*, *vam*, *volien*, *voleu*, *treballàvem*, *solvència*, *jove*, *vaja*, *vau*, *va*, *anava*, *véiem*, *devia*, *esclavitud*, *confiàvem*, *conservàriem*, *viatjar*, *taverna*, *esvelt*, *vaga*, *llevaria*, *advocats*, *rave*, *vostra*, *vosaltres*. Hi ha paraules escrites amb *v* que en castellà s'escriuen amb *b*, és el cas de *treballàvem* (*trabajábamos*), *anava* (*iba*), *devia* (*debía*), *confiàvem* (*confiábamos*), *taverna* (*taberna*), *esvelt* (*esbelto*), *advocats* (*abogados*), *rave* (*rábano*)

6. (pàg. 139) Aquesta activitat s'ha de fer en grups de tres.

7. (pàg. 140)

- a) [un au'tograv 'ara ma'tej]. La lletra *f* sona [v] sonora
 b) *paràgraf difícil* [pa'ragrav di'fisil]
golf per a experts ['gɔlf per a eks'perts]
triomf merescut [tri'omv meres'kut]

8. (pàg. 140) Aquesta activitat també es pot fer en parelles.

5.2. MORFOLOGIA. PREPOSICIONS: CANVI I CAIGUDA (pàgs. 140-142)

9. (pàg. 141)

a) a tenir;	f) d'obtenir-ne;
b) d'organitzar;	g) a estudiar;
c) a rebre;	h) a oferir-vos;
d) a desobeir-me;	i) de tenir.
e) d'expulsar-los;	

10. (pàg. 142)

- b) La idea que organitzem la trobada és magnífica / La idea de l'organització de la trobada és magnífica;
 c) Estic d'acord que reba la teua invitació / Estic d'acord en la recepció de la teua invitació;
 d) Ha d'anar amb compte que el desobeïska / Vés amb compte amb la desobediència;
 e) El director amenaçava que els expulsaria de l'institut / El director amenaçava amb l'expulsió;
 f) Estàs segur que obtindràs beneficis? / Estàs segur de l'obtenció de beneficis?;
 g) Estic acostumat que estudie de nit/ Estic acostumat a l'estudi nocturn;
 h) Insistim que us oferirem el local per a la reunió / Insistim en l'oferta del local per a la reunió;
 i) No acceptaren el risc per por que tingués pèrdues / No acceptaren el risc per la por de les pèrdues.

11. (pàg. 142)

- Nosaltres confiàvem que conservariem la faena. Caiguda de la prep. *en*
- Ens va obligar a fer hores extra. Prep. *a* davant d'infinitiu.
- No podíem estar d'acord a treballar més hores. Canvi de la prep. *en*. Prep. *a* davant d'infinitiu.
- El nostre cap només pensa a fer diners. Canvi de la prep. *en* Prep. *a* davant d'infinitiu.
- Ell ens va amenaçar que ens acomiadaria. Caiguda de la prep. *amb*
- No podem tardar a resoldre aquest conflicte. Prep. *a* davant d'infinitiu.

5.3 SINTAXI. L'ORACIÓ COMPOSTA. JUXTAPOSICIÓ I COORDINACIÓ (pàgs. 142-145)

12. (pàg. 142)

a) Compostes no juxtaposades;	f) Compostes juxtaposades;
b) Compostes no juxtaposades;	g) Compostes no juxtaposades;
c) Simple;	h) Compostes juxtaposades;
d) Simple;	i) Compostes no juxtaposades.
e) Simple;	

13. (pàg. 143)

- b) [De vegades estudio de memòria] i [no entenc res]. Coordinades;

- f) [Està malalt]; [l'operaran dimarts de vesprada]. Juxtaposades;
- g) [Continue pensant] [que no té raó]; Subordinada (la segona);
- h) [Ja és estiu]: [comencen les vacances]. Juxtaposades;
- i) [Fes-ho] [com vulgues]. Subordinada (la segona).

14. (pàg. 143)

- a) Véns o et quedes? (Hi ha una disjuntiva);
- b) Vol que l'escolten però ell no escolta mai a ningú. (Hi ha una oposició);
- c) S'ha adormit enjorn perquè estava cansadíssim. (Hi ha una relació de causa-efecte);
- d) Te n'has d'anar perquè no vull que faces tard. (Hi ha una relació de causa-efecte);
- e) Tinc dues germanes, a saber, Anna és pianista i Carme és ballarina. (Entre la primera i les altres dues hi ha una relació d'explicació, d'entrada en detall; entre les dues darreres hi ha una relació de suma);
- f) Li va respondre que no necessitava la teua ajuda». (Hi ha una relació de dependència, de la segona respecte de la primera).

15. (pàg. 143)

«[Pertika és ben famosa en el camp de la indústria publicitària]: [es troba en una situació de solvència], [té un equip directiu jove i dinàmic], [els treballadors estan assegurats i amb bones condicions laborals], [té una oferta publicitària original], [el públic consumidor és fidel], etc.»

N'hi ha sis, totes juxtaposades. Entre la primera i la resta hi ha una relació d'entrada en detall; la resta entre elles tenen una relació de suma.

16. (pàg. 144)

a) Coordinades copulatives;	e) Coordinades adversatives;
b) Coordinades adversatives;	f) Coordinades adversatives;
c) Coordinades copulatives distributives;	g) Coordinades disjuntives distributives;
d) Coordinades adversatives;	h) Coordinades copulatives.

Coordinades copulatives (*i, ni, ara... ara, adés... adés*)

Coordinades disjuntives (*o, o bé, o... o, ni... ni, o sí no*)

Coordinades adversatives (*però, sinó, sinó que, no... sinó que, no sols... sinó també*)

17. (pàg. 144)

- b) Coordinades adversatives, amb un connector de contrast;
- c) Coordinades compulatives amb un connector de conseqüència;
- d) Coordinades disjuntives amb un connector d'addició;
- e) Subordinada causal amb un connector de conseqüència de tipus conclusiu;
- f) Coordinades copulatives amb un connector de contrast;
- g) Juxtaposades amb un connector de contrast.
- h) Juxtaposades amb un connector de conseqüència;
- i) Són oracions independents (o en tot cas juxtaposades) amb un connector de conseqüència;
- j) Coordinades copulatives amb un connector d'addició;
- k) Juxtaposades amb un connector d'addició;
- l) Juxtaposades amb un connector d'aclariment.

18. (pàg. 145)

- En els programes anteriors vam sentir les queixes dels comerciants de l'associació *Blat barat* i d'un grup d'actors famosos que volien acabar amb l'exigència dels fans d'un autògraf ara mateix!: uneix dos SPrep
- Joan i Tomàs: uneix dos SN
- Si hi afegim que és dins la zona euro i cotitza en borsa: uneix dues oracions subordinades

- El “jefe”() que no ha estat un bon gestor i ha balafiat tots els diners de l'empresa: uneix dues oracions subordinades
- I per això estem molt encesos!: és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
- I quan vau començar a notar que això se n'anava en orris?: és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
- Primer ens va obligar a fer hores extra, **però** no apareixien reflectides en el nostre compte corrent: uneix dues oracions
- Nosaltres confiàvem que conservaríem la faena, **però** no podíem estar d'acord a treballar més hores i cobrar menys: uneix dues oracions
- I després va arribar que va deixar de pagar l'assegurança dels treballadors...: és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
- I si tens una “enfermetat”?: és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
Aleshores vam decidir fer vaga i ell ens va amenaçar que ens acomiadaria: uneix dues oracions
- I ho va fer amb “rapidez”(): és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
- I ara, esteu aturats. Què fareu?: és un connector textual perquè enllaça amb el context anterior
- Treballem amb els sindicats i els advocats i estem negociant amb els bancs: la primera conjunció uneix dos SN i la segona dues oracions
- Moltes gràcies i molta sort!: uneix dos SN
- Bo, “hasta luego” () i gràcies: uneix dues expressions

5.4 LÈXIC. BARBARISMES. POLISÈMIA I HOMONÍMIA (pàgs. 145-147)

19. (pàg. 145) Joan utilitza un registre estàndard, adequat a la situació comunicativa, i sense errades gramaticals. En canvi Tomàs no adequa el registre a la situació i insereix en el discurs molts barbarismes.

Barbarisme ‘Forma lèxica d’origen estranger que no es considera assimilada a la llengua pròpia’ (*Diccionari de la llengua catalana*, IEC)

20. (pàg. 145)

- “pues” (doncs): Frases i modismes calcats del castellà
- “jefe” (cap): Mots que inclouen el so castellà [χ]
- “gasto” (despesa): Terminacions pròpies del castellà, *o* àtona
- “desfalco” (desfalc): Terminacions pròpies del castellà, *o* àtona
- “pesadilla” (malson): Terminacions pròpies del castellà, *-illa*
- “vamos!” (va, vinga): Frases i modismes calcats del castellà
- “finura”... (finor): Terminacions pròpies del castellà, *-ura*
- “seguro” (assegurança): Terminacions pròpies del castellà, *o* àtona
- “enfermetat” (malaltia): Problemes de derivació, coherència interna
- un “tiburón” (tauró): Terminacions pròpies del castellà, *-ón*
- “puesto” (lloc): Terminacions pròpies del castellà, *o* àtona i la presència del diftong *UE*
- “rapidez” (rapidesa): Terminacions pròpies del castellà, *-ez*
- “hasta luego” (adéu, fins després): Frases i modismes calcats del castellà

21. (pàg. 145) El camp semàntic de l'empresa (economia): treballadors, empresa, acomiadats de manera improcedent, filial, màrqueting, indústria, equip directiu, assegurats, etc.

22. (pàg. 146)

- a) Vol dir que el consumidor no abandona la marca, compra sempre la mateixa.
- b) La paraula pren sentits diferents segons el context.

- a) *El periodista ha fet una narració dels fets molt fidel* > explica els fets exactament com van ocórrer.
- b) *Penses que el teu home t'és fidel?* > solament té una relació amb tu i no pas amb altres persones.
- c) *Diuen que els gossos són els animals més fidels* > són animals que sempre segueixen el seu amo i mai no el traeixen.
- d) *Hi ha una congregació de fidels elevada davant de l'església* > són seguidors d'una determinada fe.

23. (pàg. 146) Cal insistir i repassar que la polisèmia és un mecanisme universal que relaciona el significat de les paraules amb el context de producció. Convé recordar que, al capdavant, el significat dels mots és producte de la negociació contínua entre membres d'una comunitat lingüística. La definició de polisèmia ve indicada en la unitat justament després d'aquesta activitat, cal elaborar-la i matisar-la a partir de les definicions aportades per l'alumnat.

24. (pàg. 146)

- a) *Acabe de penjar un espill a la paret*
Hui pot significar 'suspènre', 'abandonar', 'bloquejar o blocar', 'enamorar-se'
- b) *On heu col·locat els llibres que hem comprat?*
Hui pot significar 'drogar-se'
- c) *Es medica perquè el psiquiatre va descobrir que era paranoic*
Hui pot significar simplement 'obsessionat'
- d) *El xiquet ha ratllat tota la paret amb un bolígraf blau*
Hui pot significar 'molestar, posar nerviós'

25. (pàg. 146) Cal que l'alumnat faci oracions amb els possibles sentits de cada paraula. S'ha d'aprofundir sobre l'aspecte dinàmic de la polisèmia.

cap: òrgan, de família, d'una empresa, negoció...

ull: (forat) de sòl, òrgan, vista, atenció...

- corona: ornament, sobirania, unitat monetària, coroneta del cap...
- banc: de diners, de peixos, mobiliari urbà
- taula: mobiliari, taula periòdica, taula de muntatge...

26. (pàg. 147) Cal insistir que és difícil no trobar mots polisèmics, gairebé tots els mots del text ho són.

27. (pàg. 147) Insistim que la polisèmia és un concepte dinàmic.

- a) Context A: Aquest llibre és molt difícil de vendre
Context B: Aquest llibre és molt difícil d'entendre
Context C: Aquest llibre costa molt de treball
- b) Context A: El constructor tardarà més temps a acabar de construir la piscina
Context B: El pintor tardarà més temps a pintar la piscina al quadre
Context C: El tècnic tardarà més temps a fer el tractament de l'aigua de la piscina
- c) Context A: S'han cremat de prendre el sol a la platja
Context B: Estan enfurismats, irritats

28. (pàg. 147) número **deu** i **deu** agradar.

29. (pàg. 147)

de repica'm el colze > molt bo, molt adient

està cosit de bitllets > tenir molts diners

se n'anava en orris > eixir tot malament

li importa tot un rave > no importar-li gens ni mica

diner fa diner > qui té diners aconsegueix encara més diners

4 UNITAT VARIETATS, MANERES DE DIR (I)

Pàgs. 148-187

En aquesta UNITAT IV ens ocuparem de la **variació**, característica vinculada al paper comunicatiu de la llengua. Veurem ací que la llengua és un **repertori de possibilitats expressives**, amb una certa estabilitat i, alhora, força flexible i obert a innovacions. La competència comunicativa permet al parlant triar les solucions lingüístiques més adequades per a les necessitats d'expressió que li genera la vida quotidiana. Mostrem ací la varietat que caracteritza l'ús de la llengua, des de la perspectiva de les **funcions** o **registres** propis de cada situació comunicativa (col·loquial, literari, científic...); pararem atenció també sobre la varietat estàndard o comuna.

En el bloc de COMUNICACIÓ analitzem els elements que configuren l'adequació d'un text: la relació entre **text** i **context**, els coneixements enciclopèdics o coneixements del món i el marc. També estudiem la diferència entre el **context extralingüístic** (aspectes externs que tenen a veure amb la situació comunicativa) i el **context lingüístic** o cotext (elements lingüístics –orals o escrits– que formen part d'un enunciat determinat). En l'apartat de LITERATURA ens acostarem a la poesia en un període molt complex de la nostra història: des de l'acabament de la Guerra Civil (1939) fins a la mort del general Franco i el final de la dictadura (1975).

PARAULES conté, en pronúncia, l'estudi i pràctica de les consonants vibrants i nasals, en morfologia, l'anàlisi de les preposicions compostes, en sintaxi, pararem atenció a les subordinades substantives. Finalment, en lèxic, reflexionarem sobre l'origen dels nostres mots.

CONTACTE

(pàgs. 148-149)

LA MÚSICA: CAP A ON VA?

1. (pàg. 148) Convindrà revisar referències de les pàgines web
 - a) <http://www.tv3.cat/vídeos/2161469>; Telenotícies 30/12/2009: "El boom" dels llibres musicals"
 - b) <http://www.tv3.cat/vídeos/223479>; Telenotícies 06/01/2010: "Connecta-t'hi i escolta-hi música"
2. (pàg. 149) Entre les informacions més interessants cal destacar-hi:
 - a) *El "boom" dels llibres musicals*:
 - La indústria musical busca alternatives davant la caiguda de vendes de CD.
 - Les últimes novetats són els llibres musicals.
 - b) *Connecta-t'hi i escolta-hi música*:
 - Les últimes novetats en la forma d'escoltar música.
 - Hi ha nous formats digitals, com ara Spotify, un servei gratuït per catàleg que conté també èxits d'artistes catalans.
 - Les discogràfiques vigilen de prop aquests canvis tan accelerats; no saben ben bé si en trauran beneficis.
3. (pàg. 149) Activitat de resposta oberta. Com a exemple de notícia sobre la crisi discogràfica actual i els avanços tecnològics en el panorama musical tindríem:

LA CRISI I INTERNET PORTEN ELS GRUPS A FER DE GESTORS, MÀNAGERS I DISCOGRÀFIQUES

Sonora i La Mirona faran a Banyoles una jornada per assessorar els músics en temes legals i estratègies comunicatives.

Quan un grup de rock comença a fer fressa al local d'assaig, sí que somia que algun dia tocarà en un gran escenari, però generalment mai no es planteja que després haurà de presentar una factura als organitzadors

del concert. La crisi general i la més específica i endèmica del sector discogràfic, juntament amb la revolució d'internet, està canviant el panorama musical i obliga els músics a revisar el seu treball, sense gairebé discogràfiques ni màners que els treguin les castanyes del foc, però també amb un control més gran sobre l'obra i la seva activitat en directe. Els grups emergents contracten concerts a través de Myspace, de vegades a l'altra punta del món, i han de ser alhora màners, discogràfiques i gestors. La Jornada Musical de Banyoles tractarà de tot això.

Xavier Castellón, Diari *El Punt*, 6 d'abril del 2010

Com veieu en la redacció podem trobar-hi la resposta als cinc interrogants següents: qui, que, quan, on i perquè.

4. (pàg. 149) Activitat de recerca i ampliació. La fitxa s'ompliria amb les dades següents:
- Nom del cantant
 - Títol de la cançó
 - Estrofa

LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA I L'ADEQUACIÓ (I)

2.1 LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA I L'ADEQUACIÓ: TOT UN REPERTORI DE POSSIBILITATS (pàgs. 150-151)

1. (pàg. 150) Llegir el diàleg per parelles.
2. (pàg. 150)
 - a) No és gens creïble encara que de vegades sí que hi ha alumnes que es dirigeixen d'aquesta manera als professors.
 - b) Cal tenir molta confiança amb l'interlocutor per a poder fer servir aquestes paraules i expressions; aquest diàleg ens crida l'atenció perquè hi ha una gran disparitat entre tots dos interlocutors; l'alumna no adequa el discurs al context comunicatiu (un centre d'ensenyament) ni té cap mirament cap a la professora (l'interlocutor) ja que parla de manera inconscient sense adonar-se que la professora mereix un respecte i atenció. Encara que sí que pot ser que vulga cridar l'atenció amb les expressions tan familiars que fa servir. Això no obstant, convé guiar els alumnes cap al reconeixement de la necessitat de diàleg per solucionar els problemes.
 - c) La professora, ja que utilitza una varietat estàndard. L'alumna utilitza un registre inadequat.
 - d) *Hola, tu! / per fa / coco / a mil per hora / a tope / enrotlles / pensar / nena / tu al·lucines.*

2.2 LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA: MÉS ENLLÀ DE LA CORRECCIÓ I DE LA INCORRECCIÓ (pàgs. 151-152)

3. (pàg. 152) Matisacions:
 - a) Són totes correctes. Depén de la situació comunicativa.
 - b) No necessàriament. Tot depén de la capacitat que cadascú tinga de ser eficaç en la comunicació, de fer-se entendre i d'entendre els altres. Cadascun d'ells deu tenir necessitats comunicatives diferents, que hauran de resoldre de maneres també diferents.

- c) No es tracta de correcció sinó d'adequació: un examen és un text formal en el qual no resulta gens adequat fer servir expressions pròpies d'una situació informal, col·loquial (i a la inversa).
- d) Conté una construcció sintàctica incorrecta, és a dir, no ajustada a la normativa que regula la sintaxi de la nostra llengua.
- e) Cada grup humà (generacional, professional, sexual, etc.) sol fer servir expressions lingüístiques pròpies. Està sotmés a normes socials específiques que també afecten la llengua. La manera de parlar dels jòvens és reflex de les necessitats comunicatives i de les normes específiques del seu grup social. Empren, doncs, el lèxic que els cal. Pel que fa a les incorreccions, només podem considerar com a tals aquelles formes lingüístiques que no s'ajusten a la normativa.

4. (pàg. 152) Activitat de resposta oberta.

2.3 L'ADEQUACIÓ I EL CONTEXT: ELS FACTORS QUE CONDICIONEN LA NOSTRA MANERA D' EXPRESSAR-NOS (pàgs. 152-154)

5. (pàg. 153)

a)

1) És una situació de comunicació de caràcter públic o privat?	Text oral de caràcter privat, amb elements tipogràfics que caracteritzen la transcripció d'un diàleg entorn una conversa quotidiana.
2) En quins llocs es pot desenvolupar aquest diàleg?	Al carrer, a una cafeteria, a l'institut...
3) En quin moment del dia pot transcórrer aquest diàleg?	Més aïna de dia.
4) Quants parlants hi intervenen?	Dos interlocutors.
5) Quina relació hi ha entre tots dos?	Són amics i es coneixen ben bé.
6) Quines paraules evidencien el tipus de relació?	Els vocatius que fan servir: <i>home</i> i <i>rei</i> .
7) Quin és el tema de conversa?	De la conversa es pot inferir que parlen del carnet de conduir encara que no s'hi cita.
8) Quines paraules estan relacionades amb el tema de conversa?	L'ús del verb <i>penjar</i> en el sentit de 'suspendre', el fet que siga la sisena vegada, la necessitat de renovar una documentació que ha d'avaluar son pare, el fet que la prova conste d'una part teòrica i una de pràctica...
9) Quins coneixements i experiències comparteixen?	Que saben ben bé el procés que seguir per a traure's el carnet de conduir: la prova teòrica, la pràctica, la renovació de papers, les reaccions dels pares si suspenen, la paciència, la tranquil·litat i l'interés que cal posar-hi per aconseguir aquest carnet.
10) Hi ha cap paraula que prenga un significat diferent dins d'aquest diàleg?	L'ús del verb <i>penjar</i> en el sentit de "suspendre".
11) Subratlla tots els elements no verbals que hi ha (signes de puntuació, tipus de lletra...) i digues quina funció fan.	D'una banda, l'ús de les lletres majúscules amb els noms dels personatges que intervenen en el diàleg; també hi ha la lletra redona que és el tipus de lletra habitual per a la redacció de textos. D'altra, els signes de puntuació; cal destacar l'ús de les admiracions (!) en les expressions exclamatives; l'ús de la coma (,) que permet realitzar pauses breus en la reproducció del discurs, així com també el punt i coma (;) i el punt (.) ; hi ha els punts suspensius (...) que deixen l'expressió oberta i afavoreixen que el receptor entenga ben bé la proposta d'ajuda que fa l'emissor.

- b) Memoritzar i representar el text tot introduint els elements no verbals necessaris (gestos, silencis...).

6. (pàg. 154)**PENJAR**

- a) Ofegar amb una corda
- b) Suspendre
- c) Abandonar
- d) Bloquejar o blocar
- e) Estirar en un penjador

2.4 LA COMPRESIÓ DEL TEXT I EL CONEIXEMENT ENCICLOPÈDIC (pàgs. 154-156)**7. (pàg. 154)**

- a) Té mal d'estómac.
- b) El gest que fa de posar-se la mà a l'estómac com si fos Napoleó, ja que aquest emperador francès apareix retratat en alguns quadres amb la mà damunt l'estómac.

8. (pàg. 154) Entre els coneixements enciclopèdics que cal tenir hi ha els relacionats amb la cultura japonesa (katana, samurai), amb la mitologia i l'escriptura grega (Eros, la lletra eta), amb el món de la literatura fantàstica (Sauron, protagonista d'El senyor dels anells), del cinema (actor protagonista de Titànic), dels dibuixos animats (Maya) i de la pesca (almadrava, tonyina).**9. (pàg. 155)** Activitat que exigeix la consulta del diccionari i l'explicació oral de significats tenint en compte els elements que condicionen la nostra manera d'expressar-nos.**10. (pàg. 155)** Lectura del text.**11. (pàg. 156)**

- desitjosa: delerosa
- cigró: ciuró
- ajuntat: endollat
- ferida de l'ala: alaferida
- amagat: enfonyat
- intransigent: recalcitrant
- anècdotes gracioses: coverbos
- conjunt de: esbart
- zona d'arbusts mediterranis: ullastrar
- embrollar-se, capgirar-se: embullir-se
- menys: manco
- bulliciós: renouer

12. (pàg. 156)

- a) L'actitud d'aquells que escolten música amb un MP3
- b) Els consells que dóna una entitat oficial als ciutadans sobre l'ús moderat de l'MP3
- c) Una anàlisi dels elements que afavoreixen la contaminació acústica

13. (pàg. 156) Addició, volum, aparellat, renouer, xumda-xumda-xumda, martellejant-los...**14. (pàg. 156)**

- *Ciutat*: es refereix a la ciutat de Palma de Mallorca, (l. 3)

- *ben granats*: d'edat avançada, (l. 7)
- *boca closa*: callats, (l. 10)
- *a la seva bola*: expressió col·loquial juvenil que significa “cadascú a la seua”, (l. 12)
- *a tot carbó i tira milles*: expressió col·loquial juvenil que significa “posar l'aparellat amb un volum desmesurat i caminar seguint el ritme de la música”; (l. 15)
- *vendre motos*: expressió col·loquial juvenil que significa “emprar qualsevol estratègia per aconseguir el que volem”; (l. 39)

15. (pàg. 156) Activitat de resposta oberta tot seguint l'exemple.

P. ex. “Hem de reaccionar ràpidament conscienciant els consumidors”

16. (pàg. 156) Els exemples volgudament col·loquials característics de la parla juvenil, reflecteixen la “modernitat” que es critica i contrasten amb el registre formal neutre propi d'aquest article periodístic: *gas a fons*, l. 8; *a la seva bola*, l. 12; *a tot carbó i tira milles*, l. 15; *que li dec haver fet jo, a aquest ara*, l. 18, *el fotut*, l. 19; *tum-tum, tum-tu-tum...tum-tum-tum-tutum...*, l. 31). Precisament aquesta contraposició d'elements en les variacions diatràtica i diafàsica aconsegueix donar al text vivesa i força expressiva al servei de la intenció comunicativa. A més, a més hi trobem expressions que contrasten amb la parla juvenil ja que provenen del món camperol o rural com són (*ullastrar*, l. 15; *sanglot del merlerot*, l. 16; *el xarfardeig de l'esbart de caderneres escurant les flors de card*, l. 16). Aquesta contraposició permet l'autor d'augmentar el to amb el qual vol criticar les “modernitats” a què al·ludeix el títol de l'article.

17. (pàg. 156) Activitat de resposta oberta que exigeix tenir en compte els factors que condicionen la nostra manera d'expressar-nos.

18. (pàg. 156) Resposta que haurà de tenir en compte l'anàlisi dels factors següents: la situació (l'espai i el temps on es produeix l'acte comunicatiu), els interlocutors (la seua procedència geogràfica, edat, professió, ideologia...), grau de formalitat (confiança, respecte...), coneixements enciclopèdics, intencions, canal, tema i context discursiu (elements lingüístics i paralingüístics). Cfr. pàg. 152-153 *Paraules i Lletres/2*, Ed. Marfil

DES DE LA POSTGUERRA ALS ANYS SETANTA: LA POESIA

(pàg. 157) a) Resposta oberta.

(pàg. 157) b) Resposta oberta.

(pàg. 157) c) Resposta oberta.

(pàg. 157) d) Resposta oberta.

(pàg. 157) e) Resposta oberta.

(pàg. 157) f) Resposta oberta.

(pàg. 157) g) És evident que l'alumnat ha de contestar que es tracta d'una fotografia que mostra alguns dels milers de republicans que hagueren d'exiliar-se quan es va acabar la Guerra Civil Espanyola i que, per tant, hagueren de travessar els Pirineus cap a un futur incert fugint de l'exèrcit franquista. Es troben al punt fronterer de la Cervera de la Marenda, al gener del 1939, sota el foc intermitent de l'aviació franquista, esperant que les autoritats franceses els permetessen l'entrada al seu país.

(pàg. 157) h) Resposta oberta.

3.1 TENDÈNCIES MÉS RELLEVANTS DE LA POESIA EN EL PERÍODE QUE VA DES DE LA POSTGUERRA ALS ANYS SETANTA (pàgs. 158-160)

3.1.1 La poesia d'influència simbolista (pàgs. 158-159)

3.1.2 La poesia que segueix la tendència avantguardista (pàg. 159)

3.1.3 La poesia de tendència realista (pàgs. 159-160)

1. (pàg. 160) Resposta oberta.
2. (pàg. 160) Resposta oberta.
3. (pàg. 160) Les tres línies de fer poesia que se segueixen en la postguerra fins a la dècada dels setanta són la poesia d'influència simbolista, la de tendència avantguardista i la de tendència realista. Aquesta última línia de fer poesia suposa una renovació respecte a les tendències poètiques anteriors a la guerra.
4. (pàg. 160) Resposta oberta.

3.2 UN EXEMPLE DE POESIA SIMBOLISTA: SALVADOR ESPRIU (pàgs. 160-163)

5. (pàg. 160) Lectura atenta.
 - a) (pàg. 161) La poesia d'Espriu és una poesia simbolista, però, a diferència de la poesia pura, no dóna tanta importància a la musicalitat i l'harmonia. A més, en alguns llibres domina, al costat de la reflexió metafísica, la preocupació social i patriòtica.
 - b) (pàg. 161) Espriu extrau els mites de la lectura i l'estudi de la Bíblia i la càbala jueva, del Barroc, dels clàssics grecollatins i de cultures llunyanes com ara l'egípcia.
 - c) (pàg. 161) En la mitologia grega, Ariadna és filla de Minos, rei de Creta, i de Pasifae. S'enamora de Teseo, que ha de vèncer el minotaure per aconseguir la pau d'Atenes. Ariadna li dóna un cabdell de fil perquè pugui trobar el camí en el laberint després d'haver matat el minotaure. Aquest personatge té, doncs, relació amb el mite de la poesia espriuana del laberint (la vida de l'ésser humà).
 - d) (pàg. 161) Espriu defensa en *La pell de brau* la concòrdia entre les persones. Resposta oberta.
 - e) (pàg. 161) Resposta oberta.
 - f) (pàg. 161) Resposta oberta.
6. (pàg. 162) Lectura expressiva del poema.

Comprensió i anàlisi

- a) (pàg. 162)
- tardar: *trigar*
 - punt més elevat d'una cosa: *cims*
 - planta herbàcia anual de la família de les papaveràcies...: *roselles*
 - obrir: *desclosos*
 - gènere de plantes herbàcies anuals de la família de les gramínies...: *blat*
 - eina que s'emptra per a segar les messes o tallar l'herba...: *falç*
 - arbust de la família de les papilionàcies, quasi sense fulles...: *ginesta*
- b) (pàg. 163) Resposta oberta. Possible enunciat del tema: els patiments patits per les generacions anteriors per preservar i llegar la cultura pròpia i el deute que les generacions actuals hi tenim. Tesi: exhortació a la fidelitat a la llengua i a la cultura pròpies.
- c) (pàg. 163)
- *Nosaltres/vosaltres: nosaltres* som els qui vam patir la Guerra d'Espanya, l'exili i la repressió i *vosaltres* sou les noves generacions.
 - *Ara, la ginesta floreix, arreu al camp...*: hi ha esperança d'una nova situació social, política i cultural.
 - *Joves llavis desclosos*: nous poetes de la postguerra, que s'expressen en la nostra llengua.
 - *La foscor i la tenebra*: el temps de la repressió i el silenci de la llengua i la cultura catalana.
 - *L'alba ens ha trigat...*: una nova situació de llibertat.
 - *Els mots...*: la llengua i les idees prohibides.
 - *Al lluny del desert*: situació de clandestinitat i quasi paralització de la cultura en la nostra llengua.
- d) (pàg. 163) Resposta oberta. Possible resposta: el lector model ha de tenir coneixements sobre la Guerra Civil Espanyola i la postguerra, sobre la poesia de postguerra, especialment la de tendència simbolista; ha de conèixer la figura de Salvador Espriu i les característiques de la seua poesia; ha de dominar un registre culte de la llengua; ha d'estar familiaritzat amb els recursos literaris; ha de tenir una sensibilitat especial per gaudir de la lectura de poesia...
- e) (pàg. 163) Resposta oberta.

3.3. UN EXEMPLE DE POESIA D'AVANTGUARDA: JOAN BROSSA (pàg. 164)

7. (pàg. 164) Lectura atenta i en veu alta mentre que la resta segueix la lectura silenciosament.
- a) (pàg. 164) Resposta oberta.
- b) (pàg. 164) Tres de les accepcions de la paraula *mar*, segons el *Diccionari de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans, són “massa d'aigua salada que cobreix una gran superfície de la terra”, “ones que són degudes a vents llunyans o a vents que ja han mancat” i “abundor extraordinària”. Aquestes accepcions tenen a veure amb la forma i el contingut del poema perquè les lletres d'aquest reproduïen la forma de les ones de la mar i, a més, el poema està format per una gran quantitat de lletres.
- c) (pàg. 164) El significat del títol i el conjunt de les lletres del text suggereixen una sopa de lletres, en la qual s'ha de trobar amagada una única paraula, en aquest cas: CATALUNYA. Deu haver posat aquest mot mesclat entre tantes lletres perquè el lector es qüestione la realitat de la seua pàtria.
- d) (pàg. 164) Aquest poema respon perfectament a les característiques de l'obra de Joan Brossa, perquè es tracta d'un poema visual, en el qual la forma és important, ja que a través d'ella planteja al lector un joc d'enginy i de sensibilitat perquè siga ell mateix qui constrüisca el missatge complet de lluita, de denúncia d'uns fets i situacions.
- e) (pàg. 164) Resposta oberta.

3.4 UNA MOSTRA DE POESIA REALISTA: VICENT ANDRÉS ESTELLÉS (pàgs. 165-167)

8. (pàg. 166) Lectura silenciosa del poema.

Comprensió i anàlisi

- a) (pàgs. 166-167) Documentals; informativa; concret, real; la postguerra; els fills; guerra, delacions, tacte de colzes o fam; sexe i amor; contradictòria; fam, falta de llibertat i por; il·lusió i sexe; el present; el futbol i la televisió; la falta de llibertat, la misèria de la condició humana; respon al to contradictori que impregna el poema.
- b) (pàg. 167) Resposta oberta.
- c) (pàg. 167) Es tracta de versos alexandrins, amb cesura després de la sisena síl·laba, que no rimen. Resposta oberta.
- d) (pàg. 167) El poema, que s'inclou en *Llibre de meravelles*, fou escrit en plena postguerra, entre 1956 i 1958; per tant és una crònica de la realitat quotidiana de la València d'aquells anys ben difícils sota el franquisme. L'autor, el poeta Vicent Andrés Estellés, transmet al receptor, al lector, una reflexió, una denúncia de la falta de llibertat i de la misèria de la condició humana. Ambdós comparteixen els coneixements sobre la realitat de l'època de la postguerra, els canvis aparents que es produeixen amb l'arribada de la televisió a la major part de les llars valencianes i el futbol televisat, com a esport-espectacle de masses. El lector també ha de saber que, malgrat tot, a principis de la dècada dels setanta quan s'estén la televisió, seguia sense haver-hi llibertat.
- e) (pàg. 167) Resposta oberta.
- f) (pàg. 167) Resposta oberta.

3.5 ALTRES AUTORS: XAVIER CASP I MARIA BENEYTO (pàg. 167)

Lectura atenta de la informació i comentari.

IV

LES PERSONES I LES LLENGÜES

(pàgs. 168-173)

LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA A ESPANYA I A EUROPA (I)

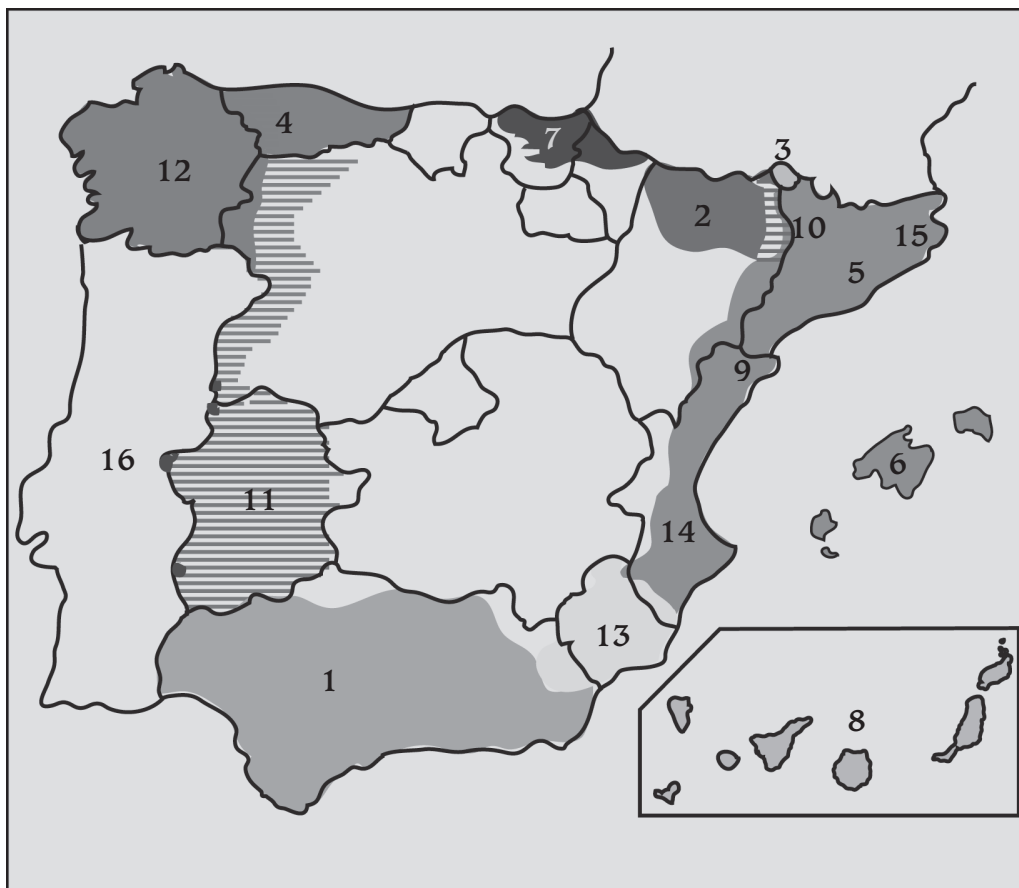
4.1 CONEIXEMENTS PREVIS (pàg. 168)

- 1. (pàg. 168) Activitat de coneixements previs sobre la realitat lingüística d'Espanya. L'objectiu és incidir sobre la informació i sobre els prejudicis que puguen tenir els alumnes sobre aquesta qüestió.
 - a) El castellà és oficial arreu de l'Estat. El basc, el gal·lec i el català són cooficials al País Basc i a la part bascofona de Navarra, a Galícia, a Catalunya, al País Valencià i a les Illes Balears; l'aranès és cooficial amb el català i amb el castellà a Catalunya. El català i l'aragonès estan pendents del desplegament de la Llei de Llengües a Aragó; l'asturià té una certa protecció a Astúries.
 - b) No i la prova n'és, per exemple, el fet que el català, el basc o l'occità es parlen en comunitats autònomes i en estats diversos.
 - c) No; hi ha el basc que és una llengua isolada i preromana.
 - d) No; cf. a) i les dades de l'apartat 4.4 del llibre de l'aprenent.
 - e) No; també es parla al nord de Navarra i a la part de França fronterera amb el País Basc i amb Navarra.

- f) Sí; tradicionalment se'ls ha considerat la mateixa llengua (gallegoportugués o galaicoportugués); el contacte amb l'espanyol ha condicionat molt l'evolució del gallec i la norma estàndard contemporània.
- g) Sí que ho són el murcià i l'extremeny; l'asturleonés o lleonés és històricament una llengua diferent del castellà.
- h) La Constitució del 1978 reconeix el dret i el deure de parlar l'espanyol o castellà per a tots els ciutadans espanyols i el dret de fer servir les altres llengües cooficials.

4.2 L'ESTAT ESPANYOL: UN MOSAIC LINGÜÍSTIC (pàg. 169)

2. (pàg. 169)

1. andalus	5. català oriental	9. català	13. murcià
2. aragonés	6. balear	10. català nord-occidental	14. valencià
3. aranés	7. basc	11. extremeny	15. català oriental central
4. asturleonés	8. canari	12. gallec	16. portugués

4.3 EL RECONeixEMENT LEGAL DE LA DIVERSITAT (pàgs. 170-173)

3. (pàg. 171)

- a) El castellà és l'única llengua oficial arreu de l'Estat; les altres ho són també a la respectiva comunitat autònoma.

- b) No; el dret i el deure de coneixement només afecta el castellà. Això dificulta molt que els parlants de les “altres llengües espanyoles” puguin exercir plenament els seus drets lingüístics: sempre podran trobar algú, fins i tot, dins el territori de la pròpia comunitat autònoma que pugui al·legar desconeixement d’aqueixes llengües.
- c) Pot definir-se com a ‘llengua originària i característica d’un territori’, ‘llengua d’una comunitat humana històricament establert en un territori determinat’.

4.4 ALGUNES DADES SOBRE EL GALLEC, L’ASTURLLEONÉS, EL BASC, L’ARAGONÉS I L’ARANÉS (pàgs. 171-173)

4 i 5. (pàg. 173) Activitats d’iniciació a la recerca. Observeu que es tracta d’una tasca globalitzadora: inclou habilitats diverses (expressió i comprensió oral i escrites), recerca de dades, elaboració de materials... Incideix també sobre el treball dels prejudicis lingüístics. Convé que s’organitzi amb temps i amb mitjans suficients.

V PARAULES (pàgs. 174-187)

5.1. PRONÚNCIA. LES CONSONANTS VIBRANTS O RÒTIQUES [r], [r̄] I LES NASALS [m], [n], [ɲ] (pàgs. 174-179)

1. (pàg. 175)

- a) [ahir, manuscrit, història, perquè, problema, pensar, rei, aterrida, reparar, conreu, antirobatori, eradicar, ultraràpid, mata-rates]

Sona [r̄]	Sona [r]
ahir	rei
manuscrit	aterrida
història	antirobatori
perquè	eradicar
problema	ultraràpid
pensar	mata-rates
reparar	

- b) • El so [r̄] es representa amb la grafia *r*: *ahir, perquè, història, manuscrit, problema...*
 • El so [r] es representa:
 > *r* sempre a principi de mot (*rei, reparar...*) i entre consonant i vocal (*conreu, enraonar...*)
 > *rr* sempre entre vocals (*aterrida, serra, córrer...*)

2. (pàg. 175) Són sonores perquè quan les pronunciem les cordes vocals vibren.

3. (pàg. 175) La locutora 1 no pronuncia la *r* final de bona part dels mots.

4. (pàg. 175)

cridar [cri'dar]
Frederic [frede'rik]
sorprendre [sor'pendre]
problema [pro'blema]
marbre ['mabre o 'marbre]
diners [di'nes]

5. (pàg. 176) [b] i [d]

6. (pàg. 176)

- a) aranya, canviar, convenir, tombar, comparació, immòbil, emmalaltir, codony, companyia, nuar, nesprer, canyamel, menys, any (365 dies), enginyeria, terreny, paranimf, amfiteatre, camp, alumne, tramvia, enfeinat.
- b) 1) Hem d'escriure *m* davant *b*, *p* i *m*: **ambició, amb, temps, comprenen, comprar, immediata**. Has de tenir en compte, però que hi ha alguna excepció: els compostos *benmereixent, benparlat, enmig* o **tanmateix**
- 2) Hem d'escriure *n* davant *v*. Tanmateix, hi ha alguna excepció: **circumval·lació, tramvia** o *triumvirat*.
- 3) Hem d'escriure *m* davant *f* en mots com *paranimf* o **èmfasi** i en els que comencen per **cum-** (*circumferència, circumflex*) i **amfi-** (*amfiteatre*). Ara bé, si la paraula comença pels prefixos, **con-**, **en-** o **in-**, aleshores, cal escriure *n*: *confecció, inflamar, enfeinat, inferior*.

7. (pàg. 177)

- a) [1. moscam, 2. món, 3. són, 4. encisam, 5. algun, 6. depén, 7. polsim, 8. tenen, 9. estem, 10. reben, 11. Betlem, 12. flam, 13. com, 14. betum, 15. som, 16. plom, 17. Islam, 18. creiem, 19. fòrum, 20. pensem, 21. sèrum]

	Sona [m] final	Sona [n] final		Sona [m] final	Sona [n] final
1.	X		12.	X	
2.		X	13.	X	
3.		X	14.	X	
4.	X		15.	X	
5.		X	16.	X	
6.		X	17.	X	
7.	X		18.	X	
8.		X	19.	X	
9.	X		20.	X	
10.		X	21.	X	
11.	X				

- b) 1. moscam, 2. món, 3. són, 4. encisam, 5. algun, 6. depén, 7. polsim, 8. tenen, 9. estem, 10. reben, 11. Betlem, 12. flam, 13. com, 14. betum, 15. som, 16. plom, 17. Islam, 18. creiem, 19. fòrum, 20. pensem, 21. sèrum

8. (pàg. 177) Aquesta activitat es fa en parelles.

9. (pàgs. 177-178)

- a) [1. construir, 2. conspiració, 3. constatar, 4. inspector, 5. inspirar, 6. institut, 7. instal·lar, 8. instant, 9. instaurar, 10. transatlàntic, 11. transcendent, 12. transcriure, 13. transcórrer, 14. transferència, 15. transfusió]

	A	B
Parell 1	X	
Parell 2	X	
Parell 3		X
Parell 4		X
Parell 5	X	
Parell 6	X	
Parell 7	X	
Parell 8	X	
Parell 9		X
Parell 10		X
Parell 11		X
Parell 12	X	
Parell 13	X	
Parell 14		X
Parell 15	X	

- b) Recordeu que no es recomana emmudir el so [n] dels grups cultes **cons-**, **ins-** i **trans-**: *construir*, *constatar*, *inspirar*, *institut*, *transatlàntic*, *transfusió*, etc.

10. (pàg. 178) [1. arran, 2. bony, 3. seran, 4. afany, 5. algun, 6. pany, 7. contraban, 8. estén, 9. enginy, 10. pretén, 11. Alemany, 12. bany, 13. juny, 14. lluny, 15. parany, 16. puny, 17. dany, 18. nervi, 19. nuc, 20. nespre]

	Sona [n]	Sona [ɲ]		Sona [n]	Sona [ɲ]
1.	X		11.		X
2.		X	12.		X
3.	X		13.		X
4.		X	14.		X
5.	X		15.		X
6.		X	16.		X
7.	X		17.		X
8.	X		18.	X	
9.		X	19.	X	
10.	X		20.	X	

11. (pàg. 178) Aquesta activitat es fa en parelles.

12. (pàg. 178)

- *Quan aniràs a l'Índia*
– *L'any que ve*

13. (pàg. 178) *immediata, connectem, innovadores, innocent, submergirem, Capmany*

14. (pàg. 179) Aquesta activitat es fa en grups de tres.

15. (pàg. 179) Aquesta activitat es fa en parelles.

5.2. MORFOLOGIA. PREPOSICIONS: *FINS A, COM A I PER A* (pàgs. 179-182)

16. (pàg. 180)

- a) fins a;
- b) fins a;
- c) fins als;
- d) fins;
- e) fins a;
- f) fins a;
- g) fins;
- h) fins a;
- i) fins;
- j) fins a;
- k) fins a.

17. (pàg. 180)

- a) rates com a gats;
- b) com a president;
- c) com la neu;
- d) com a defensa;
- e) com un amic;
- f) com a Serafí Pitarra;
- g) com a mort;
- h) com a bons germans;
- i) com els germans.

18. (pàg. 182)

- a) per a = quina finalitat té?;
- b) per a = segons la seua edat;
- c) per = al mes d'abril;
- d) per a = quan acabe la jornada;
- e) per = si depén de mi;
- f) per = el van signar tres responsables;
- g) per què: per quina raó?;
- h) per + el (pel) = a través del banc.

19. (pàg. 182)

- a) per a. Finalitat;
- b) per a. Finalitat;
- c) per a. Finalitat;
- d) per a. Finalitat;
- e) per. Mancança;

- f) per. Causa;
- g) per. Causa;
- h) per a. Finalitat;
- i) per (millor que per a). Finalitat;
- j) per (millor que per a). Finalitat;
- k) per. Causa.

20. (pàg. 182)

L'acusat ha afirmat que l'han fet desplaçar-se fins a la comisaria (lloc, equivalent a 'a la comissaria') / No deixaré de queixar-me i cridar fins que em deixen lliure (temps, davant la conjunció que) / El rei havia nomenat com a alcalde de la ciutat (sense determinant) / Disfressaren una gallina com un gall (amb determinant) / Va suplicar el rei que busqués per al càrrec una persona més afable (finalitat, amb un SN) / Van fugir per la circumval·lació sud (lloc a través, amb un SN) / Van fugir... amb un mitjà de transport ràpid per evitar el trànsit (finalitat, amb un infinitiu dependent d'un verb de moviment) / Les mesures antirobatori que es van comprar i instal·lar per eradicar aquest tipus de delinqüència (finalitat, amb un infinitiu no dependent d'un verb de moviment ni esforç) / Asseguren que ho fa tot per diners (a canvi de, amb un SN).

5.3. SINTAXI. LA SUBORDINACIÓ (pàgs. 182-184)

21. (pàg. 183)

- a) demà (subordinada adverbial);
- b) així (subordinada adverbial);
- c) facilitadors (subordinada adjectiva);
- d) pel fred (subordinada adverbial);
- e) l'entrada (subordinada substantiva);
- f) el bàsquet (subordinada substantiva);
- g) dedicada (subordinada adjectiva);
- h) en la mà (subordinada adverbial);
- i) no pagadora (subordinada adjectiva).

5.3.1. Les oracions subordinades substantives (pàgs. 183-184)

22. (pàg. 184)

- a) no finita, subjecte, asseverativa;
- b) finita, complement directe, asseverativa;
- c) finita, complement de preposició (dins un complement de nom), asseverativa;
- d) finita, complement directe, interrogativa total;
- e) no finita, subjecte, asseverativa;
- f) finita, complement directe, interrogativa parcial;
- g) finita, complement de preposició (dins un complement de règim), asseverativa;
- h) finita, subjecte, asseverativa;
- i) finita, complement directe, asseverativa;
- j) no finita, complement de règim, asseverativa;
- k) finita, complement directe, interrogativa parcial;
- l) no finita, complement de preposició (dins una final), asseverativa;
- m) finita, complement de preposició (dins un complement de règim), asseverativa negativa.

23. (pàg. 184)

Estava fart de que li... (complement d'adjectiu), n'estava fart / La notícia de que el seu... (complement de nom), no es pot substituir per cap pronom feble / Ens alegrem de que hages... (complement de règim), ens n'alegrem / Insistí en que no ho decidírem... (complement de règim), hi insistí.

24. (pàg. 184)

La veritat és [que em vaig quedar sense paraules]. No es pot dir **La veritat ho és*; en canvi, sí que es pot dir *Sí que ho és* (referint-nos a 'veritat'). La clàusula subordinada, doncs, fa funció de subjecte. Si fes funció d'atribut, es podria substituir pel pronom feble *ho*.

25. (pàg. 184)

- La gent, aterrida, va suplicar al rei [que busqués per al càrrec una persona més afable, bondadosa i intel·ligent] = finita, complement directe, asseverativa
- El rei, sorneguer i destrellat, digué [que faria cas del poble] = finita, complement directe, asseverativa.
- Va decidir [reparar el dany] = no finita, complement directe, asseverativa
- La policia creu [que van fugir per la circumval·lació sud] = finita, complement directe, asseverativa
- Van fugir per la circumval·lació sud amb un mitjà de transport ràpid per [evitar el trànsit] = no finita, complement de preposició, dins d'una oració final, asseverativa
- No comprenen [com no van funcionar les mesures antirobatori] = finita, complement directe, interrogativa parcial negativa
- Es van comprar i instal·lar per [eradicar aquest tipus de delinqüència] = no finita, complement de preposició, dins d'una oració final, asseverativa
- Assegura [que és innocent] = finita, complement directe, asseverativa
- L'acusat ha afirmat [que l'han fet desplaçar-se fins a la comissaria sense proves] = finita, complement directe, asseverativa
- No deixaré de [queixar-me i cridar] = no finita, complement de preposició dins un complement de règim, asseverativa
- La policia insisteix a [tenir-lo retingut] = no finita, complement de preposició dins un complement de règim, asseverativa
- No estem segurs de [creure'l] = no finita, complement preposició dins un complement d'adjectiu, asseverativa
- No saben [com s'ho ha fet] = finita, complement directe, interrogativa parcial
- Asseguren [que ho fa fot per diners] = finita, complement directe, asseverativa
- Descobriran [si els menteix] = finita, complement directe, interrogativa total

5.4. LÈXIC. L'ORIGEN DELS NOSTRES MOTS (pàgs. 185-187)

Les activitats sobre la història del lèxic no han de ser només erudició, serveixen per a conèixer el país, la història, la pertinença a una col·lectivitat que s'expressa en una llengua determinada, categoritza la realitat i la percep mitjançant aqueixa llengua. És així com ací 'i en unitats successives' proposem les activitats de lèxic com a iniciació a la recerca.

26. (pàg. 185)

buscar> del castellà
garbell> de l'àrab *garbal*
safareig> de l'àrab *'aharij*

moixama> de l'àrab *muxámma*
llanda> de l'aragonés
preguntar> del castellà

queixar> del castellà
séquia> de l'àrab *'qiyá*
palometa> de l'aragonés

27. (pàg. 185)

òpera> de l'italià *opera*
pallasso> de l'italià *pagliaccio*
carícia> del sicilià *carizia*
jaqueta> del francès *jaquette*
xofer> del francès *chauffeur*
consomé> del francès *consommé*
sandvitx> de l'anglès *sandwich*
bistec> de l'anglès *beefsteak*
espagueti> de l'italià *spaghetti*
estrés> de l'anglès *stress*

28. (pàg. 186)

- a) nomenat
- b) el full
- c) pondre
- d) mitjà / trànsit
- e) revelat

29. (pàg. 186)

- *estada/ estància/ estança*: una *estada* és fer una aturada en un lloc: *una estada de tres setmanes a Vinaròs*. *Estança* és sinònim d'“habitació”. Finalment, una *estància* és una explotació agrària menorquina petita.
- *aterrada/ aterrida*: *aterrar* és caure a terra o baixar els avions al terra, en canvi *aterrir* és fer por, i una persona *aterrida* és una persona que té por.
- *òrgan/ orgue*: un *òrgan* és la part d'un animal o d'una planta adaptada a l'acompliment d'una funció específica, com el cor, l'arrel, el fetege, etc. També s'usa per a designar com a unitat administrativa: *òrgans de govern*. Un *orgue* és un instrument de vent.
- *ban/ bàndol*: un *ban* és una crida, pregó, edicte, publicat per ordre d'una autoritat, mentre que un *bàndol* és un grup de persones que s'enfronta o s'oposa a un altre.
- *nombre/ número*: *Nombre* significa ‘quantitat’: *un nombre important de persones*, mentre que *número* designa el nombre amb què una persona o cosa és designada dins una sèrie o col·lecció: *jo visc al número 3 d'aquest carrer*.
- *bossa/ borsa*: una *bossa* és un saquet de roba, plàstic, etc. per a dur objectes, mentre que *borsa* indica el lloc públic on es reuneixen els agents de canvi, on es negocien els valors mobiliaris admesos a cotització. També apareix en la locució *borsa de treball*.

30. (pàg. 187)

- a) *Adil*> intransigent (‘que no es presta a transigir’), *bròfec* (‘grosser’) i *inepte* (‘que no té aptitud per a res’)
Rei> sorneguer (‘que dissimula amb ironia la seua mala intenció, la seua hostilitat’) i *destrellat* (‘mancat de raó, de lògica’), *adust* (‘de geni eixut, aspre’) i *brètol* (‘sense escrúpols, capaç de qualsevol mala acció’)
- b) Els alumnes han de fer una frase amb cadascun d'aquests adjectius, després de cercar-ne el significat.
matusser/era> ‘que treballa malament, poc mirat en la feina’
flegmàtic/a> ‘de temperament calmos’
sorrut/da> ‘poc tractable, massa seriós’
esquerp/a> ‘aspre, intractable, que defuig el tracte de la gent’
obtús/a> ‘mancat d'agudeses intel·lectual o de sensibilització’
gasíu/iva> ‘que va amb un compte excessiu en les despeses, mancat de tota llibertat’
abúlic/a> ‘privat de voluntat’
avar/a> ‘que estalvia, que té avarícia’

31. (pàg. 187)

- a) Conta la història d'un alcalde **generós**. Fa molt de temps un grup de ciutadans es van queixar perquè el rei havia nomenat com a alcalde de la ciutat Adil, un home **transigent**, **educat** i molt **hàbil (apte, llest)**.
- b) El rei, **seriós (just)** i **raonable**, digué que faria cas del poble si un gall pogués pondre tres ous.

32. (pàg. 187)

- a) 1) *Ets més gos que un pont*> ser un malfaener/a
- 2) *Donar sense comptar*> ser massa generós, esplèndid, pel que fa als diners
- 3) *Ser del puny estret*> ser gasiu
- 4) *Té una llengua de destrat*> ser una persona que critica els altres
- 5) *Ser un ninot*> ser ximple
- 6) *Té més corda que un rellotge*> ser un xerrador/a
- 7) *Menja més que una revolta de riu!*> ser un golafre
- 8) *És més dur que el ferro*> ser cabut
- 9) *És ràpid com el llamp*> ser molt ràpid
- b) Cal que l'alumnat faci una petita enquesta en el lloc on visca.

5 UNITAT VARIETATS, MANERES DE DIR (i II)

Pàgs. 188-235

En la UNITAT V, ens ocupem de la **variació lingüística**. Veurem que la llengua és un **repertori de possibilitats expressives**, amb una certa estabilitat i, alhora, força flexible i obert a innovacions. La competència comunicativa permet al parlant triar les solucions lingüístiques més adequades per a les necessitats d'expressió que li genera la vida quotidiana; aquestes mateixes necessitats poden actuar com a **motors del canvi**, de les transformacions a què estan sotmeses les llengües.

Mostrem ací la varietat que caracteritza l'ús de la llengua, des de la perspectiva dels **usuaris** (varietats **dialectals** –diatòpiques, diacròniques i diastràtiques, i varietats **idiolectals**), i des de la perspectiva de les **funcions** o **registres** propis de cada situació comunicativa (col·loquial, literari, científic...); pararem atenció també sobre la varietat estàndard o comuna. En l'apartat de LITERATURA ens ocupem de la situació del teatre i de l'assaig durant la postguerra; concretament estudiem a dos grans escriptors: Manuel de Pedrolo i Joan Fuster.

En l'apartat de PERSONES I LLENGÜES, estudiem la diversitat **lingüística a Espanya i a Europa**. La nostra és una llengua **neollatina** o **romànica**, del grup **gal·loromànic**; pertany, doncs, a la gran família de llengües **indoeuropees**.

El procés constant de canvi lingüístic és la clau per a entendre la diversitat que comentem: el **canvi** explica, com a fenomen universal, la generació d'unes llengües a partir d'unes altres. Hi ha qui ha considerat aqueixa diversitat com a fet negatiu (gairebé una maledicció divina): hi han vist un entrebanc per a la comunicació. Cal recordar, però, que la gran **diversitat de llengües** que ací il·lustrarem és essencialment una manifestació de les **diverses cultures** que els éssers humans han bastit com a **resposta adaptativa** davant el medi.

En l'apartat de PARAULES ens centrem en la pronunciació de les consonants alveolars fricatives [s] i [z] i les africades [tz] i [dz]; en la conjugació verbal irregular i els usos de l'imperatiu; en les oracions subordinades adjectives i en la interferència lingüística.

CONTACTE

(pàgs. 188-189)

UN DICCIONARI DEL REGISTRE COL·LOQUIAL!

1. (pàg. 188)

Pillar, *cutre* i *mogollón* són interferències del castellà col·loquial que han envaït la nostra parla; els equivalents en català col·loquial serien: agafar, d'estar per casa, moltíssim. Per exemple:

- He **pillat* un refredat: he agafat un refredat.
- El bar és **cutre*: El bar és com d'estar per casa.
- M'agrada **mogollón*: m'agrada moltíssim!

2. (pàg. 188)

Aquest diccionari està fet per a resoldre els dubtes que els locutors dels mitjans de comunicació tenien entorn els mots i les expressions col·loquials que formen part del llenguatge del carrer, informal, espontani, desenfadat. Les entrades que hi apareixen com a propostes equivalents d'aquestes expressions tan populars i "castellanitzades" responen a una tasca molt rigorosa d'estudi i d'esforç per resoldre errors i dubtes i per trobar els mots més genuïns i arrelats a la nostra manera de parlar.

3. (pàg. 189)

Resposta oral oberta. Anirà bé treballar individualment i després en parelles o en petit grup; finalment convé fer un buidatge de totes les respostes en gran grup. Altres exemples: *clapar*, *no en pipes ni una*, *careto*, *fer campana*...

4. (pàg. 189)

Activitat de resposta oberta que permetrà analitzar les característiques de l'argot juvenil de l'aula; així no obstant, podem facilitar-los alguns exemples, com ara: *la meua xicona, fer cara de pomes agres, fugir, parir, petxina, poma, clòtxina...*

LA VARIACIÓ LINGÜÍSTICA I L'ADEQUACIÓ (i II)

2.1 LES VARIETATS LINGÜÍSTIQUES (pàgs. 190-191)

2.2 L'ESTÀNDARD (pàgs. 191-196)

1. (pàg. 192)

- En la segona; otitis és un mot propi de la medicina i significa inflamació de l'orella.
- Com és el nivell de formalitat que hi ha en aquestes frases: baixa, mitjana, alta?
 - Joan té una borratxera molt forta: mitjana.
 - Joan ha agafat una merda com un piano: baixa.
 - Joan pateix una intoxicació etílica aguda: alta.
- La conversa entre amics sol ser sempre més directa i natural.

2. (pàg. 192)

	registre col·loquial	registre literari	registre científic	registres formals neutres
• tema general / tema específic	tema general	tema general	tema específic	tema general
• grau de formalitat alt / grau de formalitat baix	grau baix	grau alt o baix, segons el text	grau alt	grau mitjà
• familiaritat amb el receptor / no familiaritat amb el receptor	familiaritat	no familiaritat	no familiaritat	no familiaritat
• situació pública / situació privada	privada	lectura en privat, però una obra literària està pensada per a un gran públic	pública	pública
• canal oral / canal escrit	normalment oral	normalment escrit	més escrit que oral	tant escrit com oral
• informar / entretenir / exposar un tema / convèncer	molt sovint	entretenir	exposar un tema	normalment informar

3. (pàg. 192)

- Col·loquial
- Formal neutre
- Literari i científic

4. (pàg. 193)

Col·loquial: col·legues, bòfia, carro, ficar cullerada, hostiar, papa, pegar, peles, tio, xarrar, arrimar-se, guipar
Formal neutre: pegar, cotxe, diners, persona, parlar, pare, veure, companys, policia, i tot, acostar-se, fins i tot

Formalitat alta: agredir, vehicle, recursos econòmics, ésser humà, expressar-se, progenitor, albirar, atansar-se, intervenir, cossos de seguretat, automòbil, àdhuc, immiscir-se, condeixebles.

5. (pàg. 193)

- a) El text A
- b) El text A; p. ex.: lepidòpter, diürn, espiritrompa, diformisme, bivoltinisme.
- c) El text B i el text C.
- d) El text D; la paraula volves és la imatge amb la qual s'identifica la papallona com a insecte volador.
- e) El text D conté un to afectiu i poètic, així com subjectiu; el text més objectiu és l'A.
- g) El text B.

6. (pàg. 193)

- a) Diacrònica. Variant del català antic del segle XV.
- b) Diastràtica. Argot de la delinqüència.
- c) Diatòpica. Variant de la modalitat del català que es parla a les Illes Balears.
- d) Diafàsica. Llenguatge especialitzat de la ciència.
- e) Diastràtica. Variant generacional del parlar juvenil.
- f) Diafàsica. Registre col·loquial.
- g) Diatòpica. Variant del català occidental. (La no neutralització en *u* de la *o* àtona en certes paraules: moto, foto, total, absolut).
- h) Diatòpica. Variant del català del bloc oriental. (L'ús del subjuntiu en *i* del tipus *digui*, *vingui*).
- i) Diatòpica. Variant del català septentrional. (L'ús de l'imperfet de subjuntiu en *-ara* del tipus *cantara*, *vinguera*).

7. (pàg. 194)

Poal: *galleda*; rent: *llevat*; mirall: *espill*; xiquet: *al·lot*; pernil: *cuixot*; llauna: *llauna*; fadrina: *pubilla*; aviat: *prompte*; sorra: *arena*; gerro: *pitxer*; trigar: *tardar*; escombraries: *fem*; joguet: *joguina*; mandra: *peresa*; ampolla: *botella*; caixa: *capsa*; pebrera: *pimentó*; moment: *estona*; estrella: *estrela*; aleshores: *llavors*; préssec: *bresquilla*.

8. (pàg. 194)

- a) Vocabulari d'informàtica: *microsoft*, *xarxa*, *processador*, *sistema operatiu*...
- b) Vocabulari de dret: *reial decret*, *advocat*, *jutge*, *jutjat*, *jurisdicció*, *intercedir*, *regular*, *supòsit*, *annex*, *sol·licitud*, *diligències*, *acreditar*
- c) Vocabulari comercial: *contracte*, *factura*, *compravenda*, *a l'engròs*, *el compte*, *fer fallida*, *usdefruit*, *desembors*, *creditor*...

9. (pàg. 194)

- a) Les varietats dialectals (geogràfiques o diatòpiques) són el conjunt de trets (fonètics, morfològics, sintàctics o lèxics) que comparteixen les persones que viuen en un territori determinat (València, Elx, Alzira, Lleida, Girona, Perpinyà o Maó). Se sol emprar el terme dialecte especialment per a referir-se a la variació geogràfica d'una llengua.
- b) Els parlants de llengües normalitzades disposen d'una varietat lingüística anomenada estàndard. El paper de l'estàndard és essencialment pràctic: fer possible la comunicació interdialectal entre parlants que pertanyen a varietats geogràfiques, diacròniques o diastràtiques diferents.
- c) L'edat, els coneixements enciclopèdics... del nostre interlocutor són factors que condicionen la nostra manera de comunicar-nos.
- d) L'edat dels interlocutors és un factor que caracteritza la nostra manera de parlar.
- e) Hi ha una relació directa entre el grau de formalitat d'un registre i la situació on es produeix l'acte comunicatiu.

- f) No necessàriament, ja que els registres més formals solen correspondre a situacions de comunicació públiques i els més informals solen correspondre a les situacions de caràcter privat.
- g) La professionalitat i la jerarquia social són factors que condicionen el registre de qualsevol comunicació entre dues persones.
- h) No; l'estàndard impossibilita saber d'on és l'emissor del text, quina edat té o a quin grup social pertany i això és així perquè aquesta varietat conté formes lingüístiques que es consideren no marcades tant des del punt de vista diatòpic (o dialectal), com a diacrònic i diastràtic.
- j) Sí, l'estàndard és la varietat característica dels registres formals neutres (mitjans de comunicació, llibres de divulgació, llenguatge administratiu...) si bé, de vegades, a les sèries de televisió trobem que l'estàndard també s'hi utilitza en textos de caire poc formal.

10. (pàg. 195)

TEXT A: Variant del bloc occidental (la modalitat del català a la Comunitat Valenciana: el valencià central); p. ex.: *eixir, estigué, seua, observà, intente, teua, meua, espere, jutges, d'ací*.

TEXT B: variant del bloc oriental (català central); p. ex.: *digués, rentar, tarda, miri, anessin, digués*.

TEXT C: variant del bloc oriental (la modalitat del català de les Illes Balears: el baleàric); p. ex.: *accept, pus, contest, explic, teva, començ*.

TEXT D: variant del bloc oriental (català central); p. ex.: *tothom, nois, noies, es destinin, s'assabentin, culpín, puguin, pugui, sigui, seva, no significa pas, no hagi de posar, entenguessin*.

11. (pàg. 196)

Text A: 2) Ferran Torrent, escriptor nascut a Sedaví (l'Horta, València), l'any 1951; el text és un fragment de *L'illa de l'holandès*.

Text B: 3) Mercè Rodoreda, escriptora nascuda a Barcelona (el Barcelonès), l'any 1909; el text és un fragment de la novel·la *Isabel i Maria*.

Text C: 1) Carme Riera, escriptora nascuda a la ciutat de Palma de Mallorca (Mallorca, Illes Balears), l'any 1948; el text és un fragment de *Qüestió d'amor propi*.

Text D: 4) Rosa Cañadell, psicòloga i professora de secundària. Columna d'opinió publicada al diari *El Periódico*, Barcelona, 13/6/2007

12. (pàg. 196)

Activitat de resposta oberta que tindrà en compte observar si l'alumnat ha estat capaç de trobar solucions lingüístiques pròpies dels diferents parlars dels blocs oriental i occidental.

2.3 LES VEUS QUE PARTICIPEN EN UNA SITUACIÓ COMUNICATIVA: LA POLIFONIA (pàgs. 197-201)

13. (pàg. 197)

Lectura del text.

14. (pàg. 197)

a) Llorenç Villalonga. Cfr. pàgs. de l'apartat LITERATURA 119.

b) L'emissor de la carta, Lilí, el cuiner xinès, l'home de Lilí.

Apareix descrit com un home que veu el final dels seus dies i decideix escriure una carta a la seua hereva amb la qual manté una gran relació d'amistat i d'admiració. La veu que predomina en el text pertany al locutor, la veu que condueix el relat i, en aquest cas, el narrador protagonista; el text està escrit en primera persona del singular.

c) Tema general entorn les relacions que mantenen els interlocutors.

- d) Hi ha un grau de confiança, de respecte i d'afectivitat molt grata ja que són amics.
- e) Afectiu, divertit i fins i tot sarcàstic, ple d'ironia mordaç, palesa en frases com: *Els senyors haurien de morir abans que els seus criats, si volen estar ben servits..*
- f) Fa servir la varietat del bloc oriental baleàric; p. ex.: *tenc, vos duis bé?, vos deix, ploris.*
- g) Registre formal neutre matisat d'expressions col·loquials pròpies de la relació que hi ha entre tots dos interlocutors i de la situació comunicativa que se'n deriva: el text és una carta adreçada a Lilí, una amiga del locutor. Entre tos dos hi ha una profunda amistat; a banda de fer-la hereva d'una gran fortuna, li deixa el seu cuiner i li dóna consells sobre la relació matrimonial.

15. (pàg. 198)

Les vertaderes són: a), d) i e).

16. (pàg. 198)

- a) L'autor de la carta.
- b) Sí.
- c) Com una dona jove, intel·ligent, egoista i interessada.
- d) Només la de l'emissor de la carta. Un home major de vuitanta anys, ric i que té al seu servei un cuiner xinés. Amb Lilí, la destinatària de la carta, manté una gran amistat.
- e) Hi ha el cuiner xinés i el marit de Lilí. No tenen veu pròpia en el text, però els coneixem a partir de les descripcions que l'emissor fa de tots dos.

2.3.1 El discurs reportat i la intertextualitat (pàgs. 199-201)

17. (pàg. 199)

TEXT 2	Laura pensava: «No tornaré a convidar-lo a ma casa mai més, encara que m'ho demane agenollat; ja m'ha enganyat massa voltes».	Discurs directe.
TEXT 4	Laura pensava que no tornaria a convidar-lo a sa casa mai més, encara que li ho demanés agenollat.	Discurs indirecte.
TEXT 1	Aquest i altres pensaments capficaven Laura. No tornaria a convidar-lo a sa casa mai més, encara que li ho demanés agenollat.	Discurs indirecte lliure.
TEXT 3	No tornaré a convidar-lo a ma casa mai més, encara que m'ho demane agenollat; ja m'ha enganyat massa voltes.	Monòleg interior o escriptura parlada.

18. (pàg. 199)

- a) Apareix introduït per una pausa forta, com ara els dos punts i el guionet. *Discurs directe.*
- b) Manté una independència sintàctica i tonal. *Discurs directe. Discurs indirecte lliure.*
- c) Permet retratar la intimitat de la ment: com flueix el pensament, com passa d'un assumpte a un altre, d'una idea a una altra. *Monòleg interior.*
- d) Reprodueix literalment el que diu un interlocutor. *Monòleg interior.*
- e) Consisteix en la reproducció literal i lliure dels pensaments i de les sensacions del locutor. *Monòleg interior.*
- f) Incorpora el que diu una altra persona. *Discurs directe.*
- g) Depén d'un verb enunciatiu o de dicció (dir, explicar, pensar...) i va precedit d'un nexa conjuntiu que. *Discurs indirecte.*
- h) S'aproxima al discurs directe però manté i prescindeix dels verbs de dicció introductoris. *Discurs directe lliure.*
- i) El narrador s'adreça a si mateix en el discurs. *Monòleg interior.*

19. (pàg. 200)

DISCURS DIRECTE: a) Apareix introduït per una pausa forta, com ara els dos punts i el guionet; b) Manté una independència sintàctica i tonal i f) Incorpora el que diu una altra persona.

DISCURS INDIRECTE: g) Depén d'un verb enunciatiu o de dicció (*dir, explicar, pensar...*) i va precedit d'un nexa conjuntiu *que*.

DISCURS INDIRECTE LLIURE: b) Manté una independència sintàctica i tonal; h) S'aproxima al discurs directe però manté i prescindeix dels verbs de dicció introductoris.

MONÒLEG INTERIOR: c) Permet retratar la intimitat de la ment: com flueix el pensament, com passa d'un assumpte a un altre, d'una idea a una altra; d) Reprodueix literalment el que diu un interlocutor; e) Consisteix en la reproducció literal i lliure dels pensaments i de les sensacions del locutor; i) El narrador s'adreça a si mateix en el discurs.

20. (pàg. 200)

a) TEXT 1: DISCURS INDIRECTE LLIURE I INTERTEXTUALITAT

TEXT 2: MONÒLEG INTERIOR

TEXT 3: DISCURS INDIRECTE LLIURE

TEXT 4: DISCURS DIRECTE

b) En el primer i en el quart.

21. (pàg. 201)

a) Cerca al text les paraules que deuen correspondre amb aquestes definicions:

1) malden, s'afanyen per... (l. 3)

2) inert, quiet, inactiu (l. 5)

3) recòndita, oculta (l. 13)

4) pregones, de grans dimensions (l. 16)

5) empatia, facultat de comprendre les emocions i els sentiments externs per un procés d'identificació amb l'objecte, grup o individu amb el qual hom es relaciona (l. 19)

6) captenidor, que atrau (l. 21)

b) El camp semàntic és ple de mots relacionats amb el món del llibre: lletres, històries, món, vides, sentiments, idees.

c) Hi ha exemples de la varietat geogràfica del català central: morfema -i en el present d'indicatiu (obris, obri) i ús de l' increment incoatiu -eix (pateixen, aconsegueix, llegeix). L'autor fa servir un registre formal neutre, característic dels articles d'opinió, atés el cas. El grau de formalitat és mitjà.

d) Hi ha les veus següents: la del locutor que s'identifica amb l'autor real del text –Tobias Grimaltos, l'articulista que escriu en primera persona i que condueix el text, i la de Chateaubriand, un escriptor romàntic francès que el locutor admira perquè ha estat un dels autors que li va permetre descobrir el món de la lectura; *“aconsegueix de mi tal empatia en ocasions”*.

e) L'autor d'aquest article comenta una cita de Gaston Laforgue sobre els llibres tancats que Jaume Cabré fa servir en un dels seus contes. Decideix escriure un article corroborant el que diu Gaston Laforgue i denuncia que els llibres estiguen tancats en les prestatgeries com a objectes quiets; defensa la lectura com una activitat plaent que ens enriqueix i ens permet descobrir mons diversos mitjançant les veus que s'amaguen en les lletres. Ens confessa la seua predilecció per l'obra d'escriptors francesos romàntics com Chateaubriand i el motiu pel qual ha decidit confegir aquest article entorn els llibres tancats.

f) Activitat de resposta oberta.

g) Activitat de resposta oberta tot seguint el model: *“Un llibre tancat en un prestatge és un objecte inert, estèril”*.

LITERATURA DE POSTGUERRA: L'ASSAIG I EL TEATRE

1. (pàg. 202) Resposta oberta.
2. (pàg. 202) Resposta oberta.

3.1. L'ASSAIG (pàgs. 202-208)

3.1.1 L'època (pàg. 202)

Exposem ací les dificultats de l'època per al conreu de la literatura d'idees. Remarquem, també, el mestratge de Josep Pla i Joan Fuster.

3.1.2 L'escriptor: Joan Fuster (pàgs. 203-204)

3. (pàgs. 203-204)

Lectura atenta i analítica de la biografia de Joan Fuster i de la definició del gènere.

a) (pàg. 203) Resposta oberta.

b) (pàg. 204)

1. **Assaig cívic i polític** amb "II. Aquests escrits naixen de la posició moral i política compromesa de Fuster amb la seua terra i el seu temps..."
2. **Assaig filològic i d'història cultural i literària** amb "III. Des d'una postura de lector lúcida i mai com a especialista, Fuster explica i interpreta, principalment, autors..."
3. **Assaig humanístic** amb "I. En aquests assajos reflexiona, des de la seua posició d'humanista escèptic, sobre l'ésser humà..."

c) (pàg. 204)

Assajos cívics i polítics: *Nosaltres els valencians* (1962), *Poetes, moriscos i capellans* (1962), *País Valencià, per què?* (1982)...

Assajos filològics i d'història literària i cultural: *Poesia catalana* (1956), *Serrallonga. Vida i mite del famós bandoler* (1961), *Literatura catalana contemporània* (1972), *Contra el Noucentisme* (1978), *Llibres i poemes del Renaixement* (1989)...

Assajos humanístics: *Judicis finals* (1960), *Diccionari per a ociosos* (1964), *L'home mesura de totes les coses* (1967), *Consells, proverbis i insolències* (1968), *Diari 1952-1960* (1969), *Notes d'un desficiós* (1980)

3.1.3 Rellevància i característiques de l'assaig fusterià (pàgs. 204-205)

4. (pàg. 205)

Temàtica: hòmens, coses, fets i temps són els temes de Fuster...; són dos els eixos fonamentals al voltant dels quals giren els temes dels seus escrits...

Fonaments ideològics: practica com a mètode el racionalisme crític...; al llarg de la seua obra manté una actitud de compromís explícita...; les seues reflexions tenen l'origen en un plantejament europeu i universalista...; manté una actitud crítica contra els nacionalismes estrets i imperialistes...

Recursos i tècniques assagístiques: la seua escriptura manté l'essència de temptativa...; l'obra fusteriana es caracteritza per diverses formes de discurs...; ironia, lucidesa, humor i tendresa són algunes de les virtuts de la prosa fusteriana...; frases curtes, cometes per a ressaltar paraules...

3.1.4 Textos (pàgs. 205-208)

5. (pàgs. 205-207) Lectura silenciosa del text.

Comprensió i anàlisi (pàg.207)

- a) **Arguments de l'antítesi:** el nacionalisme és bel·licós, agressiu i provocador de conflictes; és localista, tancat i díscol als criteris universalistes; és burgés.

Arguments de la tesi: l'antinacionalisme és, en el fons, l'astúcia d'un altre nacionalisme que se sent agredit en la seua expansió o subsistència.

- b) Acceptar part dels arguments del contrari significa adoptar una postura flexible, intel·ligent i considerada cap a aquest, que facilita que el receptor accepte les tesis de l'emissor.
- c) El to de les descripcions dels antinacionalistes (europeista, cosmopolita i revolucionari) és un to irònic, burleta i, en el fons, un to de menyspreu cap a aquests.
- d) El text presenta un registre literari, amb un grau de formalitat mitjana-alta, ja que conté alguns tecnicismes propis de la temàtica que tracta. La varietat diafàsica emprada és la més adequada al tipus de text i context comunicatiu, ja que es tracta d'un assaig literari, dirigit a un públic majoritari però amb certa formació acadèmica i interessat per llegir reflexions de tot tipus. Les obres de no ficció sempre demanen un públic més restringit que les obres narratives de ficció, per exemple.
- e) Segons el diccionari valencià en línia www.diccionarisvalencia.es:

Nacionalisme: Actitud política derivada directament del fet d'atribuir, en un terreny eticopolític, un valor altíssim al fet nacional o a la nació.

Cosmopolita: es diu de qui considera tot el món com a pàtria seua, de qui ha viscut en molts països i hi té interessos.

Virulència: Malignitat summament patògena, molt nociva, amb un gran poder d'invasió i de desenrotllament.

Displicència: Manca d'interés o de gust en res.

Sibarita: Es diu de la persona de gusts refinats, donat a les blandícies i als refinaments d'una vida reglada i que s'envolta d'una comoditat i d'un luxe excessius.

Incriminació: declaració de culpabilitat.

- f) Resposta oberta.

- g) El text de Fuster presenta les característiques següents estudiades:

- * Manté l'essència de temptativa, de caràcter obert, no d'obra acabada i completada. És pur procés de buscar, esbrinar o fer hipòtesis.
- * Hòmens, coses, fets i temps són els temes de Fuster, els quals posen de manifest la universalitat dels seus interessos. En aquest cas, tracta el tema universal dels nacionalismes.
- * En aquest text és present el mètode de racionalisme crític, l'escepticisme com a actitud i la tolerància com a virtut.
- * Manté una actitud de compromís explícita, especialment en tot allò que afecta la història i el futur del poble valencià, perquè en realitat, està defensant el nacionalisme valencià.
- * En aquest text fa servir una de les diverses formes de discurs amb tractament i intenció assagístics: el dietari.
- * Les seues reflexions tenen l'origen en un plantejament europeu i universalista. És fill d'un humanisme sense fronteres (entés aquest com a fe i confiança absoluta en l'ésser humà).
- * Com hem comprovat, el text va en contra dels nacionalismes estrets i imperialistes, i, encara que ell no es considera nacionalista, manifesta una preocupació constant pels nostres temes, entesos com a "nacionals".
- * També com hem comprovat, en el fragment hi ha **ironia**.
- * A més, són presents alguns dels seus recursos lingüístics coma ara frases curtes, expressions col·loquials, exclamacions, adjectivació adequada i abundant.

- h) Resposta oberta.

6. (pàg. 208)

- “Totes les meues idees...”: l’obra de Fuster té un caràcter obert, de temptativa, res no té caràcter definitiu.
- “Totes les teories, dutes a les últimes conseqüències, ...”: escepticisme, tolerància.
- “Mira de no indignar-te amb ningú...”: ironia, tolerància, humor.
- “Qui està disposat a morir per un ideal...”: tolerància, racionalisme crític, lucidesa.
- “Sigues qui ets...”: lucidesa, humor.

7. (pàg. 208) Resposta oberta.

8. (pàg. 208) Resposta oberta.

9. (pàg. 208) Resposta oberta.

3.2 EL TEATRE (pàgs. 208-214)

3.2.1 L’època i característiques generals del teatre des de la Guerra Civil al començament de la democràcia (pàgs. 208-210)

10. (pàg. 209)

La dictadura de Franco se suavitza sobretot a partir de la dècada dels cinquanta perquè va pactar amb els EUA, la qual cosa va fer possible l’anul·lació del bloqueig i el reconeixement exterior del règim franquista.

11. (pàg. 209) Resposta oberta.

12. (pàg. 209)

Carles Soldevila va conrear també el gènere narratiu; p. ex. *Fanny* i *Valentina* són novel·les psicològiques que incorporen les innovacions narratives de principis del segle XX.

13. (pàg. 210) Resposta oberta.

A més de la *wikipedia*, pots trobar informació en les adreces següents:

- Bertold Brecht: www.epdlp.com/escritor.php?id=1497
- Teatre èpic: www.enciclopedia.cat/fitxa_v2.jsp?
- Peter Weiss: www.epdlp.com/escritor.php?id=2429
- Teatre de la crueltat: http://books.google.es/books?id=bR7YP_aC8z4C&pg=PA241&lpg=PA241&dq=teatre+de+la+crueltat&source=bl&ots=Ku1EeklQ9&sig=n7nae1fG3F5E1W10i4Jonf3e0yQ&hl=ca&ei=LaO1S_CwCZXS4gaR1vDYDg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=3&ved=OCA0Q6AEwAg#v=onepage&q=teatre%20de%20la%20crueltat&f=false

14. (pàg. 210) Resposta oberta.

Proposta de resposta: *El nou inquiet* és una al·legoria sobre la tirania que els objectes arriben a imposar a qui els posseeix.

15. (pàg. 210) Resposta oberta.

16. (pàg. 210) Resposta oberta.

Proposta de la primera part de la resposta: En l’acudit d’Eugenio, la resposta del segon interlocutor s’entén com la resposta a la pregunta que ha fet el primer interlocutor: “Quina” és el nom de la muntanya. La frase de Grouxo Marx juga amb la imatge del planeta Terra en marxa, en moviment, amb connexions amb la metàfora “el tren de la vida”.

3.2.2 Manuel de Pedrolo (pàg. 211)

17. (pàg. 211)

Obra narrativa: és en el gènere que ha estat més conegut i més llegit, amb més d'un centenar d'obres entre les quals es poden citar: *Es vessa una sang fàcil* (1954), *Totes les bèsties de càrrega* (1967), *Mecanoscrit del segon origen* (1974), *Joc brut* (1965), *Text Càncer* (1974), etc. Coneixedor de tots els gèneres novel·lístics i amb un gran domini de la llengua, Pedrolo aplica al realisme base de la seua narrativa les aportacions tècniques renovadores de la novel·lística del segle XX.

Obra poètica: *Ésser en el món* (1949), la seua primera publicació, *Lleida, vuit poetes* (1968), *Simplement sobre la terra* (1983).

Obra teatral: *Els hereus de la cadira* (1954), *La nostra mort de la cadira* (1956), *Cruma* (1957), *Homes i no* (1957), *Darrera versió per ara* (1958), *Sóc el defecte* (1959), *Bones notícies de Síster* (1959), *L'ús de la matèria* (1963), *La sentència* (1966), *Aquesta nit tanquem* (1973), *D'ara a demà* (1982).

Premis: El 1954, va guanyar el premi Joanot Martorell per la seua novel·la *Estrictament personal*. Després ha obtingut molts premis més, entre els quals destaca el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes del 1979.

Dades personals: va nèixer el 1938 i va viure a l'Aranyó fins que, a partir de 1935, a Barcelona, va fer el batxillerat i va començar Medicina, però no en va acabar els estudis. Després de la Guerra Civil espanyola, entre altres faenes, va treballar com a agent d'assegurances, com a agent de publicitat, en negocis relacionats amb el comerç... A partir del 1946 va començar a escriure amb regularitat i va treballar d'assessor literari, traductor, corrector de textos i en altres faenes editorials. Més tard va dirigir la col·lecció "la Cua de Palla", d'Edicions 62, en la qual va reunir els millors mestres del gènere novel·lístic policíac.

Postura cívica i política: va tenir una gran influència sobre la societat catalana dels setanta i dels vuitanta principalment com a escriptor, però també com a figura pública, per la defensa dels valors socials de llibertat i justícia i pel compromís amb la llengua i la cultura del seu país.

3.2.3 Aspectes més importants de l'obra teatral de Manuel de Pedrolo (pàg. 212)

18. (pàg. 212)

La paradoxa que s'ha produït en l'acceptació i en la consideració del teatre de Pedrolo és: a pesar que aquest no fos un autor de gran públic i comercial; però, per altra banda, ha tingut sempre bona crítica i és un dels nostres dramaturgs més traduït i citat.

19. (pàg. 212) Resposta oberta.

Proposta de resposta: El gran públic no sol acceptar bé el teatre de l'absurd, i més en la dècada dels cinquanta i dels seixanta, que no estava familiaritzat amb les innovacions i amb tot el que s'apartés del teatre convencional i realista (i en el País Valencià, en el sàinet). En canvi, la crítica ha valorat la valentia d'aquesta dignificació i europeïtzació del teatre català, a més de la perfecció tècnica.

20. (pàg. 212)

Les principals característiques del teatre de l'absurd de Pedrolo són:

- Situacions inicialment absurdes.
- Poca acció.
- Personatges essencialitzats, de vegades innominats i entre els quals falla la comunicació. Habiten en un món tancat, que els separa de manera radical de l'espai exterior i, en aquesta situació, reaccionen de dues maneres: alguns s'hi acostumen i accepten la situació a causa de la por que tenen a tot el que no coneixen; altres es rebel·len i intenten enderrocar els murs de la seua presó i l'escorcollen i l'amiden, però sembla que acaben fracassant.
- Escenografia nua o simple i de vegades al·legòrica, que representa un món tancat.
- Temps i espai inconcrets.

- Llenguatge telegràfic amb repeticions i equívocs...
- Però, amb tot, el desenvolupament de les obres presenta una coherència discursiva de plantejament, nus i desenllaç.

21. (pàg. 212)

El missatge que amaga la tècnica del teatre de l'absurd en les obres de Pedroló és una reflexió filosòfica sobre la condició de l'ésser humà i sobre la llibertat. És més, tècnica i temàtica existencial naixen del compromís social i polític de Pedroló: responen a una acció de denúncia contra la injustícia, contra l'intent de genocidi cultural i polític. Així, el seu teatre es correspon perfectament amb la intencionalitat de la seua obra narrativa, de defensa d'un valors socials i de compromís, cosa que mostra la coherència interna de l'escriptor. També aquest fet té relació amb l'obra estudiada dels autors de postguerra, que cadascun amb les seues peculiaritats, ha denunciat la manca de llibertat i el genocidi cultural i ha apostat per la llengua: els poetes Salvador Espriu, Vicent Andrés Estellés i Joan Brossa; els novel·listes Mercè Rodoreda i Enric Valor; l'assagista Joan Fuster.

3.2.4 Textos (pàgs. 213-214)

22. (pàgs. 213-214)

Lectura silenciosa del text, ja que després hi ha una activitat de lectura dramatitzada.

Comprensió i anàlisi (pàg. 214)

a) Resposta oberta.

Possible enunciat del tema del fragment: La col·laboració dels dos funcionaris en la desaparició de gent de fora del sistema i en la creació de noves formes d'anul·lar el raonament als mateixos funcionaris.

Possible resum: Sore i Filfa comenten la futurible reducció, per part del sistema, de les paraules contingudes en els llibres. Es queixen que el sistema es massa permissiu amb la gent dissident i s'alegren que, a poc a poc, aquesta va desapareixent. Sore ha tingut la idea que encara podrien especialitzar-se més en la tasca absurda que realitzen d'estampar signatures en els munts de paper, ja que cadascú només es dedicaria a una lletra o part d'aquesta de la signatura. Però no vol que ningú se n'assabente perquè no el pugen de categoria, la qual cosa suposaria adquirir responsabilitats (ésser una mica persona).

- b) Sore i Filfa són els noms dels dos personatges. Aquests noms s'assemblen als dels pallassos de circ, la qual cosa pot tenir relació amb el fet que l'obra ha de seguir la posada en escena d'una farsa teatral. Aquest gènere narratiu es caracteritza per representar incidents no quotidians, més enllà de la normalitat, on els actors actuen de manera exagerada, com pallassos del circ, ja que representen personatges extravagants.
- c) Sore i Filfa són dos funcionaris del sistema opressor que es dediquen a estampar firmes en els munts de paper que els arriben. No saben per què han de fer aquesta tasca ni la finalitat. Tampoc no els importa massa; no volen perdre la faena. No tenen família i coneixen ben poca gent: només altres dos funcionaris que els envien els papers. No tenen aspiracions professionals perquè això suposaria adquirir responsabilitats. Per molt aberrant que sembla, estan a favor del funcionament del sistema i hi col·laboren fins i tot matant una dona.
- d) Els dos funcionaris tenen una opinió negativa sobre la gent de fora, és a dir, els qui encara no s'han integrat al sistema, viuen diferent i parlen segons la lògica del raonament, els qui encara la maquinària repressora de la dictadura no ha anihilat.
- e) Sore ha tingut la idea que encara podrien especialitzar-se més en la tasca absurda que realitzen d'estampar signatures en els munts de paper, ja que cadascú només es dedicaria a una lletra de la signatura o, fins i tot, a una part de la lletra. Així, podria treballar més gent dins el sistema. Resposta oberta.
- f) Filfa i Sore parlen amb frases molt senzilles, molt breus; el seu cabal lèxic és reduït i tenen poca capacitat de construir oracions complexes. De vegades, sembla un "diàleg de sords", absurd, perquè no es contesten l'un a l'altre. La gent de fora parla diferent perquè raona, té coses a dir, escolta els altres, no ha estat anul·lada com a ésser humà, manté la seua individualitat.

Resposta oberta.

- g) Podem circumscriure aquest fragment a la varietat dialectal estàndard, així i tot podem observar algun tret de la varietat oriental central; per exemple: la desinència “o” en la primera persona del singular dels verbs de la primera conjugació (“acabo”); la desinència “i” dels present de subjuntiu (“miris”, “senti”).
- h) Resposta oberta.
- i) Resposta oberta.
- j) Resposta oberta.

IV

LES PERSONES I LES LLENGÜES

(pàgs. 215-220)

LA DIVERSITAT LINGÜÍSTICA A ESPANYA I A EUROPA (i II)

4.1 CONEIXEMENTS PREVIS (pàg. 215)

1. (pàg. 215)

1. No, sovint no coincideixen els límits lingüístics i culturals amb els polítics.
2. No, no necessàriament. Recordem el cas del gaèlic irlandès: és cooficial a Irlanda però, des de fa anys, està en procés de minorització. Tot i així, el reconeixement oficial de l'ús d'una llengua i dels drets dels seus parlants és un mitjà molt important dins un procés de normalització.
3. Sí; cf. adés 2.
4. Cal que siga oficial en tot l'estat. Això és el que explica que la situació del català no siga de ple reconeixement dins la Unió Europea: només és oficial en una part d'Espanya.
5. No és veritat; cf. les dades de les pàgines 216 i 217 de llibre de l'aprenent. El català té un estatus (quant al nombre de parlants) mitjà dins la Unió Europea, superior fins i tot al de llengües amb estat.
6. No; cf. les dades de les pàgines 216 i 217.
7. No; es considera una llengua isolada.
8. La traducció és l'eina bàsica per a superar les dificultats que pugués plantejar la diversitat lingüística europea.
9. Efectivament. Els drets lingüístics pertanyen als drets humans essencials: afecten la identitat individual i col·lectiva.
10. No; n'hi ha diversos: el llatí, el ciríl·lic o eslau i el grec. El llatí presenta variacions entre les llengües que el fan servir (*ñ* en l'espanyol; *ç* o *l·l* en català...).

4.2 EUROPA: UN UNIVERS LINGÜÍSTIC (pàgs. 215-217)

4.2.1 La tipologia de les llengües d'Europa (pàgs. 216-218)

4.2.2 La diversitat de situacions sociolingüístiques (pàgs. 218-219)

2. (pàg. 219)

Tasca d'iniciació a la recerca. És una activitat molt rica que implica habilitats comunicatives diverses. Convé plantejar-la amb temps i amb mitjans suficients.

3. (pàg. 219)

És un mitjà per a comprovar les semblances entre llengües d'una mateixa família.

4. (pàg. 219)

Tasca d'iniciació a la recerca. És una activitat molt rica que implica habilitats comunicatives diverses. Convé plantejar-la amb temps i amb mitjans suficients.

5. (pàg. 219)

Tasca d'iniciació a la recerca. És una activitat molt rica que implica habilitats comunicatives diverses. Convé plantejar-la amb temps i amb mitjans suficients.

4.3 LES LLENGÜES DE LA UNIÓ EUROPEA (pàgs. 219-220)

6. (pàg. 220)

Les llengües són el mitjà d'expressió d'una cultura, de l'aportació que ha fet cada societat al patrimoni compartit de la Humanitat, en general, i d'Europa, en particular.

7. (pàg. 220)

L'oficialitat de les llengües dins la Unió Europea assegura que puguin fer-se servir, en un pla d'igualtat, en tots els contextos oficials de l'administració que depenen d'aquesta; assegura, al capdavant, el reconeixement i l'exercici dels drets lingüístics dels parlants d'una llengua en tots els àmbits vinculats amb la Unió. Afecta, per tant, el prestigi i la representació ('creences socials') que comporta cada llengua.

8. (pàg. 220)

La informació és fàcilment accessible a la xarxa; recomanem que s'organitze l'activitat en forma de col·loqui o de debat i que es cloga amb una activitat escrita de síntesi.

9. (pàg. 220)

Resposta oberta.

5.1 PRONÚNCIA: LES CONSONANTS ALVEOLARS FRICATIVES [s] i [z] I AFRICADES [ts] i [dz] (pàgs. 221-226)

1. (pàg. 222)

	sord	sonor
a [a]		X
b [b]		X
g [g]		X
p [p]	X	
t [t]	X	
e [e]		X
r [r]		X
n [n]		X
q [k]	X	

2. (pàg. 222) El professorat pot pronunciar aquestes paraules primer i després acompanyar l'alumnat en l'activitat.

3. (pàg. 222) [1. braç, 2. ascensor, 3. sempre, 4. casa, 5. gossa, 6. escena, 7. impressió, 8. fusta, 9. façana, 10. cervesa, 11. posar, 12. zinc (material de construcció), 13. rosa, 14. cosa, 15. enfonsat, 16. aquí, 17. saleta, 18. passadís, 19. tristesa, 20. analitza]

	Sona [s] sorda	Sona [z] sonora
1.	X	
2.	X	
3.	X	
4.		X
5.	X	
6.	X	
7.	X	
8.	X	
9.	X	
10.		X
11.		X
12.		X
13.		X
14.		X
15.		X
16.	X	
17.	X	
18.	X	
19.		X
20.		X

4. (pàg. 223) [2. realitzar, 3. harmonitzar, 4. bellesa, 5. tristesa, 6. dosi, 7. onze, 8. destresa, 9. colze, 10. passar, 11. comissió, 12. peresa, 13. dissabte, 14. desembre, 15. cosí, 16. funció]

	A	B
Parell 1		X
Parell 2	X	
Parell 3	X	
Parell 4		X
Parell 5	X	
Parell 6		X
Parell 7		X
Parell 8	X	
Parell 9	X	
Parell 10	X	
Parell 11		X
Parell 12	X	
Parell 13	X	
Parell 14	X	
Parell 15		X
Parell 16	X	

5. (pàg. 223)

- a) amorosa, possibilitat, ascensor, pissarra, cendra, caçador, pesat, pensar, cos, solitud, cosa, dansa, pertinença, pasta, asimetria, capaç
- b) s, ss, sc, c, ç
- c) La [s] sorda s'escriu:
- s en qualsevol posició, llevat de quan es troba entre vocals:
 - ▶ a principi de mot: solitud, sol, sardina...
 - ▶ a final de mot: cos, pas, autobús...
 - ▶ després de consonant: pensar, dansa, persa...
 - ▶ abans de consonant: pasta, vespa, patisca...
 - ▶ en posició intervocàlica després dels prefixos a-, ante-, bi-, contra-, entre-, homo-, multi-, sobre-, supra-, tetra-: asimetria, homosexologia, contrasentit...
 - ss entre vocals: possibilitat, pissarra, expressió...
 - sc en les paraules següents: ascensor, ascens, piscina, consciència, escena, ressuscitar...
 - c (davant les vocals e, i) en qualsevol posició, llevat de final de paraula: cendra, cinc, cigonya...
 - ç (davant les vocals a, o, u) en qualsevol posició llevat de principi de paraula: caçador, pertinença, capaç, forçut, calçot...

6. (pàg. 224)

- a) zoo, pinzell, colze, casa, resar, paciència, assassinat, endinsar
- b) z i s
- c) La [z] sonora s'escriu:
- s
 - ▶ entre vocals: casa, resar, cervesa, desembre...
 - ▶ després de consonant en les paraules compostes amb els grups dins, fons i trans: endinsar, enfonsar, trànsit...
 - z en qualsevol posició: zoo, pinzell, colze, jazz...

7. (pàg. 224)

pinça	>	perquè sona [s] sorda i es pot escriure ç perquè aquesta grafia pot aparèixer en qualsevol posició davant a, o, u.
abús	>	perquè sona [s] sorda i la grafia s pot aparèixer a final de mot.
iniciar	>	perquè sona [s] sorda i la grafia c pot aparèixer en qualsevol posició davant i, e.
passada	>	perquè sona [s] sorda i va entre vocals.
llapis	>	perquè sona [s] sorda i la grafia s pot aparèixer a final de mot.
pedaç	>	perquè sona [s] sorda i la grafia ç pot aparèixer a final de mot.
ascendir	>	perquè sona [s] sorda i la grafia sc apareix en aquest tipus de mot.
camisa	>	perquè sona [z] sonora i es representa s entre vocals.
dansa	>	perquè sona [s] sorda i la grafia s pot aparèixer després de consonant.
zebra	>	perquè sona [z] sonora i la grafia z pot aparèixer a principi de mot.
pinzell	>	perquè sona [z] sonora i la grafia z pot aparèixer després de consonant.
posar	>	perquè sona [z] sonora i es representa s entre vocals.
enfonsar	>	perquè sona [z] sonora i es representa s després de consonant en les paraules compostes amb els grups dins, fons i trans
tristesa	>	perquè sona [z] sonora i es representa s entre vocals.

8. (pàg. 224) arròs, civil, vèncer, recitar, negació, vicesecretari, naixença, posició, contrasentit, cíclic, trossos, sabata, dolç, felicitat, mesclar, defensa, suc, heterosexual, impressió, telesèrie, llapis, cendra, benvolença, masmorra, tassa, ascensor, escena.

9. (pàg. 224) pinzell, rosa, colze, un home pensant, casa, un transatlàntic, una dona amb cara de tristesa, persiana, desembre, una zebra

10. (pàg. 225)

- a) En tots els casos és sorda
- b) 1) *les portes de l'ascensor.* sorda / sonora
 2) *Marc ha sigut capaç d'eixir-ne.* sonora
 3) *com si s'acabés el món.* sonora
 4) *jo darrere un gos que corria.* sorda
 5) *l'he seguit fins a la porta.* sonora
 6) *les quals estaven.* sonora
 7) *decorades amb vidres de colors diversos.* sonora / sonora / sonora
 8) *La teulada és de zinc.* sonora

11. (pàg. 225) a) [1. cares alegres, 2. cares pacients, 3. cases singulars, 4. cases antigues, 5. els hòmens, 6. els pares, 7. passos petits, 8. passos llargs, 9. dos amics, 10. dos coneguts]

	sona [s] sorda	sona [z] sonora
1		X
2	X	
3	X	
4		X
5	X	
6		X
7	X	
8		X
9		X
10	X	

b) (pàg. 226)

	sona [s] sorda	sona [z] sonora
alguns amics		X
peres passades	X	
tres exemples		X
dos combats	X	
amics majors		X
parents llunyans		X
perles cares	X	
dones perfectes	X	
dos jocs		X
pomes roïnes		X

12. (pàg. 226)

1. <i>cares alegres.</i> sonora	6. <i>els pares.</i> sorda
2. <i>cares pacients.</i> sorda	7. <i>passos petits.</i> sorda
3. <i>cases singulars.</i> sorda	8. <i>passos llargs.</i> sonora
4. <i>cases antigues.</i> sonora	9. <i>dos amics.</i> sonora
5. <i>els hòmens.</i> sonora	10. <i>dos coneguts.</i> sorda

13. (pàg. 226) Aquesta activitat es fa en parelles.

14. (pàg. 226)

- a) *pots fer-ho*. sorda
- b) *tots pensen igual*. sorda
- c) *pots de confitura*. sonora
- d) *tots alegres*. sonora

15. (pàg. 226) Aquesta activitat es pot fer en parelles.

5.2 MORFOLOGIA. CONJUGACIÓ VERBAL IRREGULAR. USOS DE L'IMPERATIV

(pàgs. 227-230)

16. (pàg. 227)

Indicatiu	Subjuntiu
present: comparteix, somies, poso, dorm, estire, me-reix	present: bata, faça, partisca, estire, coneguem, vulguis
futur: vendré,	
perfet: he dut, hem patit,	perfet: hàgem fos
passat (simple o perifràstic): fiu, donà, va caldre	passat (perifràstic): vaja sofrir
imperfet: fonia, ocorria, rebia, sonàveu,	imperfet: cantessen, collira
condicional simple: rebríem, rompria	
plusquamperfet: havia resolt,	plusquamperfet: haguera rist, haguessin tret
condicional perfet: hauria partit,	
passat anterior: hagué molt, va haver pujat	

17. (pàg. 227)

- en tercera persona del singular: *Ell, quan viatja a l'estranger, s'allotja al lloc més extravagant; però tanca les portes amb pany i clau i amaga els objectes de valor.*
- en primera persona del plural: *Nosaltres, quan viatgem a l'estranger, ens allotgem al lloc més extravagant; però tanquem les portes amb pany i clau i amaguem els objectes de valor.*
- en pretèrit imperfet: *Jo, quan viatjava a l'estranger, m'allotjava al lloc més extravagant; però tancava les portes amb pany i clau i amagava els objectes de valor.*
- en passat simple: *Jo, quan viatgí a l'estranger, m'allotgí al lloc més extravagant; però tanquí les portes amb pany i clau i amaguí els objectes de valor.*
- en català oriental: *Jo, quan viatjo a l'estranger, m'allotjo al lloc més extravagant; però tanco les portes amb pany i clau i amago els objectes de valor.*

18. (pàg. 228)

començat, comence, començo, comencí, etc.; tocat, toque, toquí, toco, toquem, etc.; acaçat, acaço, acace, acaça, etc.; forçat, force, forço, forcem, forcí, etc.; pengem, penge, penja, penjo, pengí, etc.; puge, pugí, pujo, pujava, etc.; fabricava, fabrique, fabrico, fabrica, etc.; trencada, trenque, trenca, trenco, trenquí, etc.; passejar, passege, passeio, passegem, passegí, etc.

19. (pàg. 228)

Parlem fort	Jo parle fort	No m'agrada que par- les fort	Ells parlen fort	Parla fort, per favor!
Collim roses cada matí	Cull	Culls	Cullen	Cull
Llegim el diari de vesprada	Llig (o llegisc)	Lliges (o llegeixes)	Lligen (o llegeixen)	Llig
Ens engolim el bocí sense mastegar	Engul (o engolisc)	Enguls (o engolei- xes)	Engulen (o engolei- xen)	Engul (o engoleix)
Cosim el botó sense didal	Cus	Cuses	Cusen	Cus
Fregim la carn amb poc d'oli	Frig (o fregisc)	Friges (o fregeixes)	Frigen (o fregeixen)	Frig (o fregeix)
Ens morim d'enveja	Muir (o moro)	Mors	Moren	Muir (o mor)
Tossim sense tapar- nos la boca	Tus	Tusses	Tussen	Tus

En present d'indicatiu i subjuntiu i en imperatiu, les formes rizotòniques, és a dir, les que tenen l'accent en l'arrel del verb (1a, 2a, 3a i 6a) experimenten un canvi vocàlic: [e] passa a [i], [o] passa a [u], [o] pot passar a [ui].

20. (pàg. 228)

No feia esport mai. Sempre em deien que era bo i em treien de polleguera. Jo venia de la faena i queia al sofà de manera fulminant: hi jeia deu minutets. Després m'asseia a la butaca i sopava. No exclòia de la dieta greixos i dolços. Em reia dels que movien massa els músculs. Novament al sofà veia gitat a la televisió programes destrellatats. Duia anys amb aquest ritme i no m'havia passat mai res.

21. (pàg. 228). Exercici de consulta.

22. (pàg. 228)

Escriu versos. Bec vi. Molc café. Fonc el gel amb l'escalfor del teu alé. Aprenc lliçons. Conec gents. Córrec món i òbric les ments. Òmplic de vida tots els racons. No puc plorar. Duc el timó. Trac (o trec) d'allà on no es pot. Moc les muntanyes. Vinc carregat. Ric amb rialles de mel i sucre. Tinc fantasies. No dec diners. Ric tots els dies. Coc pa en el forn. No puc parar. Caic a última hora cruixit al llit. Estic baldat dels peus al pit. Però somie escriure versos, beure vi, moldre café, fondre el gel amb l'escalfor del teu alé.

23. (pàg. 229)

La velar se sonoritza seguida de vocal:

moc, moga, moguem, moguí, mogut...

crec, crega, creguem, creguí, cregut...

puc, puga, puguem, poguí, pogut...

ploga, ploguen, plogué, plogut...

La velar es manté sempre sorda:

nasc, nasca, nasquem, nasquí, nascut...

visc, visca, visquem, visquí, viscut...

isc, isca, isquem, isquí, (eixit)...

24. (pàg. 229)

Jo fui allà el dia de la festa. Ho viu tot. Fou (o fon) un goig. Anna no ho véu (o veié) en directe però, per sort, ho enregistrí i ho véu (o veié) un altre dia. Tu no feres l'esforç de venir i també t'ho perderes. No veres (o veieres) la festa més ben organitzada de la història del poble. Fores un poc... bé, deixem-ho córrer...

25. (pàg. 229)

a) sàpia, faça;	e) vaja, veja;
b) càpia;	f) vaig, faig;
c) vulgues;	g) veig; cabre
d) vull, sé;	

26. (pàg. 229)

duia, tinc, fa, vine, està, vull, diu, veig, seu, sec, és, devia, deu, viu, tindré, mou.

27. (pàg. 230)

En l'imperatiu afirmatiu, la segona persona del singular coincideix amb la tercera persona del singular del present d'indicatiu (*canta, encén, llig o llegeix, parteix*), la segona persona del plural coincideix amb la segona persona del plural del present d'indicatiu (*canteu, enceneu, lleigu, partiu*). La resta de formes de l'imperatiu afirmatiu i totes les del negatiu coincideixen amb les corresponents del present de subjuntiu.

28. (pàg. 230)

a) digues;	f) sigueu;
b) digueu;	g) veges;
c) estigues;	h) vegeu;
d) estigueu;	i) sàpies;
e) sigues;	j) sapieu.

29. (pàg. 230)

fes / vés / dus (o du) / tin (o tingues) / intervín (o intervén) / digues / vine.

30. (pàg. 230)

La segon persona del plural de l'imperatiu del verb *tenir* pren la forma *teniu* si no va seguit de cap complement i pren la forma *tingueu* si hi segueix algun complement. La segona persona del singular de l'imperatiu del verb *dir* pren la forma *digues* si es fa servir sense pronoms febles, mentre que s'utilitza *dis* en cas contrari.

31. (pàg. 230)

vine, veniu / atura't, atureu-vos / seu, seieu.

5.3 SINTAXI. LES ORACIONS SUBORDINADES ADJECTIVES (pàgs. 230-233)

32. (pàg. 231)

- subordinada substantiva;
- subordinada adjectiva;
- subordinada substantiva;
- subordinada adjectiva;
- subordinada substantiva;
- subordinada adjectiva.

33. (pàg. 231)

- un gos que corria...: subordinada adjectiva;
- sembla que algú ha forçat...: subordinada substantiva;
- la façana, que està molt deteriorada...: subordinada adjectiva;
- la gent que ja no hi és...: subordinada adjectiva;
- el menjador i la saleta, que estan comunicats...: subordinada adjectiva;
- cosa que devia...: subordinada adjectiva;
- en el moment que he posat...: subordinada adjectiva;
- fa anys que no hi viu...: subordinada de caracterització encara no aclarida actualment. S'especula amb la possibilitat que siga una subordinada substantiva o adverbial.

34. (pàg. 231)

- a) subordinada adjectiva de relatiu especificativa (només alguns treballadors va ser acomiadats, justament els que van dirigir les mobilitzacions);
- b) subordinada adjectiva de relatiu explicativa (tots els treballadors van ser acomiadats).

35. (pàg. 231)

- la façana, que està molt deteriorada...
- el menjador i la saleta, que estan comunicats...
- que estan comunicats, cosa que devia.

36. (pàg. 232)

- a) He instal·lat el programa que vaig trobar en el seu web personal;
- b) Les llavors que vam comprar a Amsterdam han germinat;
- c) Transmetré als inversors la informació que alguns volen filtrar a la premsa;
- d) Has de buscar el substantiu que fa d'antecedent.
- e) L'horari que hem elaborat beneficia tot el personal.

37. (pàg. 232)

- a) Va rebre una atenció sense la qual no se n'hagués pogut eixir;
- b) Aquell equip és un rival històric davant del qual no han aconseguit mai cap victòria;
- c) Li fa pesa respondre, cosa que és un problema per al grup;
- d) Viu en la casa on (en què, en la qual) es diu que hi ha fantasmes;
- e) Et parle d'un país l'orografia del qual és la més abrupta del continent;
- f) La noció a què (o a la qual) és massa complexa.

38. (pàg. 233)

Les finestres, les quals (subjecte) estaven decorades amb vidres de colors diversos, ara deixen passar l'aire lliurement. És una clàusula subordinada adjectiva explicativa. S'hi pot fer servir també *que*.

En una casa en què (complement de règim) fa anys que no hi viu ningú. Amb preposició, cal usar el relatiu *què* (o *la qual*).

39. (pàg. 233)

a) incorrecta (en la qual, en què, on);	g) correcta;
b) correcta;	h) correcta.
c) incorrecta (del qual, de què);	
d) incorrecta (amb els quals, amb què);	
e) correcte;	
f) incorrecta (contra les quals);	

5.4 LÈXIC. LA INTERFERÈNCIA LINGÜÍSTICA (pàgs. 233-235)

40. (pàg. 234)

En acabant de sopar m'he assegut (o he pres cadira) a la còmoda butaca de la sala. M'adone que he deixat el barret (o capell) damunt el tendur (o la taula braser). A través dels vidres del balcó veig plovisquejar lentament. L'enllumenat del carrer, d'una grogor insulsa i greixosa, posa sobre el finestral una blancor de baf espectral. Circula poca gent. El soroll d'uns socs sobre la vorada (o rastell) o travessant tolls (o bassals) sobre la vorera malmesa em recorda nits de plenitud de la meua infantesa passada en l'aridesa de les terres d'Osca. Els raigs de les caneleres del teulat (o de la teulada) cauen monòtonament. Encenc un cigarret amb l'encenedor que m'he trobat aquest matí al parc. Se sent el futbol a través del barandat (o l'envà). A cal costat –quin luxe d'apartament–, el televisor de quaranta-dues polzades és el centre de l'univers. Em fa peresa posar-me una copa. A més, no tinc glaçons (o terrossets de gel). En comptes d'això pense que em prepararé unes gambes amb all sobre llit de pasta fullada i cogombres. Congelades, això sí. Aquests dies de vaga al magatzem la nevera és buida. Quin fàstic, tant de bo vingués ja Verònica d'Oriola! Es retarda massa. Açò ja passa de la ratlla! El seu cap no pot abusar així d'una dona novençana. Sempre paga els plats trencats la mateixa: l'alacantina. Com tu coneixes la comarca i ets una fera, doncs... Goooo! Pare l'orella, no aconseguisc saber quin davanter diu la tele que ha avançat l'equip alemany. El meu veí deu estar suant la cansalada. Quin disgust. Al cap d'una estona (o al cap d'un moment), sent la tornada de l'himne del Barça. Deu haver acabat el partit. La pluja no atura. Ja se sap, per l'abril cada gota en val mil. De sobte s'il·lumina la cambra (o l'habitació), un llamp seguit d'un gran tro, la bombeta (o la pereta) que parpelleja, la negror m'envolta, els meus ulls encara no són de gat... no puc... agg!!! escriure més...

41. (pàg. 234)

portes, ascensor, porta, casa, pany, façana, finestres, vidres, teulada, arquitectura, sòl de terra, rebedor, passadís, llums, cuina, escala, esglaó, replanell, menjador, saleta, llar de foc, ximenera, prestatgeria, magatzem, garatge, barana.

42. (pàg. 234)

els fonaments d'una casa una frontissa l'espiera el rebost la llàntia
les teules els focs el sòcol l'aixeta

43. (pàg. 235)

[pestell, cotxera, envà, terrassa, picaporta, trespol, escaló, endoll, estora]

N	Y	A	A	U	O	R	M
P	E	S	T	E	L	L	M
C	N	S	R	T	A	L	E
O	V	A	O	R	C	O	S
T	A	R	P	E	S	D	T
X	Z	R	A	S	E	N	O
E	Q	E	C	P	L	E	R
R	P	T	I	O	I	X	A
A	O	T	P	L	S	S	N

44. (pàg. 235)

- Sentia parlar els veïns a través del tabic* (*tabic> envà, barandat)
- No camines descalç pel piso, que està molt fred* (*piso> sòl de terra, terra)
- Has deixat l'aseo fet un femer! Arreplega-ho tot ara mateix!* (*aseo> servei, lavabo)

- d) Tens el mòbil damunt la mesita de l'habitació (*mesita > tauleta)*
- e) Haurem de guardar la bicicleta al trastero (*trastero > traster)*
- f) Hem afegit a l'habitació una cama nido per als convidats (*cama nido > llit niu)*

45. (pàg. 235)

iglú, cabana, gratacels, barraca valenciana, bloc de pisos, cova

46. (pàg. 235)

- a) Posar nerviós a algú, fer-lo enfadar molt, molestar-lo.*
- b) Peça amb un ull en què entra i recolza el piu o l'eix sobre el qual gira la fulla d'una porta, d'una barrera, etc.*

La **cohesió textual** és la manera com s'articulen els elements que conformen el text. En aquesta unitat, tractarem els **mecanismes de referència**, la **connexió**, la **modalitat** oracional, la **modalització** i la **impersonalització**.

En l'apartat de LITERATURA ens ocupem del període que va dels **anys setanta** fins a l'**actualitat**. Entre el 1975 i l'actualitat, la nostra literatura s'ha fet ressò de la **pluralitat**, i de la tendència generalitzada al canvi, a l'**evolució**. Les nostres lletres han recuperat el to i el ritme, a més a més de la **qualitat**, en pràcticament tots els gèneres. En aquesta unitat ens n'ocupem de la poesia i del teatre. Focalitzem la mirada en indiscutibles referents de la poesia i del teatre com són les figures de Miquel Martí i Pol i de Josep Maria Benet i Jornet.

Pel que fa als aspectes sociolingüístics de la llengua del capítol LES PERSONES I LES LLENGÜES ens centrem en el **canvi lingüístic** i en especial en la generació de mots nous o **neologismes**.

En l'apartat de PARAULES estudiem les **consonants líquides**, les **formes no personals del verb**, les **subordinades adverbials** i en fem un tast de **fraseologia**.

CONTACTE

(pàgs. 236-237)

EXERCICIS D'ESTIL

Activitats d'expectativa que pretenen connectar amb coneixements previs. Com que afecta continguts ja vistos en cursos anteriors i que ampliarem en aquesta mateixa unitat (apartat II), us suggerim que formeu petits grups i que poseu en comú en gran grup els acostaments i produccions dels alumnes.

1. (pàg. 236)

Partim de la lectura de dues versions dels cèlebres *Exercicis d'estil* (1947) de Raymond Queneau (Le Havre, 1903-París, 1976), que presenten un alt grau de desestructuració, és a dir, de poca cohesió. Demanarem al nostre alumnat que oralment intuïska el fil argumental que se'ns narra. Un membre de cada grup explicarà quins elements li permeten inferir o li dificulten la comprensió del significat del text.

2. (pàg. 249)

Ara, amb l'ajuda dels textos anteriors i les indicacions a peu de pàgina han de completar una tercera versió que explicita l'argument de manera ben cohesionada un text narratiu. En haver posat el resultat en comú, obrirem una reflexió sobre la importància de la cohesió.

Si ho creiem convenient, podem fer-los cinc cèntims sobre l'obra i la figura de Raymon Queneau.

COMUNICACIÓ

(pàgs. 238-247)

LA COHESIÓ TEXTUAL (I)

En l'apartat COMUNICACIÓ d'aquesta unitat VI introduïm la **cohesió textual**, que continuarem estudiant també en la unitat VII. La cohesió constitueix la part de l'anàlisi textual més directament relacionada amb la gramàtica. Els punts relatius a aquest tema seran: els **mecanismes de referència**, la **connexió**, la **modalitat oracional** i la **modalització** i la **impersonalitat**.

2.1 MECANISMES DE REFERÈNCIA (pàgs. 238-240)

L'objectiu d'aquest apartat és copsar les diferents formes d'establir relacions de referència entre distintes paraules o enuncisats dins un text. Ací estudiarem els mecanismes de referència classificats des del punt de vista funcional, atenent a la seua categorització, en sintacticosemàntics i lèxics.

2.1.1 Mecanismes referencials cap a fora del text (pàg. 239)

Aquest punt mostra els distints tipus d'elements que serveixen per a relacionar un element textual amb el seu context.

2.1.2 Mecanismes referencials cap a dins del text (pàgs. 239-240)

Aquest punt mostra els distints tipus d'anàfores, és a dir, elements textuais que serveixen per a remetre a una altre element expressat en el text.

1. (pàg. 240)

- a) Anàfora, utilitzant un mot genèric: *fet que*. Determinació, amb els articles *la*, *els*.
- b) Substitució pragmàtica, on la referència al Marroc es fa a través del sintagma *país del Magrib*, expressió que demana un coneixement enciclopèdic (en concret, geogràfic). Anàfora, utilitzant un demostratiu: *aquest*. Determinació, amb articles determinats.
- c) Dixi temporal: *quan*. Dixi personal, utilitzant morfemes verbals: *decidí*. Anàfora, amb pronoms: *-li-la*. Determinació, amb l'article *la*.
- d) Catàfora, utilitzant pronoms: *-li-la*. Dixi personal, amb morfema verbal: *volia*. Determinació, amb l'article *la*.
- e) Dixi, utilitzant un demostratiu: *aquestes*. Anàfora, utilitzant pronoms: *n'hi*. Determinació, amb l'article *l'*.
- f) Dixi personal, utilitzant un morfema verbal: *he*. Dixi d'espai, amb un adverbi: *ací*. El·lipsi o anàfora zero (després del mot *com*, s'elideix el fragment «*eixiràs d'ací?*»). Determinació, amb l'article *la*.
- g) Dixi personal, utilitzant un morfema verbal: *explicarem*. Dixi discursiva, utilitzant l'expressió *més avall*. Dixi, utilitzant un demostratiu: *aquest*.
- h) Anàfora, amb pronoms, dos casos: *quí*, *les*. Dixi temporal: *ara*. Dixi personal, utilitzant morfemes verbals, pronoms i possessius: *sé*, *ha*, *tinc*, *mire*, *me*, *ma*. Anàfora, utilitzant el demostratiu: *això*.
- i) Dixi social, utilitzant fórmules de tractament: *Molt Excel·lent Senyor, Il·lustres Senyores i Senyors*. Determinació, amb l'article *la*.
- j) Substitució hiperonímica, on la referència als autobusos es fa a través d'un hiperònim *vehicles*. Dixi, utilitzant un demostratiu: *aquests*. Determinació, amb l'article *els*. Dixi temporal: *quan*. Dixi personal a través d'un morfema verbal: *hem*, *estan*.
- k) Dixi personal, utilitzant el pronom *vosaltres*. Anàfora utilitzant un pronom: *en*. Determinació, amb articles determinats: *els*, *la*. Dixi personal, utilitzant el possessiu *la vostra*.
- l) El·lipsi del mot *carta*. Dixi social, utilitzant un pronom (*us*) i un morfema verbal (*heu*). Dixi personal, utilitzant un morfema verbal: *notifique*.
- m) Determinació, amb l'article *el*. Anàfora, utilitzant un pronom: *ho*. Dixi personal, utilitzant morfemes verbals: *sé*.
- n) Dixi d'espai amb l'adverbi: *ací*.

2.2 LA CONNEXIÓ (pàgs. 241-242)

Exposem ací el concepte i el paper de la connexió en la construcció del text.

2.2.1 Classificacions de connectors (pàgs. 241-242)

L'objectiu d'aquest punt és que els alumnes reconeguen els distints tipus de connectors, expressió de distintes categories sintàctiques i de distints aspectes cognitius.

2. (pàg. 242)

Hi trobem:

- a) – Connectors especificatius:
 - Connectors additius: *i, a més*
 - Connectors disjuntius: *no sols... sinó també...*
 - Connectors de contrast: *malgrat que...*
- Connectors que estructurin la informació:
 - Per a aclarir o explicar i per continuar: *És més*
 - Per exemplificar: *per exemple...*
 - Per recapitular o concloure: *Això indica...*
- La conjunció *que* com a nexa completiu i com a pronom relatiu.
- Signes gràfics: (ús profús de les cometes (") i dels parèntesis) i recursos gràfics (lletra negreta en títol i subtítols, cursiva en els noms de les publicacions, majúscula del peu de foto).

2.3 LA MODALITAT ORACIONAL (pàgs. 243-244)

Aquest punt mostra el repertori de possibilitats quant a l'actitud que pren l'emissor cap a un determinat enunciat (de certesa, dubte...), distingint entre la modalitat d'enunciació i d'enunciat.

3. (pàgs. 243-244)

A partir de la lectura expressiva de les intervencions dels interlocutors de l'entrevista els farem notar la relació estreta que hi ha entre la modalitat oracional i les intencions comunicatives.

4. (pàg. 244)

Per exemple hi entre altres les següents:

- **Enunciatives afirmatives:** *És sens dubte un dels millors bateries...; Vaig començar amb Kartutx...*
- **Enunciatives negatives:** *mai no hauria pogut imaginar que havia d'arribar a muntar...; No hi va haver un motiu concret. No va ser una qüestió política.*
- **Interrogatives:** *–Per què vas triar la bateria com...; –Quan vas començar a tocar la bateria, pensaves...*
- **Dubitatives:** *Bé, supose que... supose que.*

5. (pàg. 244)

Els demanem ací que interpreten les intencions comunicatives d'un text oral i que transcriuen adequadament la modalitat oracional del text que han escoltat.

2.4 LA MODALITZACIÓ I LA IMPERSONALITAT (pàgs. 244-247)

S'introdueix l'expressió de la subjectivitat o modalització, utilitzant la divisió en els conceptes gramaticals que hi poden concórrer.

Les tres activitats que es presenten es basen en textos de molt distinta etiologia, que s'utilitzaran, mitjançant la proposta de preguntes pautades, per a reconèixer com es fa palesa la modalització i la impersonalitat en diferents tipus de text.

6. (pàg. 246)

- Sí: un díctic personal en forma de morfema verbal (*vols*).
- No n'hi ha.
- Sí: un díctic en forma de pronom (*em*), un verb d'opinió (o performatiu: *sembla*) i un adjectiu valoratiu (*sinistra*).
- No n'hi ha.
- Sí: una crida al receptor (*alerta*), amb un to exclamatiu (!) i un adjectiu valoratiu (*miserable*).
- Sí: ironia, perquè diu que no li agrada la cervesa i, en realitat, vol dir que li agrada molt. A més a més, el quantificador *només* també és irònic, perquè cinquanta pots de cervesa per a una nevera domèstica són realment molts pots.
- Sí: perífrasi d'obligació (*cal que*).
- Sí: un díctic en forma de morfema verbal (*penses, estàs*) i de pronom (*te*) i una pregunta retòrica (realment, està dient-li que se n'està passant, sense preguntar-li-ho).
- Sí: ús d'un quantificador subjectiu (*massa*).
- Sí: un quantificador subjectiu (*només*).

7. (pàg. 246)

- Activitat de recerca amb diccionari.
- La necessitat de defensar la igualtat entre les llengües.*
- Entre els recursos modalitzadors hi ha:
 - **Perífrasis d'obligació:** *cal reconèixer, cal fer, ha de fer, ha d'assumir, caldrà bastir, haurem d'aprendre, haurem d'aprendre, haurem de lluitar.*
 - **Verbs valoratius:** *reconèixer, amaga, adduir, esclafar, sigui superada, implica, captenen, admetre, es-talviar-nos.*
 - **Verbs que expressen sentiments de l'emissor:** *podrà, és, sóc, permès, són, som, podem, resistir, lluitar.*
 - **Substantius valoratius:** *diversitat, unitat, esclat, riquesa, dret, raons semblants, realitat, límits, apostes, utopia, igualitarisme, humanisme, educació, tolerància, marge, gust, excentricitats, envit, reticència, tresor, evolució, fletxa, camí, aixopluc, tensió, simplismes, esquemes, maniqueisme, prejudicis, persuasions, poder, gracilitat, cants de sirena.*
 - **Adjectius valoratius:** *pregona, humana, legítimes, lacerants, integradora, bo, seu, generosos, esmolada, bipolars, mala, aliena, dolces, lúcids, lliures.*
 - **Adverbis valoratius:** *mai, graciosament, mentrestant.*
 - **Expressions quantitatives subjectives:** *més, molt.*

Es tracta d'una modalització molt acusada, on l'autor utilitza constantment les perífrasis d'obligació, juntament als altres recursos esmentats, per a orientar la conducta del lector.

d) Modalitats oracionals

Declarativa o afirmativa: *La "tolerància" implica que jo sóc bo de debò i que els altres, que es captenen al marge de la meua norma, els és permès graciosament de viure al seu gust, perquè som tan generosos que fins i tot podem permetre les excentricitats.*

Imperativa: La resta del text.

8. (pàg. 247)

a) Entre els recursos de modalització hi ha:

Díctics personals: *et garantim, oferint-te.*

Substantius valoratius: *tranquil·litat, atenció, llar, qualitat, professionals, confiança (usats amb intencions de modalització pels valors positius que s'hi associen), possibilitat, col·laboració.*

Verbs valoratius: *entén, coneix, treballem, oferint-te, realitzar, garantim, només pot oferir.*

Adjectius valoratius: *millors, reglamentària.*

Quantificadors subjectius: *ningú no, només.*

La part icònica ens mostra la curosa atenció del professional cap al producte, al bell mig mateix de casa (nostra). Aquest és el valor que es transmet i que contribueix a la modalització del conjunt.

b) Modalitat oracional: és completament enunciativa. S'han de destacar les dues enunciatives negatives inicials que reforcen el missatge de seguretat absoluta que es vol transmetre.

c) i d) Resposta oberta.

L I T E R A T U R A

(pàgs. 248-260)

LA LITERATURA ACTUAL: POESIA I TEATRE

1. (pàg. 248)

Segons el *Diccionari valencià*, Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació i Ciència i l'editorial Bromera, les accepcions que més s'adiuen al significat de les frases esmentades són:

- **referència:** *Indicació feta en un text, aclarida sovint per una nota i mitjançant la qual hom remet a un altre text, d'una altra obra o de la pròpia obra de què es tracta, sobretot si hom no en fa la citació.*
- **referir:** *Atribuir a una cosa una relació de dependència, de subordinació, etc., amb una altra.// Tenir, una cosa, una relació de dependència, de subordinació, etc., amb una altra.*

2. (pàg. 248)

Aquestes accepcions tenen relació amb el concepte "referència" que hem estudiat en l'apartat COMUNICACIÓ perquè estableixen una relació de dependència, de connexió, entre dos elements.

3. (pàg. 248) Resposta oberta.

3.1 LA POESIA (pàgs. 248-254)

3.1.1 Característiques generals (pàgs. 248-249)

4. (pàg. 249)

És bastant difícil diferenciar grups o tendències en la poesia d'aquests anys ja que molts escriptors han anat replantejant-se la seua estètica a mesura que consolidaven la seua obra. També la gran varietat de tendències i propostes estètiques dificulta aquesta diferenciació.

3.1.2 L'escriptor: Miquel Martí i Pol (pàgs. 250-254)

5. (pàg. 250) Resposta oberta

6. (pàg. 251)

- a) *Anys de joventut i Realisme històric* (anys 60 i 70): compromís del poeta amb els seus i els de la seua classe social: *El poble* (1966), *La fàbrica* (1972)
- b) L'enclaustrament
- c) Obertura, cant a la vida i reflexió cívica
- d) Maduresa vital
- e) Vellesa

7. (pàg. 251)

Resposta oberta.

8. (pàg. 251)

Comprensió i anàlisi (pàgs. 252-253)

- a) Sembla que la decepció que sent el poeta s'ha d'associar a la situació política de Catalunya, es especial a la decepció després de les expectatives que es van despertar al seu país amb l'arribada de la democràcia i la possibilitat de recuperar l'autogovern, les institucions polítiques pròpies i la identitat política pròpia.
- b) Fa referència als polítics i personalitats importants d'aquella etapa històrica, que tenien responsabilitats públiques. Com hem comentat, les expectatives polítiques que s'havien generat en la societat foren moltes i els polítics (els taumaturgs que són persones que diuen que són capaces d'endevinar el futur) van fer promeses que no van poder acomplir.
- c) Fa referència a:
S'han trencat les esperances de Catalunya de convertir-se políticament en una nació.
- d) És un missatge positiu i realista.
- e) Continuar endavant lluitant pels drets del seu poble.
- f) "Cridem qui som i que tothom ho escolti".
- g) "El poeta reclama als seus conciutadans tenacitat, solidaritat, resistència i esperit de lluita per a continuar la construcció del país"
- h) Són versos decasíl·labs sense rima. Són versos de gran tradició en la literatura clàssica i s'anomenen estramps. Jordi de Sant Jordi i Ausiàs March els van conrear.
- i)
 - **Concisió i simplicitat.** Vocabulari de la vida quotidiana com jersei, agulla, corbata, carrer
 - **Senzillesa.** Estructures unides per la conjunció copulativa i: i em poso a apedaçar; I som on som; més val saber-ho i dir-ho
 - **To discursiu i descriptiu.** Plasmació d'emocions i sentiments: De res no ens val l'enyor o la complanta, ni el toc de displicent malenconia que ens posem per jersei o per corbata quan sortim al carrer.
 - **Poesia lligada al seu temps històric i a les seues experiències vitals:** Adverbis o locucions adverbials temporals com "ara mateix"
 - **Reflexió cívica.** Alternança jo/nosaltres: Ara mateix enfilo aquesta agulla// I som on som; més val saber-ho i dir-ho. Ús d'imperatius dirigits a la societat civil: Cridem qui som.
 - **Món metafòric ric i complex.** Taumaturgs insignes, enfilo aquesta agulla, camí d'angoixa i de silenci...
 - **Compromís de solidaritat i afirmació nacional.** En els versos següents podem trobar aquest compromís: "Posem-nos dempeus altra vegada i que se senti la veu de tots, solemnement i clara. Cridem qui som i que tothom ho escolti".
 - **Importa el temps present, el futur és incert.** Predomini dels temps verbals en present i en imperatiu: enfilo, dic, em poso, som on som...
- j) Exemples de mecanismes de referència cap a fora del text (dixi temporal, espacial o personal, social o discursiva i determinants): ara mateix, aquesta agulla, sempre, posem, tenim, cridem, sempre...
Mecanismes de referència cap a dins del text (anàfores sintàctiques, semàntiques i el·lipsis): ho, què, qui, tothom, tot, em, ens, nos...

- k) – via fora: endavant, sortim
 – de res a poc: *empitjorar*
 – amb vent de cara: *anar bé*
 – som on som: *ser realistes*
 – assentar els peus en terra: *ser realistes*
- l) Vicent Andrés Estellés i Miquel Martí Pol són dos poetes que s'inicien en la poesia després de la Guerra Civil espanyola, en el context de la poesia realista. Ambdós són poetes molt pròxims al poble, tant per l'èxit i popularitat de la seua poesia, com per la voluntat del poeta d'estar pròxim a la cultura del poble. Ambdós van tenir una actitud de compromís polític en la recuperació de les llibertats i de la identitat nacional durant la postguerra i la transició a la democràcia.

9. (pàg. 254)

Per fer el text expositiu sobre “La poesia de Miquel Martí i Pol: evolució i característiques generals”, consulteu la informació teòrica sobre la seua vida i sobre les característiques de la seua obra poètica, que es troba al llarg de l'apartat de literatura i en l'explotació del poema.

10. (pàg. 254) Un recital a l'aula

Exercici de resposta oberta.

3.2. EL TEATRE (pàgs. 254-260)

3.2.1 L'època i característiques generals del teatre des de la dècada dels setanta fins a l'actualitat (pàgs. 254-255)

11. (pàg. 255) Resposta oberta.

3.2.2 L'escriptor: Josep Maria Benet i Jornet, biografia i obra (pàgs. 256-257)

12. (pàg. 257) Activitats de lectura atenta i anàlisi de la bibliografia de l'autor.

- a) Classificació d'algunes de les obres d'acord amb les quatre temàtiques principals que podem establir en l'obra de Josep Maria Benet i Jornet.

Temàtica principal	Títols de les obres	Temàtiques o assumptes específics
Reflexió sobre el compromís amb la seua societat: país, llengua, sistema, etc.	<i>Una vella, coneguda olor</i> (1963)	<i>Visió desencantada dels anys seixanta a través d'uns joves protagonistes incapaces de plantar cara a una realitat hostil i opressora.</i>
	<i>Berenàveu a les fosques</i> (1971)	Denuncia el comportament tipificat de la societat catalana davant el règim franquista.
	<i>El gos del tinent</i> (1999)	Ataca el poder totalitari que esclafa el conjunt de la humanitat.
	<i>Salamandra</i> (2005)	Preocupació per la preservació de la llengua.
La passió per l'escriptura teatral	<i>La desaparició de Wendy</i> (1973)	Exposició distanciada sobre la passió pel teatre, on el món de la infantesa i el de la postguerra prenen una dimensió mítica.

	<i>Manuscrit d'Alí Bei</i> (1984)	La passió per l'escriptura teatral, la tècnica de les escenes simultànies en espais diferents. A més hi tracta altres temes (indicats més avall).
	<i>E. R.</i> (1993)	L'amor pel teatre.
La raó versus la irracionalitat i la màgia	<i>Revolta de bruixes</i> (1975)	Eleva a la categoria de símbol la base realista plantejada entre la raó i el compromís, i la irracionalitat i l'evasió.
La reflexió sobre el sentit de l'existència, la felicitat, la insatisfacció...	<i>Manuscrit d'Alí Bei</i> (1984)	A més de la passió per l'escriptura teatral, els altres temes són: la insatisfacció humana i el somni de l'impossible; el compromís de l'individu amb la seua societat; l'enfrontament entre la raó i l'irracionalisme; la tècnica de les escenes simultànies en espais diferents.
	<i>Desig</i> (1989)	Tema de la felicitat.
	<i>Fugaç</i> (1992)	El sentit de l'existència.

b) (pàg. 257)

Exemples del procés d'experimentació permanent de l'obra de Josep Maria Benet i Jornet:

- *Una vella, coneguda olor* (1963) està influïda pel teatre realista espanyol (Buero Vallejo) i pel teatre nord-americà (Eugene O'Neill, Tennessee Williams i Arthur Miller).
- Entre el 1966 i el 1969, Benet es replanteja la tècnica teatral amb un teatre d'experimentació formal.
- *Berenàveu a les fosques* (1971) presenta clars ressons del teatre èpic.
- Benet accentua el teatre experimental i imaginatiu en *La desaparició de Wendy* (1973): té influències d'Espriu i de James Joyce.
- Hi ha influències de Harold Pinter, Samuel Beckett i Sergi Belbel a *Desig* (1989), *Fugaç* (1992) i *E.R.* (1993).

c) (pàg. 257)

Premis que ha rebut:

- L'any 1963 va guanyar al Premi Josep Maria de Sagarra amb *Una vella, coneguda olor*.
- El *Manuscrit d'Alí Bei* (1984) va ser Premi Crítica Serra d'Or de Teatre del 1986.
- Es va atorgar el Premi Crítica Serra d'Or de Teatre del 1990 a *Desig* (1989).
- *E.R.* (1993), estrenada al Teatre Lliure (1994), va obtenir el Premi Crítica Serra d'Or de Teatre del 1994 i el Premio Nacional de Teatro, el 1995.
- Amb *L'habitació del nen* (2003) va aconseguir el Premi Max al millor text teatral escrit en català (2003).
- A més dels premis concedits a obres concretes, Josep Maria Benet i Jornet ha estat guardonat amb la Creu Sant Jordi (1997) i la Mostra d'Autors Contemporanis de Teatre de l'estat Espanyol, d'Alacant, li va retre l'homenatge del 2000.

d) (pàg. 257) Resposta oberta.

e) (pàg. 257) Resposta oberta.

3.2.3 Textos (pàgs. 258-260)

13. (pàg. 259)

Lectura del fragment com indica l'enunciat de l'activitat.

Comprensió i anàlisi

a) (pàg. 259) Resposta oberta.

Possible resum: el personatge anomenat Dona exposa tot el que dona sentit a la seua vida. Ella es troba sincerament satisfeta amb les petites coses de cada dia. Les rutines diàries li donen la tranquil·litat, la confiança i la felicitat que li calen per viure: dir adéu al matí a la filla i el marit; l'acció de rentar-se i assecat-se els cabells mentre llig una novel·la, atendre els encàrrecs, anar a classes de ioga, treballar dos dies a la setmana...

Possible enunciat del tema: la felicitat es troba en les petites coses de cada dia.

b) (pàg. 259)

- La Dona diu *La meua filla ja és gran*, perquè el FILL ha dit que troba el sentit de la seua existència en el llegat dels fills.
- La Dona diu *el meu amor és costum*, perquè la DONA JOVE ha manifestat que troba el sentit de la seua existència en l'amor passional (li preocupa molt mantenir l'amor del seu marit com al principi de la seua relació).
- La Dona diu *les meves obres són receptes de cuina*, perquè l'AMIC troba el sentit de la seua existència en el treball o obra artística (que les seues escultures obtinguen el reconeixement de la crítica i del públic).
- La Dona diu que *Déu és un Jesús de guix que trec per guarnir el Nadal*, perquè la MESTRESSA, des que viu sola, ha trobat el sentit de la seua existència en la religió.

c) (pàg. 260) Resposta oberta.

Proposta de resposta: algunes cultures han identificat les estrelles amb les ànimes dels morts. També en la nostra cultura popular es diu que cal formular un desig en veure una estrella fugaç i aquest s'acomplirà. Aleshores, podem interpretar que el final de l'obra és optimista i esperançador.

Ara bé, pot ser que la interpretació més adient del final segons la resta de l'obra tinga un caire pessimista, o com a mínim, trist. Els espectadors sabem que la felicitat de la Dona, basada en la quotidianitat familiar, desapareixerà com les estrelles fugaces en assabentar-se del succés tràgic que acaba d'ocórrer a la seua família a sa casa i que ella encara ignora.

d) (pàg. 260)

Tot el fragment és un exemple de reproducció del registre col·loquial, de l'oral. Així podem citar com a exemples concrets: expressions col·loquials ("vés a saber què"; "ah, sí, demà..."; "anar fent"...); les repeticions de paraules ("encàrrecs", "coses") i d'estructures ("de dalt a baix, de dalt a baix"; "però no m'avorreixo. No m'he avorrit mai"); l'abundància d'oracions simples i coordinades; les oracions constituïdes únicament per un SN amb el·lipsi dels altres constituents ("Coses d'anar fent"; "una mica de sentit de l'humor i anar fent"; "les meves coses, com sempre"; "Ben meua"); l'ús metafòric propi de la parla col·loquial d'alguns mots ("primer engegar-lo a ell"; "i jo aferrada a..."; "procurar que la casa no s'enfonsi"); les interrogacions retòriques ("M'imagineu, a mi, anant a classe de ioga?"; "I què voleu que us digui?"); els mots de significat molt general ("coses").

e) (pàg. 260)

Els recursos literaris que presenta el text reforcen el to de confessió intimista, natural, i el registre col·loquial de la intervenció del personatge. En la resposta anterior ja s'han donat exemples de metàfores,

repeticions i interrogacions retòriques. El símbol present al text és el de l'estrella fugaç, ja que aquesta, per a l'astrologia, simbolitza la llum, la veritat, l'esperança, els somnis que s'acompleixen...

f) (pàg. 260)

llevar o alçar-se, d'hora o prompte, enrenou o agitació (moviment), engegar o despatxar, assecador o aparell per a assecar els cabells, trucar o telefonar, ximpleries o de poc de seny, guix o algeps.

g) (pàg. 260)

El personatge empra el present ("El xampú impregna el cap... Agafo l'assecador...") perquè està evocant un moment plaent que es repeteix amb assiduïtat; és com si el personatge estigués veient la imatge en el moment de l'enunciació, com si estigués reproduint les accions en la seua ment.

h) (pàg. 260)

Díctics personals: "M'encanten"; "la meua filla"; "el meu amor"; "les meues obres"; "trec"; "sé què m'espera"; "les meues coses"; "voleu que us digui?"; "n'estic convençuda"; "a mi no em cal"; "per a mi"; "ben meua"; "no espero"; "jo tinc "

Díctics temporals: "M'encanten (present) les coses de cada dia"; "la meua filla ja és gran, el meu amor és costum, les meues obres són receptes de cuina, i Déu és un Jesús de guix" [aquests presents tenen un valor metafòric, modalitzat] que trec (present); "demà ja sé què m'espera" (present); "com sempre"; "voleu que us digui? Sí, n'estic convençuda, a mi no em cal" (present); "és això"; "no espero"; "tinc la felicitat".

Díctics espacials: només podem considerar un díctic espacial "em cal anar més enllà" si entenem la situació que descriu la dona com un espai, un context, en el qual es troba; llavors, el "més enllà" seria un altre espai, un altre context o condicions, interpretat com a diferent i més complicat que l'actual.

i) (pàg. 260)

Ací van subratllades les anàfores sintàctiques del fragment indicat en l'enunciat:

I l'altre [és una catàfora del "meu home"], el meu home, que abans haurà marxat cap a la feina però que fins que no se'n [anàfores referides a l'home i implícitament "de la casa"] vagi haurà destorbat tant com haurà pogut. Primer engegar-lo a ell [anàfores referides a l'home], després dir-li adéu a ella [van referides a la filla]... Llavors em quedaré sola. M'he de rentar els cabells. El xampú impregna el cap d'una olor agradable. Agafo l'assecador, m'instal·lo amb una bona novel·la al davant, amb una mà em passo l'assecador pels cabells i amb l'altra ["mà"] me'ls [els cabells] pentino, amb el raspall, de dalt a baix, de dalt a baix... El cabell es va assecant i jo aferrada a una novel·la de crims i passions: ho faig durar [la referència són les accions anteriors, des de "Agafo l'assecador" fins a "crims i passions"].

j) (pàg. 260) Resposta oberta.

DE LA VARIACIÓ AL CANVI LINGÜÍSTIC (I)

4.1 EL CANVI LINGÜÍSTIC: LES PARAULES NOVES O NEOLOGISMES (pàgs. 261-263)

Com s'ha vist fins ara les llengües ofereixen un ampli ventall de possibilitats d'expressió. No són, per tant, immutables: són sistemes en transformació constant, que segueixen un procés continu de selecció i adaptació a

les necessitats comunicatives dels usuaris. Aquesta flexibilitat per a adequar-se a les necessitats expressives actua com a motor del canvi lingüístic.

Expliquem en aquest apartat els mecanismes d'aquest fet fonamental en totes les llengües, i l'exemplifiquem amb una mostra fonològica, lèxica, morfològica i sintàctica de la nostra llengua i amb dues propostes força actives que il·lustren el fenomen del canvi.

1. (pàg. 262)

CANVIS FÒNICS	CANVIS LÈXICS	CANVIS SINTÀCTICS
a) doncs, sense	germans estimats, vertadera	(incloent-hi els morfològics)
b) amb, el, i, orgullós	mentre, buscar	tinguem caritat
c) el	segura	va passar
d) no n'hi ha cap de remarcable	quedar-se	estic, s'ha de celebrar
		s'hauria estimat, el seu

2. (pàg. 263) Suggestim que feu a classe una lectura dramàtica del text amb dos personatges.

1a Versió anterior al 1919	2a Versió del 1919	3a Versió actual (podria anar així aproximadament; aquesta llista és només orientativa)
anem d'ormejat o de xala	tombar-se un rotllo, xafar-se	anar de marxa, anar de farra
xiques, fadrins, vells	una pataca, xalar-se una paella	nanos, xicots o xicons, iaïos
una bona femella	jambets, païos, manusos	tia bona, quina lloba, bombó
xe, quina llanda!	xe quina ferramenta!, día	avança pesat, no t'enrotlles
tonto	xavo està la coca!	soca, bacora
mentida	acaba i digues panera	bola, trola
festejar	pàpil, panollo, bony, codony,	enrotllar-se
duro	merengue, fava	moniato, talegos (200 duros)
dos pessetes	xenflis, catxol, barraqueta	dos peles
pagar el que deus	fer la rosca, carquinyolejar,	solta la mosca
no pagar	anar de sidral	anar de gorra, ser un ungles
	marujo, candongo, matxa-	
	cante	
	apoquinar la pastora	
	fer-se l'andova	

- b) La conversa es podria situar en un bar, en una llar de jubilats, a la presó... Els podem suggerir que canvien els noms dels personatges i, si cal, també construccions per a fer creïble el diàleg. La cosa podria anar, per exemple, de la manera següent:

EL DIONI: En trenta anys que fa que et vas obrir de València [o de qualsevol altre lloc], no la coneixeràs. Dius el parlar...?; no hi ha qui el conega.

RIQUI: Què em contes?

DIONI: El que et dic. Abans diem "anar a tombar-se un rotllo", "xafar-se una pataca" o "xalar-se una paella", i ara diuen "anar de marxa", "anar de farra"... Als jambets, els diuen nanos; als païos, xicots o xicons; als manusos, iaïos. Una bona femella, que nosaltres sempre anomenavem "xe, quina ferramenta" o "día xavo està la coca", ara es diu "tia bona", "quina lloba!", "bombó"...

RIQUI: Això no hi ha qui ho entenga!

DIONI: Tu te'n recordes d'allò d'"acaba i digues panera"?; ja no es diu aixina; ara t'emboquen "avança pesat", "no t'enrotlles". Al que és un fava ara li diuen soca, bacora...

RIQUI: Pareix mentida!

DIONI: Tampoc es diu mentida; es diu bola, trola...

RIQUÍ: Sí que són paraules fines per a festejar!

DIONI: Ara ja no es festeja. Ara, “s’enrotllen”. Un duro és un moniato, talego; dos pessetes són dos peles. “Pagar el que deus” és “soltar la mosca”.

RIQUÍ: I “no pagar”?

DIONI: “Anar de gorra”, “ser un ...”

V PARAULES

(pàgs. 264-277)

5.1. PRONÚNCIA. LES CONSONANTS LATERALS O ÚQUIDES [l], [l:] I [λ] (pàgs. 264-268)

1. (pàg. 265) [llaüt, iode, perillosa, boia, iaia, gallet, desmai, lluna, iogurt, ballaven, ullet, iot, corall, coll, esculls, vell, llop]

Sona [λ], com en <i>lluna</i>	Sona [j] com en <i>Troia</i>
llaüt	iode
perillosa	boia
gallet	iaia
lluna	desmai
ballaven	iogurt
ullet	iot
corall	
coll	
esculls	
vell	
llop	

2. (pàg. 265) Cal que hi haja alumnes preparats perquè puguin fer l'activitat tots. El professor/a triarà tres o quatre alumnes perquè ho facen en veu alta, si és possible.
3. (pàg. 266)
 - a) [1. assolellat-assoleiat, 2. lloia-joia, 3. jonganissa-llonganissa, 4. llapis-japis, 5. gel-llel, 6. callar-cajar, 7. millor-mijor, 8. pitjor-pillor]

	A	B
Parell 1	X	
Parell 2		X
Parell 3		X
Parell 4	X	
Parell 5	X	
Parell 6	X	
Parell 7	X	
Parell 8	X	

4. (pàg. 266) Poden fer aquesta activitat per parelles. El professorat pot repetir les paraules una a una abans de començar l'activitat.

5. (pàg. 267)

llavi > *labial*

llengua > *lingüística, bilingüisme*

llegir > *lectura, lector*

6. (pàg. 267)

- a) al·lèrgia, col·locar, il·luminat, cel·la, mortadel·la, tranquil·la, còlera, bèl·lic, cal·ligrafia, cèl·lula, colador, alé, sol·licitud, mil·lenni, mil·lèsim, al·lucinació, col·lectiu, il·lusos, al·leluia, metàl·lica, àlies, pupil·la, novel·la, parcel·la, til·la, síl·laba, il·legal, il·lògic, il·lusió, col·laborar, Brussel·les, gasela]
- b) Aquesta regla ja s'ha donat en cursos anteriors. Poden recordar-la amb l'ajuda del professor o consultant les gramàtiques.

Hem d'escriure ***l·l***:

- En els mots que comencen per ***al·l-***, ***col·l-***, ***il·l-***
 - tot i que hi ha excepcions: *colesterol, alegria, àlies...*
- En els mots que acaben en ***-el·la***, ***-il·la***
 - tot i que hi ha excepcions: *mostela, gasela, clientela, candela...*
- En altres mots: *bèl·lic, cal·ligrafia, sol·licitud, mil·lenni...*

7. (pàg. 267)

ampolla > ampul·lós

corall > coral·lí

Llull > lul·lià

Aixella > axil·la

Cristall > cristal·lí

Metall > metàl·lic

pell > pel·lícula

cervell > cerebel·lós

cabell > capil·lar

8. (pàg. 268) Aquesta activitat es pot fer en parelles.

5.2. MORFOLOGIA. CONJUGACIÓ VERBAL: INFINITIU, GERUNDI I PARTICIPI

(pàgs. 268-271)

9. (pàg. 268)

- a) perfectiu;
b) no té aspecte propi;
c) imperfectiu;
d) no té aspecte propi;
e) perfectiu;
f) imperfectiu.

10. (pàg. 268)

a) així / gerundi;	d) això / infinitiu;
b) això / infinitiu;	e) així / gerundi;
c) dèbil / adjectiu;	f) dèbil / adjectiu.

11. (pàg. 269)

cogut = 'produir una sensació anàloga a la que causa l'acció del foc, produir coïssor, ja siga física o moral'
/ cuit = 'preparar (un aliment) mitjançant l'acció del foc, sia bullint-lo o rostint-lo, socarrant-lo, etc.'

12. (pàg. 270)

rigut / rist; establert / establít. L'AVL recomana *rist* i *establít*, que són més habituals en valencià col·loquial. L'IEC dóna totes quatre formes com a pròpies de l'àmbit general.

13. (pàg. 270)

- a) post;
- b) fosa;
- c) compromeses;
- d) imprés;
- e) viscut;
- f) reclosos;
- g) tret;
- h) resolt;
- i) admesa;
- j) dites;
- k) ateses (o atés);
- l) duta;
- m) pogut;
- n) cobert.

14. (pàg. 271)

saber, oïda, creient, cobert, deure, romanent, sobrant, posta, voler, mampresa, presa, eixida, tramesa, escrit, sorpresa, gelada, rebuda, dita, fugida, seient.

5.3 SINTAXI. LES ORACIONS SUBORDINADES ADVERBIALS (pàgs. 271-272)

15. (pàg. 271)

a) adverbial;	d) adjectiva de relatiu;
b) adjectiva de relatiu;	e) adverbial;
c) adjectiva de relatiu;	f) adjectiva de relatiu.

16. (pàg. 272)

Jo dorm quan vull, on vull, com vull, sempre que vull, etc.

17. (pàg. 272)

- on el mariner li havia indicat (lloc);
- quan li ho va proposar (temps);
- com qui sent ploure (manera);
- quan li va respondre (temps);

- en acabar (temps);
- mentre li feia l'ullet (temps);
- tan bon punt van arribar a l'equador del viatge (temps);
- com cregues (manera);
- quan pensa en aquella tempesta (temps);
- com si li hi anés la vida (manera);
- des que hi ha arreplegues de dades (temps);
- quan el mariner la bonega (temps).

5.4 LÈXIC. LA FRASEOLOGIA (pàgs. 272-277)

18. (pàg. 273)

- a) llagosta clòtxina (cast. mejillón) lluç (cast. merluza) cranc
 pagell moll (cast. salmonete) rajada medusa
 corall morralla tauró dofí
 cavallet de mar polp tonyina (cast. atún) balena
- b) sonora
- c) obertes
- d) Poden utilitzar novament el xiclet.
- e) *clòtxina* > musclo / o *dofí* > gal·lí
- f) Peix menut que es treu de la mar. Normalment s'aplica a la *veta*, *cap de rap*, *cap de gambes*, *ossos de nero/anyfós*, *aranyes*, *escórpora*, *palaia*, *cabut* i *cavalla*. *Morralla* també s'aplica a la quantitat de moneda menuada i, despectivament, a les persones que són considerades inferiors.

19. (pàg. 273)

Embarcacions i característiques	Estat de l'oratge i de la mar	Animals marítims	Altres...
llaüt	tramuntana	lescopinyes de gallet o catxels	mariner atracat
iot	marejol	crancs	llop de mar
pals	oratge	orada	
veles	mar arrissada	barracudes	
àncora	lluna minvant	anfossos	
vaixell	tempesta	morenes	
proa	mar plana	balenes	
popa	xaloc	dofins	
pal major	huracà	esculls de corall	
babord	assolellat	gavines	
cap	ennuvolà		
	ploure		
	llamps		
	maregassa		
	mar brava		
	mar desfeta		
	mar enorme		

20. (pàg. 274)

- a) La rosa dels vents. Hi falten els noms:
Ponent: vent de l'oest
Xaloc: vent del sud-est
Migjorn: vent del sud
- b) Ve del llatí *graecale* 'pertanyent als grecs'. Sembla que el seu origen és clar: «vent que procedeix de Grècia».

21. (pàg. 274)

- a)
- MAR ENORME
- mar molt alta
- MAR DESFETA
- mar brava
- maregassa
- forta maror
- MAREJOL
- MAR ARRISSADA
- mar plana
- b) Té els dos gèneres.

22. (pàg. 275)

- a) 1. Pal, 2. botavara, 3. popa, 4. Costat de babord., 5. Estribord, 6. Proa, 7. Coberta, 8. Àncora, 9. Vela
- b) Els pals, les veles, estribord, babord, proa, popa, etc. També hi és representada la mar.

23. (pàg. 276)

- a) *darse prisa*- afanyar-se (aquesta no és al text, el professor la pot posar com a exemple)
dar cosa (a alguien)> saber greu
dar miedo> fer por
darse cuenta> adonar-se
passar la noche> fer nit
dar un salto> fer un bot
guinyar un ojo> fer l'ullet
ponerse de morros> fer morros
- b) Aquesta activitat pot fer-se a casa. L'alumnat pot consultar el diccionari o els amics o coneguts que dominen aquests idiomes.

24. (pàg. 276)

- a) *Del levant o del ponent, de la dona sigues parent*: vol dir que, quan la dona mana dins de la casa, els qui estan en bones relacions amb ella solen tenir avantatges.
- b) *Llebeig la mou i llevat la plou*: vol dir que el vent de llebeig mou la mar i, cap a la tardor, el llevat ens porta aqueixa aigua en forma de pluja.
- c) *Tindre una boca de rap*: tenir la boca molt gran.
- d) *Més val ser cap de sardina que cua de pagell*: vol dir que és millor tenir una posició alta en un nivell baix que no una posició baixa en un nivell alt.

25. (pàg. 276)

- a) fer el bunyol
- b) fer-ne cinc cèntims
6. fer una cosa mal feta
7. contar resumidament

- c) fer com qui sent ploure
- d) fer goig
- e) fer l'enza (o enze) a algú
- f) fer curt
- g) fer el paperot
- h) no fer el pes
- i) fer l'ullet
- j) fer mal als ulls
- k) fer mala sang
- l) fer morros i males cares
- ll) fer nit
- 2. no fer cas
- 9. resultar atractiu, estar de bon veure
- 4. molestar a algú
- 1. no tenir-ne prou d'alguna cosa
- 8. fingir
- 3. no acabar de satisfer
- 5. cluclar un ull
- 11. ser desagradable de veure
- 10. fer que algú s'enutge molt
- 12. manifestar enuig, desaprovació
- 13. hostatjar-se

26. (pàg. 277)

- a) Tot topònim la denominació del qual (apel·latiu, determinatiu, qualificatiu o nom propi) està relacionada amb l'aigua; com els rius, barrancs, fonts i séquies, incloent-hi els noms comuns de la llengua que evocuen l'aigua i que per tant poden convertir-se en topònim.
- b) 1. albufera, 2. marjal, 3. rambla, 4. cascada, 5. estany, 6. salt d'aigua, 7. badia, 8. aiguamoll, 9. estret, 10. toll, 11. golf, 12. pantà, 13. llac, 14. cap, 15. cala, 16. gorg

11. golf	7. badia	14. cap	1. albufera
15. cala	8. aiguamoll	2. marjal	10. toll
12. pantà	13. llac	5. estany	9. estret
3. rambla	6. salt d'aigua	4. cascada	16. gorg

- c) Cal que investiguen sobre els hidrònims de la seua localitat i del territori i que, en grups de 5, els exposen a classe.

7 UNITAT LA COHESIÓ, I LA COMUNICACIÓ (i II)

Pàgs. 278-311

En la UNITAT VI hem estudiat alguns aspectes referits a la **cohesió** del text. En aquesta unitat treballem altres aspectes de la **cohesió textual**: el procediments de **condensació** i **ampliació** de la **informació**, i els **temps verbals** com a elements cohesionadors del text.

En LITERATURA fem una ràpida ullada a la producció literària de les darreres dècades dins l'àmbit de la narrativa i de l'assaig. Hi destaquem sobretot Quim Monzó i Joan Francesc Mira, respectivament.

En les PERSONES I LES LLENGÜES continuem tractant la variació i el canvi lingüístic. De fet, ara ens centrarem en els factors interns i externs que fan que una determinada variant fònica, lèxica morfològica o sintàctica arribi a imposar-se i provocar un canvi lingüístic.

A més del material teòric i de la bibliografia i adreces electròniques citades en aquesta unitat, us poden ser útils les referències bibliogràfiques i adreces electròniques de l'annex final del mateix llibre de l'alumne.

En PARAULES ens ocupem de la pronúncia i de l'ortografia dels sons fricatiu palatal sonor i sord, i dels africats palatal sord i del sonor, de les perífrasis verbals i, per últim, de la terminologia. També es dedica una atenció a la relació entre la planificació lingüística i la terminologia.

CONTACTE

(pàgs. 278-279)

SENSE COHESIÓ...

1. 2. i 3. (pàg. 278)

Activitats de creació d'expectativa per al treball posterior de dos aspectes de cohesió: l'ampliació i la condensació d'informació. Activitat de resposta oberta. L'objectiu de les activitats es comprovar de manera pràctica els procediments d'ampliació d'informació. Es tracta d'una sèrie de tres activitats pautades que comencen per demanar la identificació de mots relacionats amb categories gramaticals diferents (actv. 1), després han de redactar frases amb aquestes paraules (actv. 2) i finalment (actv. 3) han de redactar un text complet amb la informació elaborada en les activitats anteriors. Es pot treballar per parelles i aplicar tècniques de redacció col·laborativa. Convé que, en acabar, a tall d'anàlisi i reflexió sobre la feina feta, expliquen a la resta de la classe quin procediment han seguit per a l'elaboració del producte escrit final. Les produccions escrites es poden corregir intercanviant els escrits entre els alumnes. També podem apegar-les a la paret i demanar que tothom les llija i en faça una valoració d'acord a una plantilla que prèviament s'haurà elaborat.

4. (pàg. 279)

Activitat de comprensió i de producció oral. Han de veure i escoltar un vídeo sobre Darwin, traure'n la informació relacionada amb el tema, identificar-ne la conclusió, fer-ne un resum i exposar-la públicament.

- El tema de l'exposició del professor Juli Peretó és el llegat de les idees de Darwin, moltes de les quals encara són vigents a hores d'ara.
- La conclusió de l'exposició apareix al final del text (minut 4:10) i es remarca posteriorment a la locució del professor Peretó amb la transcripció literal de les seues paraules: «les idees de Darwin són vigents, són molt útils i ens permeten avançar en el coneixement científic». En l'elaboració de l'escrit de 100 paraules han d'aplicar intuïtivament tècniques d'ampliació de la informació que estudiarem més avant. Ací convé que diguem que han de desenvolupar la idea de la conclusió i explicar les raons de la vigència de les teories de Darwin.
- L'exposició pública de les conclusions ha de partir d'un guió escrit, elaborat preferiblement per parelles, que ha d'arreglar les idees bàsiques d'allò que es vol comunicar al públic. L'exposició ha de ser necessàriament molt breu, n'hi ha prou amb 30 o 40 segons per cada persona o parella.

LA COHESIÓ TEXTUAL (i II)

2.1 LA CONDENSACIÓ I AMPLIACIÓ D'INFORMACIÓ AL SERVEI DE LA COMPRESIÓ I DE L'EXPRESSIÓ (pàg. 280)

1. (pàg. 280)

a) Nominalització de verbs.

abraçar: <i>abraçada</i>	dissoldre: <i>dissolució</i>	obeir: <i>obediència</i>
analitzar: <i>anàlisi</i>	embenar: <i>embenatge</i>	poder: <i>potència</i>
arribar: <i>arribada</i>	ensenyar: <i>ensenyament; ensenyança</i>	regatejar: <i>regateig</i>
coincidir: <i>coincidència</i>		satisfer: <i>satisfacció</i>
començar: <i>començament</i>	esperar: <i>esperança; espera (l')</i>	ser: <i>essència</i>
conèixer: <i>coneixement; coneixença</i>	estudiar: <i>estudi</i>	subjectar: <i>subjecció</i>
confiar: <i>confiança</i>	esvarar: <i>esvarada; esvaró</i>	tafanejar: <i>tafaneig</i>
connectar: <i>connexió</i>	festejar: <i>festeig</i>	tindre o tenir: <i>tinença</i>
correspondre: <i>correspondència</i>	instruir: <i>instrucció</i>	venjar: <i>venjança</i>
creure: <i>creença</i>	muntar: <i>muntatge</i>	viatjar: <i>viatge</i>
dependre: <i>dependència</i>	naïxer: <i>naïxement; naixença</i>	viure: <i>vivència</i>

b) Classificació de les nominalitzacions segons la terminació.

- ADA: *abraçada; esvarada; arribada*
- ÀNCIA/ENCIA: *coincidència; correspondència; dependència; obediència; potència; essència; vivència*
- ATGE: *embenatge; muntatge; viatge*
- CIÓ: *connexió; dissolució; instrucció; satisfacció; subjecció*
- EIG: *festeig; regateig; tafaneig*
- ENÇA/ANÇA: *coneixença; confiança; creença; ensenyança; esperança; naixença; tinença; venjança*
- MENT: *començament; coneixement; ensenyament; naixement*
- ALTRES: *anàlisi; espera (l'); estudi; esvaró*

2. (pàg. 280) Nominalització de frases.

- a) La construcció desmesurada en la costa valenciana ha provocat la degradació del medi ambient.
- b) La lectura ens ajuda de manera important a la comprensió del món.
- c) La contraindicació del medicament per als diabètics fa que els usuaris es maregen.
- d) La correcció de la redacció per part de Carles influirà en l'obtenció d'una nota més alta.

2.2 RECURSOS D'AMPLIACIÓ DE LA INFORMACIÓ (pàgs. 281-282)

Aquest apartat ens assenyalava els mecanismes que la llengua utilitza per a afegir informació, explicar, fer aclariments i en definitiva per a fer que la informació s'entengui millor. Es tracta d'estudiar tots aquests recursos des de la pràctica, mitjançant exemples i activitats que resulten entenedors per als alumnes.

3. (pàg. 281) Identificació dels procediments d'ampliació i funcions que aconsegueixen en cada cas.

TEXT A

- aposicions: *manifesta un contundent recel respecte de l'equivalència, a efectes de formació personal, entre...; I és que llegir –llegir a la manera convencional– continua sent; «Jo no sóc, que conste!, dels qui ...*

- oracions de relatiu: *I és que llegir –llegir a la manera convencional– continua sent un exercici tan complex i enriquidor cognoscitivament que no troba substitut satisfactori en cap dels nous mitjans; «Jo no sóc, que conste!, dels qui estan en contra de la “tele”».*
- citacions: *«Jo no sóc, que conste!, dels qui estan en contra de la “tele”»; «Els llibres no supleixen la vida, però la vida tampoc no supleix els llibres».*
- notes a peu de pàgina (en aquest cas no es tracta d'una nota a peu de pàgina, sinó de la indicació d'una referència bibliogràfica): *(1960,74)*.
- signes gràfics: claudàtors per a indicar el subjecte de l'oració (*[Joan Fuster]*); els guions llargs per a indicar una aposició; cometes per a indicar la intertextualitat, la citació d'altres textos (les veus del discurs que corresponen a Joan Fuster); els parèntesis per a indicar la referència de la cita de Joan Fuster *(1960,74)*; les cometes de “tele” per a indicar el valor especial d'aquesta paraula, un col·loquialisme.

TEXT B

- aposicions: *El senyor Madern, el mestre, que l'àvia ja havia batejat com el Mestres Tites, ens demanava [...]; L'exmonja, la senyoreta Pepita, en canvi, no ens va demanar mai per la nena.*
- exemple: *com si l'hagués oblidada així que va canviar de classe, com si ja no li fos res, ni coneguda.*
- oracions de relatiu: *el mestre, que l'àvia ja havia batejat com el Mestres Tites;*

TEXT C

- aposicions: *Molts –potser la majoria– eren lectors de debò; Sabia al primer cop d'ull –per la roba, l'accent, el tall de cabells, fins i tot per la manera de caminar– la mena de llibre que li agradaria a una persona; la mena de llibre que li agradaria a una persona, i no s'equivocava mai, mai no posava Peyton Place a les mans d'algué que hauria estat molt més feliç amb el Doctor Zhivago.*
- oracions de relatiu: *eren lectors de debò, que entraven a la llibreria; Sabia [...] la mena de llibre que li agradaria a una persona.*
- Citacions (en aquest cas els títols d'obres literàries): *mai no posava Peyton Place a les mans d'algué que hauria estat molt més feliç amb el Doctor Zhivago.*
- signes gràfics: els guions llargs en les aposicions.

4. (pàg. 282) Utilització de connectors d'aclariment o reformulació d'informació. Oferim en cursiva algunes solucions possibles per a la continuació dels sintagmes proposats.
 - a) Això que dius és fals, o siga, que més val que rectifiques.
 - b) Intentes convèncer-me? En altres paraules, vols que pense que tens raó?
 - c) La nominalització, és a dir el procediment de condensació d'informació que consisteix a convertir sintagmes verbals en sintagmes nominals...
 - d) Conduir sota els efectes de l'alcohol, més ben dit, conduir borratxo, és una temeritat.
5. (pàg. 282)
Aquest recurs, molt comú en l'àmbit acadèmic, s'utilitza per a remarcar idees, explicar millor algun concepte o matisar algun aspecte.

2.3 ELS TEMPS VERBALS (pàgs. 282-283)

6. (pàgs. 282-283)
 - a) Verbs que apareixen als dos fragments.
TEXT A:
 - fan: present d'indicatiu
 - hi ha: present d'indicatiu
 - ha resultat: perfet

- *ha permés*: perfet
- *han tingut*: perfet
- *han discutit*: perfet
- *fóra*: imperfet de subjuntiu (al text té un valor d'imperfet d'indicatiu *era*)
- *s'adonava*: imperfet
- *podrien*: condicional
- *trobem*: present d'indicatiu

- TEXT B:**
- *es va enamorar*: passat perifràstic
 - *queien*: imperfet
 - *va alçar*: passat perifràstic
 - *va veure*: passat perifràstic
 - *somreia*: imperfet
 - *va poder*: passat perifràstic
 - *devia*: imperfet
 - *es pensarà*: futur simple
 - (que li) *agrades*: present de subjuntiu
 - *podrien*: condicional
 - *va tornar*: passat perifràstic
 - *va saber*: passat perifràstic
 - *havia abaixat*: plusquamperfet
 - *va saber*: passat perifràstic
 - *era*: imperfet
 - *podia*: imperfet
 - *crearia*: condicional

- b) Temps dítics i temps anafòrics. En el **TEXT A** predominen els temps dítics. En el **TEXT B** es reparteixen els dítics i els anafòrics al 50%.

TEXT A:

Temps dítics o absoluts (o de l'eix del present):

- *fan*: present d'indicatiu
- *hi ha*: present d'indicatiu
- *ha resultat*: perfet
- *ha permés*: perfet
- *han tingut*: perfet
- *han discutit*: perfet
- *trobem*: present d'indicatiu

Temps anafòrics o relatius (o de l'eix del passat). Cal tenir en compte que el mode subjuntiu sol aparèixer en oracions subordinades i en aquest cas el valor anafòric o dític depén del temps del verb principal. En el cas de la forma que apareix al text (*fóra*: imperfet de subjuntiu), es tracta d'una construcció que equival a l'expressió de probabilitat «fra Antoni potser era un autor de mentalitat profundament medieval».

- *fóra*: imperfet de subjuntiu
- *s'adonava*: imperfet
- *podrien*: condicional

TEXT B:

Temps dítics o absoluts (o de l'eix del present). En aquest cas, el present de subjuntiu *agrades* té el valor dític del temps de l'oració principal, el futur *es pensarà*.

- *es va enamorar*: passat perifràstic
- *va alçar*: passat perifràstic
- *va veure*: passat perifràstic

- *va poder*: passat perifràstic
- *es pensarà*: futur simple
- (que li) *agrades*: present de subjuntiu
- *va tornar*: passat perifràstic
- *va saber* (apareix dues vegades): passat perifràstic

Temps anafòrics o relatius (o de l'eix del passat):

- *queien*: imperfet
- *somreia*: imperfet
- *devia*: imperfet
- *podrien*: condicional
- *havia abaixat*: plusquamperfet
- *era*: imperfet
- *podia*: imperfet
- *crearia*: condicional

c) Relació entre el tipus de text i els temps verbals.

El **TEXT A** és expositiu i predominen els temps dítctics, els de l'eix del present. En canvi el **TEXT B** és una narració i, encara que ací concretament hi ha un repartiment equitatiu entre dítctics i anafòrics, normalment sol haver una presència més alta d'anafòrics que en els expositius. Els textos expositius solen organitzar els temps verbals al voltant del moment de parla, de manera que l'acció que s'hi exposa serà anterior, simultània o posterior. En canvi, els textos narratius solen organitzar els temps verbals al voltant d'un moment anterior al moment de parla actual. Per això, en el text expositiu hi ha un predomini de temps absoluts o dítctics i en el narratiu són més freqüents els temps relatius o anafòrics.

d) El temps condicional simple (al text: *podrien* i *crearia*) és el futur d'un moment de parla passat, per això no es tracta d'un futur absolut, sinó relatiu al moment que es pren com a punt de referència.

2.4 RECAPITULACIÓ DE CONTINGUTS (pàgs. 283-284)

7. (pàgs. 283-284) Anàlisi dels procediments d'ampliació i de condensació d'informació aplicats al text *El genocidi armeni*.

- a) Fixa't en la frase següent: «L'operació va estar acompanyada de saqueigs, tortures i matances». Identifica les nominalitzacions que hi apareixen i transforma la frase en una altra sense nominalitzar.
- Nominalitzacions: *saqueigs* (verb *saquejar*), *tortures* (verb *torturar*) i *matances* (verb *matar*).
 - Transformació sense nominalitzar: *l'operació va consistir a saquejar, torturar i matar la població armènia*.
- b) Activitat de resposta oberta. Es tracta d'aplicar els diferents recursos d'ampliació d'informació estudiats en aquest tema.
- c) Oferim a continuació els cinc primers exemples d'aposisicions que apareixien al text. L'aposisició és el recurs més habitual per a expandir la informació d'un text; per això, en aquest fragment és molt abundant.
- La tensió va començar quan els armenis de les províncies orientals de l'Imperi, animats per Rússia, van reclamar l'autogovern.
 - El primer partit, creat el 1887, es va anomenar *Henchak* («La Campana»).
 - El segon, anomenat *Dashnaktzutiun* («Unió»), es va establir el 1890.
 - La persecució que en va resultar, juntament amb un increment dels impostos, va donar als armenis dues raons sòlides per a la revolta.
 - Però grups de turcs musulmans, organitzats per tropes del govern, van ofegar en sang l'esforç i van matar més de 50.000 armenis.
- d) Donem a continuació un exemple de cada recurs d'ampliació d'informació demanat.

- oracions de relatiu: *A finals de 1880 hi havia aproximadament 2.500.000 armenis que vivien sota l'Imperi otomà.*
 - exemplificacions: no n'hi ha.
 - paràfrasis d'aclariment o de reformulació: *Però es topen amb la negació dels governs turcs, avui estructurada en un negacionisme d'Estat tant vigilant com absurd, cosa que constreny els armenis a adreçar-se a instàncies polítiques internacionals per a fer establir la veritat* (el relatiu neutre funciona com un aclariment de la informació anterior).
- e) Anàlisi i valoració dels signes de puntuació del text.
- Les comes i els guions llargs solen tenir una funció d'ampliació en les aposicions.
 - Els parèntesis inclouen la traducció d'un concepte escrit en armeni: *Dashnaktzutun* («Unió») i *Henchak* («La Campana»).
 - Les cometes indiquen la traducció del mot armeni.
 - Els claudàtors amb punts suspensius ([...]) informen que s'ha suprimit una part del text original.
- f) Els guions llargs tenen ací la funció de fer un aclariment que, a més a més, es reforça amb un altre procediment d'ampliació: una oració de relatiu.
- g) En aquest text, que té una macroestructura expositiva, encara que les seqüències narratives són molt significatives, predominen els procediments d'ampliació d'informació. És habitual que els textos expositius, de l'àmbit acadèmic i amb una intenció didàctica, utilitzen recursos d'ampliació d'informació per aclarir conceptes i per facilitar la comprensió del contingut.
- h) Anàlisi i classificació dels verbs que apareixen al text. Al text hi ha, sobretot, temps verbals en passat perifràstic (temps díctic) i imperfet (temps anafòric), però predominen clarament els dítics. Analitzem a continuació les formes verbals que apareixen als tres primers paràgrafs i a l'últim.
- Tres primers paràgrafs
 - Formes d'imperfet i de plusquamperfet (temps **anafòrics**): *hi havia, vivien, passava, es trobava, promovia, combatien*
 - Formes de passat perifràstic (temps **díctic**): *van ser, va començar, van reclamar, van dividir, va anomenar, va establir, va resultar, va donar, es van aixecar, van rebutjar, va fracassar, van cremar, van assassinar, van tornar, van ofegar, van matar, va continuar, van ajudar, es van veure forçats, va ordenar, van ser deportats.*
 - Últim paràgraf: *han formulat* (temps **díctic**: perfet), *es topen i constreny* (temps **díctic**: present d'indicatiu), *va reconèixer* (temps **díctic**: perfet perifràstic).
- i) El text és expositiu, amb una seqüència narrativa molt extensa que abasta pràcticament tot el text excepte l'últim paràgraf. Els temps dítics predominen en els textos expositius.

8. (pàg. 284)

- a) Resum del contingut. El resum del contingut ha d'incloure informació sobre les idees següents:
- El llegat de Darwin transcendeix les fronteres de la biologia. En l'àmbit de la biologia és una necessitat ser darwinista.
 - Darwin incorpora l'espècie humana i totes les seues facultats mentals a l'anàlisi de l'evolució de les espècies.
 - Darwin acaba amb la idea de considerar l'espècie humana com a espècie superior.
 - La visió darwinista del món és la visió estrictament natural d'allò que passa al nostre entorn.
 - Darwin aporta una anàlisi de la realitat sense recórrer a explicacions sobrenaturals. La teoria de Darwin fa que la biologia esdevinga una veritable ciència.
 - L'any Darwin ha estat un èxit: les institucions i els mitjans de comunicació s'han fet ressò de les idees darwinianes.
 - Encara avui alguns sectors socials no accepten les teories de Darwin.
 - Quedarà la percepció que les idees de Darwin són vigents, són molt útils i ens permeten avançar en el coneixement científic.

b) Transcrivim a continuació alguns exemples de recursos d'ampliació:

1) Aposicions:

- «La biologia esdevé una ciència, estrictament amb tot el sentit de la paraula, des de la teoria de Darwin» (1:45)
- «I una altra cosa que ell no coneixia, que també ha sigut una descoberta i una teoria molt posterior a ell, és la tectònica de plaques» (2:37)
- «L'any Darwin, malgrat no haver estat declarat oficialment un any de celebració, [...] jo considere que ha estat un èxit» (3:21)

2) Oracions de relatiu:

- «I una altra cosa que ell no coneixia, que també ha sigut una descoberta i una teoria molt posterior a ell, és la tectònica de plaques» (2:37)

3) Exemplificacions o paràfrasis d'aclariment o de reformulació.

- «per tant, trenca amb una tradició mil·lenària de considerar l'espècie humana com una cosa diferenciada de la natura per damunt de la resta dels animals» (0:49)
- «de manera que, gràcies a Darwin, no hem de recórrer...» (1:33)
- «per tant, això vol dir que la biologia esdevé una ciència» (1:44)
- «Avui en dia la biogeografia, és a dir, la part de la biologia que estudia aquesta distribució, tracta d'explicar en termes històrics aquesta explicació» (2:56)

c) Oferim a continuació una selecció representativa de temps verbals que apareixen al vídeo. La majoria pertanyen a l'eix del present, o siga, que són díctics. Als textos expositius, com ho és aquest vídeo sobre l'any Darwin, hi ha un predomini dels temps díctics respecte als anafòrics.

• Temps díctics:

- ▶ Present d'indicatiu: *transcendeix, dóna, utilitza, interessa, trenca, deixa, incorpora, esdevé, tracta, representen*
- ▶ Passat perifràstic: *va tindre*
- ▶ Perfet: *ha estat, ha fet, ha sigut*

• Temps anafòrics: *es plantejava, patia, coneixia* (tot són formes d'imperfet)

d) Activitat de resposta oberta. Es tracta de redactar un text a partir de la frase de conclusió del vídeo sobre l'any Darwin. S'ha de valorar tant la capacitat expressiva de l'alumnat, és a dir, la competència per elaborar un text coherent, cohesionat i adequat, com la competència gramatical i la correcció lingüística.

LA LITERATURA ACTUAL: NARRATIVA I ASSAIG

1. (pàg. 285)

En la gran majoria de pel·lícules hi ha el·lipsis, per tant, qualsevol que els alumnes hagen vist recentment pot servir: *Avatar*, *Charlie i la fàbrica de xocolata*... Encontrar resums en pel·lícules és menys freqüent, però n'hi ha en alguns clàssics, *Els ferotges anys 20* de Raoul Walsh... Pel que fa als recursos per allargar el temps tampoc són molt habituals.

2. (pàg. 285)

Al conte de Monzó podem dir que hi ha el·lipsis.

3.1 L'ÈPOCA (pàgs. 285-286)

3. (pàg. 286)

Fets històrics a Espanya	Fets històrics al món
Mort del dictador Francisco Franco (1975)	Colp d'estat a Xile: el general Pinochet enderroca el govern democràtic de Salvador Allende (1973)
Primeres eleccions democràtiques (1977)	Derrota dels EUA en la guerra de Vietnam (1975) sota la presidència de Richard Nixon
Entrada d'Espanya a l'OTAN (1981)	Dictadura militar a Argentina (1976-1982)
Fenomen cultural de la <i>Movida Madrileña</i> (1981)	La conservadora Margaret Thatcher, Primer Ministre del Regne Unit (1979-1990)
Primeres eleccions guanyades pel PSOE: Felipe González, president del govern (1982)	Presidència del republicà Ronald Reagan als EUA (1981-1989)
Aprovació de l'Estatut d'Autonomia per a la Comunitat Valenciana (1982)	Caiguda del Mur de Berlín: acaba la Guerra Freda i desintegració del comunisme (1989)
Adhesió d'Espanya a la Comunitat Europea (1986)	Dissolució de la Unió Soviètica (1991) i inici de la reforma política coneguda com a <i>Perestroika</i>
Olimpíades a Barcelona (1992)	Naixement polític de la Unió Europea amb la ratificació del Tractat de la Unió Europea (1993)
	Unitat econòmica i monetària d'Europa amb la implantació de l'euro (2001)

3.2 LA NARRATIVA ACTUAL (pàgs. 287-289)

4. (pàg. 289)

- La literatura dels anys 70 es caracteritza per *l'experimentació, per la recerca de formes d'expressió noves i d'estructures narratives, per la recreació d'espais urbans i coincidències amb el que s'ha anomenat contracultura*.
- Als anys 80 i 90 la novel·la presenta una tornada cap a *l'abandonament de l'experimentació, el desenvolupament de la literatura de gènere, el desenvolupament de la literatura urbana i l'èxit de vendes de la literatura juvenil*.
- A l'actualitat, el panorama narratiu és molt divers, però una generació de nous narradors nascuts als 70 ha irromput amb un tipus de novel·la *que es caracteritza per l'inconformisme, la narració fragmentària i l'ús de les noves tecnologies*.

5. (pàg 289)

A pesar de les diferències generacionals, aquestes dues generacions o grups d'escriptors distants en el temps i el context històric coincideixen en l'experimentació, la innovació i la recerca de noves formes de creació narrativa.

6. (pàg 289)

L'escriptor Quim Monzó pertany al grup d'escriptors dels anys 80, en concret pertany al grup d'escriptors l'obra dels quals s'ha agrupat sota el nom de literatura urbana. Ha seguit escrivint en les dècades posteriors i segueix escrivint en l'actualitat: és un dels escriptors contemporanis més importants.

3.3 QUIM MONZÓ I LA IRRUPCIÓ DE LA POSTMODERNITAT (pàgs. 290-292)

7. (pàg. 291)

- a) El final és totalment diferent; el comportament del príncep respon a altres motivacions personals; no es dóna informació sobre els motius pels quals la jove dorm; els personatges saben com s'han de comportar en aquesta història; hi ha insinuacions de caràcter eròtic...
- b) El joc literari consisteix a provocar el lector amb un final sorprenent que trenca les expectatives de lectura d'aquest, expectatives que es basen en el coneixement de la història que comparteixen autor, narrador i lector.
- c) En aquest final es qüestiona la concepció clàssica de l'amor romàntic i el model burgès de relació de parella sobre la qual se sustenta el concepte de parella, de matrimoni i de família. El final feliç propi dels contes tradicionals se substitueix per un final irònic, carregat de corrosivitat contra el sistema de valors establert.
- d) La jove no inspira, com hauríem d'haver esperat, un amor romàntic i pur al príncep, sinó un instint sensual i carregat d'erotisme.
- e) Aquest final s'allunya del "fueron felices y comieron perdices" i suggereix l'interés del príncep per les altres dones, la infidelitat i la impossibilitat de les relacions monògames per part dels homes.
- f) Monzó posa de manifest la impossibilitat de les relacions de parella en l'actualitat basades en la monogàmia, la parella estable i compromesa en una relació seriosa i duradera. Suggereix que els homes són immadurs i masclistes i que consideren les dones purs objectius sexuals i que el paper que millor saben aconseguir és el de seductor.
- g) El narrador és un narrador en tercera persona, extern als fets, omniscient i poc objectiu, que valora els fets i opina, amb ironia i sarcasme sobre el comportament, la personalitat dels personatges i la pròpia tradició literària a la qual pertany el conte.
- h) Els comentaris que apareixen entre parèntesis són la plasmació de la presència opinadora de la veu narrativa. A través d'aquests comentaris plens d'ironia el narrador introdueix la seua mirada provocadora en el contingut del conte, s'allunya de la tradició i deixa palesa la condició de reelaboració de la història, de manipulació voluntària d'aquest perquè el producte final siga un altre. Els parèntesis són signes de puntuació que actuen com a mecanismes de cohesió per ampliar la informació. Aquí compleixen també aquest paper però aquesta informació, com acabem de comentar, porta implícita l'opinió del narrador i a més reafirma el valor del relat com a producte manipulat.
- i) Amb la utilització de l'eix de present en una narració literària, l'autor s'allunya també del text com a pre-text o punt de partida (recurs de la intertextualitat) i emfatitza el valor d'aquest com a producte nou. A més a més, l'eix de present li dóna aparença d'exemple o model universal, al marge de qualsevol condicionant històric o cronològic.
- j) El to d'aquest relat és fonamentalment paròdic. Es fa en to burlesc o irònic una imitació d'un text de la literatura tradicional occidental, qüestionant els valors morals i ètics sobre els quals se sustenta aquest text.
- k) Hi podem veure el següent:

El perquè de tot plegat és un recull de narracions breus que giren al voltant de les **relacions humanes** i especialment de les relacions de parella. Aparentment són una proposta divertida, però gens innocent, de qüestionar els valors implícits en els discursos de les obres canòniques de la cultura occidental: heroisme, justícia, generositat, família, masculinitat... Mitjançant la **paròdia** estableix un **diàleg intertextual**, on la **ironia** soscava els pilars morals d'aquesta literatura canònica i que en definitiva són els de la societat que la va crear. Les relacions de parella apareixen marcades pels dubtes, canvis, paradoxes i la inestabilitat afectiva dels protagonistes. Aquests són **antiherois** que es mouen per desitjos efímers i impulsos lúdics. No tenen nom ni identitat: són com un objecte més d'aquest món postindustrial i despersonalitzat.

- l) En aquest relat predominen els recursos d'ampliació de la informació, malgrat que hi podem pensar que predominen els de condensació perquè sobre l'intertext que tenim com a referència s'ha fet una reducció d'informació. Podem trobar recursos d'ampliació com són els parèntesis, les oracions relatives, l'adjectivació...

8. (pàg. 292) Resposta oberta.
9. (pàg. 292) Resposta oberta. Per a fer aquest exercici caldrà que l'alumne repasse la informació que s'ha donat al llarg de la unitat sobre la literatura de Quim Monzó.

3.4 L'ASSAIG A L'ACTUALITAT. JOAN FRANCESC MIRA (pàgs. 293-296)

10. (pàg. 293)
11. (pàg. 294) Exercici de resposta oberta.
12. (pàg. 295) **Comprensió i anàlisi**

a)

Tema	Perplexitat de l'home contemporani davant la impossibilitat de comprendre el món. El tema de la perplexitat de l'intel·lectual que quan més coses ha volgut entendre menys n'entén està present a la seua obra <i>El professor d'història</i> de la trilogia de <i>Els treballs perduts</i> .
Tesi	Explícita al principi i final del text: la impossibilitat de comprendre l'allau informatiu que provoca l'avanç de la ciència i la tecnologia actual desconcerta l'home contemporani.
Tipus d'estructura argumentativa	Estructura: enquadrada, amb tesi explícita al principi i al final. Trobem una comparació entre els temps en què no hi havia mitjans de comunicació de masses i escolarització universal, amb dos exemples il·lustratius de sentit comú i saviesa popular, i l'època actual en què ja no podem entendre el món que ens envolta a causa de l'especialització del saber.
Arguments	• gran quantitat d'informació científica que ens arriba • la dificultat i especialització dels coneixements científics • la consciència de saber que hi ha moltes coses que ignorem

(pàg. 296)

- b) En unir la seua opinió a la del filòsof grec Sòcrates, l'autor uneix el seu argument al d'una autoritat, amb la qual cosa el converteix en un argument sòlid i a tenir en compte per la validesa de qui el comparteix.
- c) Aquest tipus d'argument és l'anomenat "argument de la majoria" (si molta gent pensa el mateix, alguna raó han de tenir). El recurs que utilitza és de tipus lingüístic: l'ús de la 1a persona del plural (nosaltres), que permet sense preguntar-nos incloure'ns als lectors i públic en general en el fet de compartir la seua opinió. També ens inclou quan es dirigeix al lector en 2a persona del plural (vostés) i ens pregunta retòricament sobre el que sabem.

- d) La idea de la voluntat de saber es pot trobar al llarg de tot el text, ja que és la idea principal; la impossibilitat de fer compatible el saber antic amb la modernitat es desenvolupa en la segona part del text.

e)

Marques de modalització	Exemples del text
Marques de la persona	Anem arribant, sabem
Marques d'enunciació polifònica	Vull dir, sabem, el meu avi, un altre iaio, aquell altre, jo, vostés
Crides al receptor	vostés
Lèxic modalitzat	Tràgicament ignorants, paorosament, realment, poquíssima
Signes gràfics: cursiva i cometes baixes, parèntesis	<i>Abans, realment, per què</i> , (en aquell abans anterior a l'escolarització obligatòria i a la televisió); «a mi no m'enganyareu, els cavalls van dins»; «si la terra caminara, l'aladre llauraria sol»

- f) Hi podem veure les característiques següents: l'obra assagística és una reflexió sobre l'actualitat dels últims decennis del s.xx i principis del XXI (política, societat, literatura); La seua escriptura és directa, concisa, de vegades eixuta, ràpida i sense concessions gratuïtes a l'ornamentació; L'obra narrativa, al marge de modes i tendències, és resultat de les vivències personals i les lectures dels clàssics universals i escriptors nord-americans contemporanis (Saul Bellow, Philip Roth...).
- g) Exercici de resposta oberta.
- h) Exercici de resposta oberta. Consulteu la informació que ha aparegut a les pàgines 293, 294, 295 i 296.

IV

LES PERSONES I LES LLENGÜES

(pàgs. 297-300)

DE LA VARIACIÓ AL CANVI LINGÜÍSTIC (i II)**4.1 ELS MOTORS DEL CANVI LINGÜÍSTIC (pàgs. 297-300)**

Respondre la pregunta “quines són les causes del canvi lingüístic?” és l'objectiu d'aquest apartat. Fem una primera classificació dels factors del canvi en externs i interns. Les activitats que proposem pretenen fer conscients els alumnes de la transformació constant que experimenten les llengües.

4.1.1 Factors externs (pàgs. 297-300)**1. (pàg. 297)**

Resposta oberta. Us suggerim que orienteu la recerca vers el camp de la tècnica, dels mitjans de comunicació, de la publicitat, etc., i que encomaneu l'activitat amb temps suficient. Després feu un buidatge de les propostes que facen els alumnes en petit i, tot seguit, en gran grup. Pot resultar una activitat molt rica.

2. (pàg. 300)

- a) Dels esports: *estar fora de joc* ('no assabentar-se de les coses, no estar-ne al dia': "D'ençà que s'ha jubilat, està fora de joc en informàtica"), *guanyar per golejada* ('triumfar aclaparadorament': "Va quedar el número 1 en l'oposició: va guanyar els altres per golejada"), *llançar pilotes fora* ('fugir d'estudi, anar-se'n per les foranes', 'eludir la responsabilitat': "Com que no sabia la resposta, no parava de llançar pilotes fora", "Volia fer creure que no havia estat ell el culpable de l'accident i no llançava les pilotes fora quan li'n demanaven detalls"), *traure targeta vermella (o roja) a algú* ('cridar l'atenció a algú, amonestar-lo': "No complia en la faena i el cap li va traure una targeta vermella o roja").
- b) De la informàtica: *canviar el xip* ('canviar de mentalitat, de parer': "Els costums han avançat molt i ell encara no ha canviat el xip"), *ser un banc de dades* ('tenir molta memòria, saber molt d'una cosa': "El cap de Caterina és un banc de dades"), *tenir el disc dur espatlat (o desbaratat)* ('fer coses destrellatades, estar distret': "Fa mesos que té el disc dur desbaratat: hui ha ficat les sabates a la nevera").
- c) De les ciències: *patinar-li les neurones a algú* ('fer destrellatament, estar poc centrat': "No li faces cas: li patinen les neurones i no sap què diu ni què fa"), *ser un satèl·lit d'algú* (o d'un altre país) ('dependre d'algú': "Polònia era un satèl·lit de l'antiga URSS").

3. (pàg. 300)

- a) 1) Països del tercer món: països pobres, subdesenvolupats.
- 2) Virus: programes informàtics destructius que es propaguen per la xarxa o en l'intercanvi d'arxius o programes entre usuaris de la informàtica.
- 3) Immigrant il·legal: immigrant sense papers.
- 4) Mare de lloguer: dona que engendra un/-a fill/-a a canvi de diners.
- b) 1) Eficàcia social; eufemisme, condicionat pels interessos polítics i econòmics dels països rics que exploren els recursos dels països pobres.
- 2) Novetat cultural i contacte de llengües; és un mot llatí que ha arribat a la nostra llengua des de l'anglès; recordem que la major part del llenguatge de la informàtica es produeix originàriament en aquesta llengua. En aquest cas és una metàfora a partir de virus 'agent infecció'.
- 3) Eficàcia social; eufemisme, condicionat pels interessos polítics i econòmics dels països rics que posen barreres a l'arribada d'immigrants procedents dels països pobres.
- 4) Novetat cultural i eficàcia social (eufemisme).

4.1.2 Factors interns (pàg. 300)

4. (pàg. 300)

- a) intern, b) extern, c) extern, d) extern, e) extern

5.1 PRONÚNCIA. LES CONSONANTS FRICATIVES [ʃ], [ʒ] I AFRICADES [tʃ], [dʒ]

(pàgs. 301-304)

- 1. (pàg. 302) El so [ʃ] és fricatiu des del punt de vista del mode d'articulació; com es pot observar en el dibuix, l'aire passa per una obertura petita i això provoca certa turbulència. Pel que fa al punt d'articulació, el so [ʃ] palatal, ja que la llengua toca la part més anterior del paladar. El so [ʒ] és igual pel que fa al mode i punt d'articulació, ara bé, és sonor: quan es pronuncia les cordes vocals vibren.

2. (pàg. 302)

a) [1. caixa, 2. Xàtiva, 3. Xaloc, 4. Xavier, 5. ix, 6. decideix, 7. repercuteix, 8. teix, 9. Xixona, 10. coneix]

	A	B
Parell 1	X	
Parell 2		X
Parell 3		X
Parell 4	X	
Parell 5	X	
Parell 6		X
Parell 7	X	
Parell 8	X	
Parell 9	X	
Parell 10		X

b) L'alumnat ha de pronunciar correctament les paraules de l'activitat 1a. El professorat ha de fer-los practicar la pronúncia tenint en compte la descripció que s'ha fet anteriorment del so i els dibuixos anteriors.

3. (pàg. 303)

a) *peix* barat. Sona [ɬ]

b) *flux* i bla. Sona [ɬ]

c) *el mateix* cotxe. Sona [ɬ]

d) *ix* fora! Sona [ɬ]

e) *ix* ara mateix! Sona [ɬ]

f) *el mateix* amic. Sona [ɬ]

4. (pàg. 304)

a) [tecnologies, Jeroni, Burgés, missatge, corregir, batxillerat, projecte, avantatge, viatjar, cotxe, gens, lletja, justament, general, vejam, llegir]

Sona [ɬ] com cotxe	Sona [ɬ] com gerra
batxillerat	tecnologies
cotxe	Jeroni
	Burgés
	missatge
	corregir
	projecte
	avantatge
	viatjar
	gens
	lletja
	justament
	general
	vejam
	llegir

- b) Sona [t̪] Sona [d̪].
 - a) *vaig a escola*. Sona [d̪]
 - b) *cartutx d'arma*. Sona [d̪]
 - c) *Elx al carrer*. Sona [d̪]
 - d) *desig satisfet*. Sona [t̪]
 - e) *vaig fugint-li*. Sona [t̪]

5. (pàg. 304)

- a) El professorat pot llegir primer aquests mots per tornar a donar informació sobre la pronúncia.
- b) blanquejar, salvat**ge**, majestuós, **g**ermà, cònjuge (espòs, esposa), alleu**ger**ir, desit**j**ar, dirig**i**r, Jesú**s**, es-tranger, **g**essamí (flor), **g**itar (estirar-se al llit), tarong**e**s, injecció, objecte, met**g**essa, **G**erani, Jeremies, **g**enoll, bagat**ge** (conjunt de coneixements), correg**i**r, pit**j**or, pet**j**a (marca del peu a terra en caminar), **g**irafa.

6. (pàg. 304) Aquesta activitat es pot fer també en parelles.

5.2 MORFOLOGIA. LES PERÍFRASIS VERBALS (pàgs. 305-306)

7. (pàg. 305)

- a) cal que vages, cal que aneu, heu d'anar, etc.;
- b) cal que conduïsqes, cal que conduïu, has de conduir, heu de conduir, etc.;
- c) és necessari que faces, és necessari que feu, heu de fer, etc.;
- d) hem de dir, cal que diguem, etc.;
- e) era menester que perdéssem, calia que perdéreu, etc.

8. (pàg. 306)

- a) devia eixir;
- b) es deu haver comprat;
- c) deus tenir;
- d) degueres deixar;
- e) devies dormir.

9. (pàg. 306)

- a) havia de fer, era necessari fer, calia que l'alumnat l'entengués, heu de saber, és necessari també que cada dispositiu tinga;
- b) deu ser;
- c) podia fer, puguem veure, pot realitzar;
- d) anava a començar (expressa imminència).

10. (pàg. 306)

- a) estàvem a punt de gitar-nos, anàvem a gitar-nos;
- b) anàvem a eixir, estàvem a punt d'eixir;
- c) està a punt d'acabar-se;
- d) anava a fer, estava a punt de fer;
- e) he estat a punt d'avisar.

5.3 SINTAXI. LES ORACIONS SUBORDINADES ADVERBIALS NO CIRCUMSTANCIALS O INTERORDINADES (pàgs. 307-308)

11. (pàg. 308)

a), b) i c)

- *atés* que calia que l'alumnat l'entengués (causal, explicació);
- *per a* acabar un projecte (final, no voluntària);
- *més que* no pas viatjar amb cotxe (comparativa);
- *malgrat que* encara no s'havia recuperat del refredat (concessiva);
- *si* mirem l'interior de l'ordinador (condicional real);
- *perquè* es puguin realitzar les funcions... (final, no voluntària);
- *ja que* és necessari també que cada dispositiu... (causal, explicació).

5.4 LÈXIC. LA TERMINOLOGIA (pàgs. 308-311)

12. (pàg. 308)

- a) correu electrònic, videoconferència, pantalla, ordinador, reiniciar, maquinari, processador o unitat central, executar, programes, placa base, memòria, disc dur, disquetera, lectors, gravadors de CD-Rom i DVD, caixa, impressora, monitor, teclat, ratolí, escàner, receptor de xarxa sense fil, llapis USB.
- b) *maquinari* es correspon a l'anglès *hardware*.
programari es correspon a l'anglès *software*.

13. (pàg. 309)

En la part superior hi ha el dibuix amb les correspondències següents:

1. monitor, 2. placa base, 3. processador, 4. memòria, 5. disc dur, 6. teclat, 7. ratolí, 8. escàner, 9. receptor de xarxa sense fil, 10. llapis USB

El segon dibuix està distribuït de la manera següent:

1. finestra, 2. escriptori, 3. carpeta, 4. icona, 5. pestanyes, 6. missatge de correu, 7. accés directe, 8. adreça d'internet, 9. xarxa, 10. antivirus, 11. paperera de reciclatge, 12. enllaç, 13. identificador d'usuari, 14. pàgina web, 15. document, 16. copiar, 17. tallar, 18. desar

14. (pàg. 310) La proposta del TERMCAT és *bicitrineu*. Tanmateix, cal que primer l'alumnat done la solució que considere adient. El professorat ha d'arreglar aquestes solucions i indicar si podrien ser possibles. Si són morfològicament i lèxicament correctes en català, podrien donar-se com a vàlides. Després s'explicarà que de totes les possibilitats, el TERMCAT n'escull una.

15. (pàg. 311)

- a) a) acoblament- *prefixació i sufixació*
b) portabombetes- *derivació*
c) detector de flames, llapis òptic, circuit electrònic- *sintagmació*
d) ONU, CCOO- *siglació*
e) sida, ràdar, làser- *sigles lexicalitzades*
f) transceptor- *acrònim* = transmissor + receptor
g) futbol, míting- *manlleu semi adaptat*
- b) *acoblament* > *a* (prefix) + *cobl* (arrel) + *a* (vocal temàtica) + *ment* (sufix)

16. (pàg. 311)

- a) El procediment és metafòric: per exemple, *el ratolí* (terme informàtic) es diu així perquè s'assembla a un

ratolí: el cos, la cua, el moviment..., així mateix, cal que l'alumnat trobe les semblances dels mots d'especialitat de l'àmbit de la informàtica amb les altres.

- b) Aquesta frase els ha de fer reflexionar sobre la polisèmia dels mots. Normalment, inventar un mot nou, com ara, *transceptor* no és el més normal. Habitualment, tant en la terminologia com en la llengua comuna eixamplem el sentit de les paraules que ja usem.

- 17. (pàg. 311)** Aquesta activitat pot plantejar-se com a exercici d'investigació en grup. Convé, per tant, que donem unes quantes indicacions per a la realització i per a l'exposició posterior dels resultats a classe. Hi haurem de tenir en compte algunes qüestions com ara el repertori de fonts d'informació (llibres de text, enciclopèdies temàtiques, llibres especialitzats, diccionaris generals, diccionaris d'especialitat, diccionaris en altres llengües, pàgines web, etc.), el procediment de selecció terminològica (tipus de mots i nombre mínim i màxim, contextualització amb exemples), criteris de presentació formal del treball (redacció de les entrades, de les definicions, de les traduccions a altres llengües si convé, inclusió d'imatges i gràfics, redacció d'una introducció i d'una conclusió, presentació de la bibliografia, etc.), criteris d'exposició del treball a classe, etc. Podem repartir les diferents àrees de coneixement (biologia, matemàtica, física, electrònica, etc.) entre els grups i demanar que elaboren un treball de recerca sobre una activitat econòmica local (calcer, taronja, estores i catifes, terrissa, etc.).